T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
PERFORMANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehriban AKBABA

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
PERFORMANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehriban AKBABA

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hakan BAĞCI

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
PERFORMANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Şehriban AKBABA

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 21.06.2017/16

Jüri Başkanı : Yrd. Doç. Dr. Hakan BAĞCI

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Tülin MALKOÇ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Neşe GRANÇER

KOCAELİ 2017

ÖNSÖZ

Türk operaları içinde önemli bir yeri olan Midas'ın Kulakları operasını ele alan bu çalışma, yaratıcıları olan libretto yazarı Güngör Dilmen ile bestecisi Ferit Tüzün'ün, operaya karşı olan genel yaklaşımlarını ve bu ortak yaklaşımın sonucunda ortaya çıkan operanın, oyun ve müzik ilişkisi açısından incelenmesini hedeflemektedir.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla ülkemizde sanat eğitiminin gelişimi, önemli bir aşama kaydetmiştir. Türkiye'den yurt dışına eğitim amacıyla gönderilen öğrencilerimiz, yurda döndüklerinde kendi alanlarında önemli eserler ortaya koyarak bu gelişime katkıda bulunmuşlardır. Güngör Dilmen ve Ferit Tüzün kendi alanlarında eğitimlerini tamamladıktan sonra yurt dışına giderek eğitimlerine devam etmişlerdir. Güngör Dilmen tiyatro alanında, Ferit Tüzün de müzik alanında önemli eserler ortaya çıkartmışlardır. Güngör Dilmen ve Ferit Tüzün'ün ortak görüşlerinden yola çıkarak oluşturmuş oldukları Midas'ın Kulakları operası, bu alanda önemli eserlerden birisidir.

Bir konu hakkında yapılmış inceleme, o konunun incelenen yönleriyle daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Türk Opera literatüründe önemli bir yeri olan Midas'ın Kulakları operası hakkında yapılmış önemli bir inceleme veya çalışmanın bulunmaması, bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada çeşitli yönleriyle yapılan inceleme ile ele alınan operanın daha iyi anlaşılabilmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde önerileri ve deneyimleriyle bana yol gösteren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hakan Bağcı'ya, dramaturjik inceleme bölümünde çalışmamı yönlendiren Prof. Dr. Sema Göktaş'a, yüksek lisans ders aşamasında bilgilerinden yararlandığım hocamlarım Yrd. Doç. Dr. Ümit Kubilay Can ve Yrd. Doç. Dr. Neşe Grançer Okay'a, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Devlet Operası sanatçılarından değerli hocam Remziye Alper'e, öğrencisi olduğum andan itibaren, tüm eğitim hayatım boyunca bana emek veren, beni destekleyen ve görüşlerini benden esirgemeyen, tezimin müzikal analiz bölümünde çalışmalarıma destek veren, değerli hocam Besteci / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Emekli Öğretim Görevlisi Sarper Özsan'a, ayrıca varlıkları ve destekleriyle bana daima güç veren aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ..... **I**
İÇİNDEKİLER ..... **II**
ÖZET..... **IV**
ABSTRACT..... **V**
KISALTMALAR LİSTESİ..... **VI**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **VII**
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ..... **VIII**
1.GİRİŞ..... **1**
1.1. OPERA SANATI VE TARİHSEL GELİŞİMİ..... 1
1.1.1. Opera Sanatı..... 1
1.1.2. Operanın Tarihsel Gelişimi..... 1
1.1.3. Türkiyede Opera..... 2
1.2. Problem..... 3
1.3.Çalışmanın Amacı..... 3
1.4. Çalışmanın Önemi..... 4
1.5. Varsayımlar..... 4
1.6.Çalışmanın Sınırlılıkları..... 4
1.7. Konuyla İlgili Temel Kavramlar..... 5
2. YÖNTEM..... **7**
2.1. Araştırmanın Modeli..... 7
2.2. Evren ve Örneklem..... 7
2.3. Verilerin Toplanması..... 7
2.4. Verilerin Çözümlenmesi..... 8
3. BULGULAR VE YORUM..... **9**
3.1. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ YARATICILARI..... 9
3.1.1. Güngör Dilmen ve Eserleri..... 9
3.1.2. Ferit Tüzün ve Eserleri..... 12
3.2. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ OLUŞUM SÜRECİ..... 16
3.2.1. TRT'nin Opera İsteği..... 16
3.2.2. Ferit Tüzün ve Güngör Dilmen Görüşmeleri..... 16
3.2.3. Ferit Tüzün'ün Operayı Besteleyiş Süreci..... 17
3.2.4. Midas'ın Kulakları Operasının Sahnelenişi..... 18
3.3. OPERANIN KONUSU..... 21
3.4. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASI HAKKINDA GÖRÜŞMELER..... 23
3.4.1. Ahmet Öncül Görüşmesi..... 23
3.4.2. Sedat Öztoprak Görüşmesi..... 24
3.4.3. Yücel Erten Görüşmesi..... 25
3.4.4. Sarper Özsan Görüşmesi..... 26
3.5. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ..... 27
3.5.1. Midas..... 28
3.5.2. Apollon..... 33
3.5.3. Pan..... 35
3.5.4. Berberbaşı..... 37
3.5.5. Koro..... 39

3.5.6. Heykecibaşı, I. Ozan ve II. Ozan…… 41
3.5.7. I. ve II. Sakallı……. 41
3.5.8. Ay Tanrıça (Artemis)…….. 41
3.5.9. I. ve II. Adam……..… 42
3.5.10. Yaşlı Adam……... 42
3.5.11. I. ve II. Çığırtkanlar…….. 42
3.6. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ MÜZİKAL İNCELEMESİ……... 43
3.6.1. Giriş Müziği ve Koro……... 43
3.6.1.1. Müziğin Genel Yapısı…… 43
3.6.1.2. Müziğin Formu…….. 43
3.6.1.3. Müziğin Armonik Yapısı……... 44
3.6.1.4. Müzikte Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı…… 45
3.6.2. Pan'ın Aryası "Ben Varım Issız Kırlarda"…….. 45
3.6.2.1. Aryanın Genel Yapısı…… 45
3.6.2.2. Aryanın Formu…….. 46
3.6.2.3. Aryanın Armonik Yapısı……... 47
3.6.2.4. Aryada Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı……. 48
3.6.3. Midas'ın Aryası "Dilini Tut Berberbaşı"…… 48
3.6.3.1. Aryanın Genel Yapısı…… 48
3.6.3.2. Aryanın Formu…….. 48
3.6.3.3. Aryanın Armonik Yapısı……... 49
3.6.3.4. Aryada Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı……. 50
4. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER……...……. **51**
4.1. Değerlendirme ve Sonuçlar……..... 51
4.2. Karakter Analizi Sonuçları……... 52
4.3. Müzikal Analiz Sonuçları……. 52
4.4.Öneriler…… 53
KAYNAKÇA…….. **55**
EK 1: MÜZİK ANALİZİYLE İLGİLİ NOTALAR……..... **58**
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası…… 58
EK 1b: Pan'ın Aryası Notası..... 71
EK 1c: Midas'ın Aryası Notası…… 84
EK 2: MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ LİBRETTOSU…… **89**
EK 3: İZİN BELGESİ……..……. **118**
EK 4: TEMSİL FOTOĞRAFLARI…… **119**
ÖZGEÇMİŞ……..... **146**

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, Güngör Dilmen'in librettosunu yazdığı ve Ferit Tüzün'ün müziklerini bestelediği, Midas'ın Kulakları adlı operayı oluşturan unsurların neler olduğunun ve bu operanın Türk opera literatüründeki öneminin ortaya konması ve incelenmesidir.

Bu çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Konuyla ilgili ulaşılan kaynaklar taranarak Dilmen ve Tüzün'ün yaşamları hakkında bilgiler verilmiş olup, yarattıkları eserlerin detaylı bilgilerine ulaşılmıştır. Midas'ın Kulakları oyununun opera olma sürecinin nasıl geliştiği anlatılmış, operanın konusu ve belli başlı sahnelenme bilgileri verilmiştir. Konuyla ilgili, bu operada rol alan solist, yönetmen ve besteci kişilerle görüşülmüş, görüşme sonuçları çalışmanın bir bölümünü oluşturmuştur. Oyunda yer alan başlıca karakterlerin mitoloji tarihindeki yerleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin oyundaki karakterlerini çözümlemek için, klasik dramaturjik yaklaşımla, karakterlerin çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada kişilerin karakter çözümlemeleri librettodaki sözlerden ve tavırlardan yola çıkılarak yapılmıştır. Müzikal analiz bölümünde, Ferit Tüzün'ün bu operadaki müzik anlayışını en iyi yansıtan üç müzik seçilmiş ve bu müziklerin form, armoni ve orkestrasyon açısından müzikal analizi ve prozodi incelenmesi yapılmıştır.

Elimizdeki verilerden ulaştığımız bilgilere göre, Midas'ın Kulakları operasının Türk operaları içinde önemli bir yeri olduğu ve en çok sahnelenen Türk operalarından biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eserin genel yapısını ortaya çıkaran karakter analizi ve müzik analizi sonucunda Ferit Tüzün'ün müziğinin, Güngör Dilmen'in librettosuna her yönüyle uygun olduğu görülmüştür.

Halkımızın bilmesi, öğrenmesi, ulusal sanatımızın gelişmesi için, Midas'ın Kulakları operası gibi, diğer ele alınmamış Türk operalarımızın da araştırmacılar tarafından ele alınıp incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Midas'ın Kulakları operası, Güngör Dilmen, Ferit Tüzün.

ABSTRACT

The main purpose of this study is to review and reveal the components that form the opera namely “The Ears of Midas” of which the libretto was written by Güngör Dilmen and the music was composed by Ferit Tüzün, and to highlight the importance of this opera in Turkish Opera literature.

In this study descriptive survey model is used. By reviewing the available literature, this study provides information with the lives of Dilmen and Tüzün and within this study, the details of their works are reached out. It has been described that how the process of “The Ears of Midas” which was written as a play became an opera. Also, this study reveals the information regarding its theme and fundamental aspects of staging. For the purpose of this study, interviews are conducted with the soloist, director and composer and the results of these interviews are included in as a particular part of this study. The places of main characters taking part in the play in mythology history are determined. In order to analyze the characters of these people in the act, classical dramaturgic approach and characters analysis method are used. In this study, people’s character analyses are carried out on the basis of statements and attitudes in libretto. In musical analysis part, three music that reflect best Ferit Tüzün’s musical understanding in this opera are chosen and musical analysis and prosody analysis of these music are performed in terms of form, harmony, orchestration.

Based on the information derived from the currently available data, it is concluded that the opera “The Ears of Midas” has great importance among Turkish Opera Literature and is determined to be one of the most frequently performed Turkish opera. As a result of the character analysis and musical analysis which determines the general structure of this opera, it is concluded that Ferit Tüzün’s music fits the libretto written by Dilmen in all aspects.

It is recommended that, likewise The Ears of Midas, the other unexamined operas in Turkish opera literature should also be addressed and examined by the researchers in order for our people to recognize and learn them and for the improvement of our national art.

Keywords: The Opera Ears of Midas, Güngör Dilmen, Ferit Tüzün.

KISALTMALAR LİSTESİ

Ankara DOB **:** Ankara Devlet Opera ve Balesi

Antalya DOB : Antalya Devlet Opera ve Balesi

İstanbul DOB : İstanbul Devlet Opera ve Balesi

İzmir DOB : İzmir Devlet Opera ve Balesi

Mersin DOB : Mersin Devlet Opera ve Balesi

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

vb. : ve benzeri

TABLOLARLİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Güngör Dilmenin Eserleri…….. 11-12
Tablo 2: Ferit Tüzünün Eserleri ……..... 15
Tablo 3: Operanın Başlıca Temsilleri…….. 20
Tablo 4. Ses Türlerine Göre Rol Dağılımı……... 21
Tablo 5. Giriş Müziği ve Koronun Form Tablosu..... 44
Tablo 6. Pan'ın Aryasının Form Tablosu..... 46
Tablo 7. Midas'ın Aryasının Form Tablosu..... 49

FOTOĞRAFLARLİSTESİ

Sayfa No

Fotoğraf 1: Güngör Dilmen…….. 9
Fotoğraf 2: Ferit Tüzün…….. 12
Fotoğraf 3: İstanbul DOB 1969 İstanbul Kültür Sarayı İlk Temsil Rol Dağılımı. 119
Fotoğraf 4: Ankara DOB 1977-1978 Sezonu Rol Alan Solistler……. 120
Fotoğraf 5: İstanbul DOB 1980-1981 Sezonu Rol Alan Solistler……. 121
Fotoğraf 6: Ankara DOB 1982-1983 Rol Alan Solistler……... 122
Fotoğraf 7: Ankara DOB 1988-1989 Program Kitapçığı Kapağı……. 123
Fotoğraf 8: Ankara DOB Ferit Tüzün Midas'ın Kulakları Operasının Rejisörü Prof. Cüneyt Gökçer ile Provada (1977)…….. 124
Fotoğraf 9: Ankara DOB 1988-1989 Program Kitapçığından……... 124
Fotoğraf 10: Ankara DOB 1988-1989 Sezonu Provalardan…….. 125
Fotoğraf 11: Ankara DOB 1988-1989 Sezonu Rol Alan Solistler…… 126
Fotoğraf 12: Ankara DOB 1977-1978 Sezonu Ekrem Çelikkol / Bozkurt Kuruç. 127
Fotoğraf 13: Ankara DOB 1988-1989 Sezonu Murat Göksu / Can Öztopçu…… 127
Fotoğraf 14: Ankara DOB 1993- 1994 Sezonu Murat Göksu / Murat Akar……. 128
Fotoğraf 15: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları……... 129
Fotoğraf 16: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları……... 130
Fotoğraf 17: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları……... 131
Fotoğraf 18: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları……... 132
Fotoğraf 19: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları……... 133
Fotoğraf 20: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 134
Fotoğraf 21: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 135
Fotoğraf 22: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 136
Fotoğraf 23: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 137
Fotoğraf 24: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 138
Fotoğraf 25: Mersin DOB 2000-2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları…….. 139
Fotoğraf 26: Ankara DOB 2003-2004 Sezonu Nursel Ünlü'nün Kostüm Eskizleri…… 140
Fotoğraf 27: Antalya DOB 2003-2004 Sezonu Nursel Ünlü'nün Kostüm Eskizleri……... 141
Fotoğraf 28: Antalya DOB 2003-2004 Sezonu Dekor Görüntüleri……... 142
Fotoğraf 29: Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu…… 143
Fotoğraf 30: Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu…… 143
Fotoğraf 31: Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu…… 144
Fotoğraf 32: Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu……. 144
Fotoğraf 33: Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu Midas'ın Kulakları Operası Afişi……. 145

1. GİRİŞ

1.1. OPERA SANATI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.1. Opera Sanatı

Opera, tiyatro ve müziğin temelleri üzerinde, şiir, şarkı, dans, dekor, kostüm, resim, mimarlık, şan ve oyunculuk sanatlarının kaynaştığı bileşimdir. Özü bakımından, hareketleri içeren bir ya da birkaç bölümden (perdeden) oluşmuş müzikli sahne eseridir (Say, 2009: s.386). Opera sanatı, 16. Yüzyıldan başlayarak gelişmiştir ve geliştiği ülkelerin toplumsal, kültürel ve siyasal koşullarından etkilenerek belirli bir biçime girmiştir. Operayı oluşturan nedenlerin başında gelen Rönesans düşüncesinin, insanı öne çıkartması toplumsal ve ruhsal durumların sergilenmesinde yeni bir sanat türünün gelişmesine olanak sağlamıştır.

1.1.2. Operanın Tarihsel Gelişimi

16. Yüzyılda Rönesans düşüncesiyle başlayan opera, 17. Yüzyılda ilkelliğinden sıyrılarak yalın armoniler kullanılmaya başlanmıştır. 18. Yüzyılda ise opera yaygınlaşarak armonileme yapısı gelişmiş ve zengin tınılar oluşmaya başlamıştır. Libretto önemli bir hale gelmiştir. 19. Yüzyılda besteciler, kişiselliği ve duyguyu öne çıkaran bir yaklaşım sergilemişlerdir. 20. Yüzyılda ise opera, kendisini geleneksel klasik opera çizgisinden çıkartarak, çeşitli stil ve akımların yarıştığı bir ortamın içinde bulmuştur.

Müzik sanatı doğuş, oluş ve gelişimini, Rönesans'ta en üstün düzeye ulaşmış bulunan plastik sanatların yanında çok sade, çok gösterişsiz formlar içinde işlemiştir. Böylelikle ilk olarak madrigal ve motet biçiminde yazılan polifonik müzik meydana gelmiş, sonra da bu polifonik türü, zamanla estetiğin gerektiği sınırlar içinde benimseyen eserler yazılmış ve sanatçının bu çabası, uzun süre ortadan kaybolan formların yeniden ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ortaçağda antik türdeki müzikli dramların büsbütün kaybolmuş olmadığı da bir gerçektir (Altar, 2000: s.42).

17. Yüzyılda Opera sanatının Monteverdi ile başlayan yeşerişi şöyle özetlenebilir: Kilise müziğinin yığınlara yönelik yaklaşımı, opera sanatıyla bireyselleşmiş ve müzik, kişilikleştirmenin sesi olmuştur. Ezgisel egemenlik ve dikey çokseslilik öne çıkmıştır. Anlatım gücüne önem vermek zorunda bulunan opera, sürekli bas üzerinde önce reçitatifi, daha sonra arioso ve "bel canto"yu geliştirmiştir. Yine bu amaçla çarpıcı bir anlatım öğesi olan disonanslar kullanılabilmiştir (Say, 2006: s.172). 18. Yüzyılda opera, artık ciddi konuları konu alan (Opera Seria), güldürü ağırlıklı opera (Opera Buffa) ve büyük gösterişli opera (Grand Opera) gibi farklı türlerle gelişen bir yapıya girmiştir. 19. Yüzyıl operada bestecilerin kişiselliği ve duyguları öne çıkarttığı bir dönemdir. Bu dönemi, her ülkenin kendine özgü müzik anlayışının geliştiği ve ulusalcı yaklaşımın öne çıktığı bir dönem olarak görebiliriz. Toplumsal ve siyasal olayların etkisiyle Avrupa'nın hemen her ülkesinde operada gerçekçi (Verismo) bir yaklaşım oluşmuştur. Yaşamdan gerçek olayların konu edildiği bu akım, bu dönemde önemli bir yer tutmuştur. 20. Yüzyıl, operada çeşitli stil ve akımların öne çıktığı bir dönem olmuştur. Bilimde, teknolojide ve toplumsal yaşamda büyük gelişmelerin olduğu bir çağdır. Yeni ve modern müzik arayışlarının giderek çoğaldığı bu dönem, klasik opera anlayışından çıkılan ve yeni müzik arayışlarına girilen bir dönem olarak kabul edilir.

1.1.3. Türkiyede Opera

Ülkemizde opera sanatının tanınması yolundaki çalışmalar, 19. Yüzyılda gezgin İtalyan kumpanyalarının İstanbul, Selanik ve İzmir'de verdiği temsillerle başlamıştır. İtalyan tiyatro sanatçısı ve sihirbaz Bosco'nun İstanbul'da 1839 yılında yerleşik bir tiyatro kurduğu bilinir. Daha sonra bu binada, İstanbul'daki azınlıkların sanatçı bir temsilcisi olan Naum Efendi, 26 yıl boyunca temsiller vermiştir. 19. Yüzyılın ikinci yarısında yerli opera kumpanyaları da etkinlikler sergilemeye başlamıştır. Türkiye'de batılı anlamda opera hareketi Cumhuriyet'in kuruluşuyla başlar. Bestecilerimiz, 1930'lu yıllarda ulusal operamızın ilk ürünlerini vermiştir. (Say, 2009: s. 392-393).

Türk bestecilerimiz, Türkiye'de opera sanatını uluslararası düzeye ulaştırmaya çalışmışlardır. Bunlardan biri de İkinci Kuşak bestecilerimizden Ferit Tüzün'dür. Tüzün, yazmış olduğu sözsüz eserlerin yanında, tek operası olan Midas'ın Kulakları'nı besteleyerek Türk opera literatürüne önemli bir eser kazandırmıştır.

Midas'ın Kulakları, Devlet Operası'nın 1978 yılında yurt dışı turnesinde Bulgaristan'ın Starazagora ve Sofya kentlerinde de sahnelenmiş önemli eserlerimizdendir (Tanrıkulu, 1983).

Süreyya Operası Sanat Danışmanı Murat Katoğlu ile operaya dair yaptığımız bir söyleşide, Midas'ın Kulakları operasına şöyle değinmiştir:

> "Türkiyede yazılmış yerli operaların sayısı 30'u bulmuyor ve hepsi müzikalite yönünden veya albenisi olan her dakika sahnelenebilecek eserler degil. Birçoğu operacıların zorlandıkları eserler. Bunların içinde Ferit Tüzün'ün 'Midas'ın Kulakları' belkide en rahat oynanan opera diyebiliriz" (Akbaba, 2017: s.54).

Klasik opera türünden tüm özellikleriyle ayırt edilecek düzeyde bestelenmiş olan "Midas'ın Kulakları" adlı eserin, yalnız çağdaş Türk operasına degil, aynı zamanda dünya opera literatürüne de katkıda bulunan bir yaratış olduğunu düşünmek hata sayılmaz (Altar, 2001: s.259-260).

1.2. Problem

İlgili literatür incelendiğinde Midas'ın Kulakları operasının incelenmediği, herhangi bir araştırmaya konu olmadığı gözlemlenmiştir. Buradan hareketle operanın incelenmesine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma, "Midas'ın Kulakları" isimli operayı oluşturan unsurların neler olduğu problemini ortaya koymaktadır.

1.3. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı "Midas'ın Kulakları" isimli operayı, oluşturan unsurların neler olduğunun ve bu eserin Türk opera literatüründeki yerinin ortaya konmasıdır.

Bu genel amaç çerçevesinde;

- Metin yazarı Güngör Dilmen'in yaşamı nasıldır ve eserleri nelerdir?
- Ferit Tüzün'ün yaşamı nasıldır ve eserleri nelerdir?
- Midas'ın Kulakları Operası'nın oluşum süreci nasıl gerçekleşmiştir?
- Midas'ın Kulakları, günümüze kadar hangi operalarda sahnelenmiştir?
- Operanın konusu nedir?

- Midas'ın Kulakları ile ilgili olarak müzisyenler, solistler, şefler, besteciler operayı nasıl değerlendirmektedirler?
- Midas'ın Kulakları Operası'nın karakterleri nasıl özelliklere sahiptir?
- Midas'ın Kulakları Operası için benimsenen kompozisyon, orkestrasyon, armoni ve prozodi anlayışı nasıldır?

Sorularına yanıtlar aranmıştır.

1.4. Çalışmanın Önemi

Yapılan araştırma sonucunda, Güngör Dilmen'in librettosunu yazdığı ve Ferit Tüzün'ün müziklerini bestelediği Midas'ın Kulakları isimli opera hakkında, yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, Midas'ın Kulakları operasının Türk opera literatüründeki önemini ortaya koyarak, konuyla ilgili araştırma yapacak kişilerin, müzikologların, şan eğitimcilerinin, yorumcuların, tiyatrocuların, besteciler ve şeflerin, yönetmenlerin faydalanacağı bir başvuru kaynağı olarak kullanabilmesi açısından da önem taşımaktadır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada şu varsayımlardan hareket edilmiştir:

- Bilgi için toplanan başvuru kaynaklarının içerdiği bilgiler doğru kabul edilmektedir.
- Görüşme tekniği ile ulaşılan bilgilerin doğru olduğu kabul edilmektedir.
- Eserin geneli ve karakterler açısından önemli olarak görülen, Ferit Tüzün'ün müzik anlayışını yansıtan seçilmiş üç alt müzik eseri olan "Giriş Müziği ve Koro", "Pan'ın Aryası: Ben Varım Issız Kırlarda" ve "Midas'ın Aryası: Dilini Tut Berberbaşı" bölümlerinin, Midas'ın Kulakları operasının tamamının genel özelliklerini yansıttığı ve eseri temsil ettiği varsayımıyla hareket edilmiştir.

1.6. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Güngör Dilmen ve Ferit Tüzün'ün ortak çalışması olan, Midas'ın Kulakları isimli operası ile sınırlıdır. Operanın librettosu, metni, notaları ve hakkında

günümüze kadar bulunabilen, yazılagelen belgeler ve görüşmecilerin verdiği bilgiler ile sınırlıdır.

1.7. Konuyla İlgili Temel Kavramlar

Bu bölümde, çalışma içinde kullanılan temel kavramların ve terimlerin açıklanmasına yer verilmiştir.

Altçeken (Subdominant): Majör ya da minör dizinin dördüncü derecesi, ya da dördüncü derece akorunun adı (Say, 2009: s.493).

Arioso: Aryaya göre daha kısa, tekrarsız, reçitatiften çok arya söylemine yakın ve melodik karakteri olan reçitatif ile arya arasında bir söyleyiş tarzıdır (O'dwyer, 2015: s. 52).

Arietta: Kısa arya. Genellikle komik operalarda yer alan zarif bir sahne şarkısı. Operalarda daha çok, ikincil karakterler tarafından söylenmiş, terim ise 17. Yüzyılın ortalarından başlayarak kullanılmıştır (Say, 2009: s. 39).

Bel canto: Güzel şarkı, güzel söyleyiş anlamına gelir. İtalyan operasının ses gösterisine ve hançere cambazlığına dayanan söyleme biçimidir (Baltacıoğlu, 2013: s. 16).

Cantabile: Şarkı söyler gibi (Say, 2009: s. 91).

Çeken (Dominant): Majör ya da minör dizinin beşinci derecesi, ya da beşinci derece akorunun adı (Say, 2009: s.126).

Disonans: Latince "uyumsuz" anlamına gelen terim. Armoni biliminde, işitsel bakımdan uyuşum etkisi bırakmayan aralık ya da akorları nitelemek için kullanılır. Birbiriyle kaynaşmayan iki ya da daha fazla sesin bir araya getirilmesi (Say, 2005: s. 461).

Eksen (Tonik): Dizinin ilk sesi; temel sesi (Say, 2009: s. 174).

Grand opera: "Büyük Opera". 19. Yüzyıl Fransız opera stilinde, özellikle Paris Operası'nda geniş ilgi gören opera tarzı (Say, 2009: s.228).

Libretto: Opera metni, kitapçığı (Gazimihal, 1961: s.146).

Madrigal: Çoksesli bir vokal müzik türüdür. Ortaçağda doğmuş ve geçmişinde çok sayıda dönüşüm yaşamıştır (Michels ve Vogel, 2015: s.131).

Motet: 16. Yüzyılda kimliğini bularak dinsel törenlerde kullanılan ses müziği (Say, 2009: s. 258).

Opera seria: "Ciddi opera". Daha çok ilk çağ tarihinden alınan trajik konuları işleyen ve bu yönüyle 18'inci yüzyılda "ciddi, ağırbaşlı" olarak nitelenen İtalyan stili opera türü (Say, 2005: s. 616).

Opera buffa: İtalyan stili komik opera (Say, 2009: s. 393).

Polifoni: Çokseslilik, birden çok ezginin kontrapunta kurallarıyla bir araya getirilmesi (Yener, 1983: s. 197).

Politonal: Birden çok tonaliteyi içeren müzik (Say, 2009: s. 433).

Prozodi: Sözlü müzik eserlerindeki sözün tartımı ile müziğin tartımını uyuşması (Töreyin, 2008: s. 26).

Reçitatif: Oratoryo ve operada doğal konuşma şekline en yatkın söyleme biçimidir. Kısaca konuşur gibi şarkı söyleme veya şarkı söyler gibi konuşma türüdür (Kolçak, 1998: s. 86).

Satirik: Yergi ile ilgili, yergi niteliğinde olan (TDK, 2011: S.2042).

Sürekli bas: Rönesans'ın sonlarından başlayarak barok dönem boyunca uygulanan armonileme yöntemi. Eşlik partileri tarafından uygulanacak temel armoniyi belirtmeye yarayan pratik yöntem (Say, 2009: s. 496).

Üvertür: Opera, oratoryo, operet ve bazen tiyatro oyunları öncesinde seyirciyi esere hazırlamak ve duyguları yükseltmek amacıyla seslendirilen çalgı müziği eseri (Say, 2009: s. 553).

Verismo: "Gerçekçilik" 1890'lı yıllarda romantik ve idealist akıma tepki olarak doğan ve yaşamın gerçek yüzünü yansıtmayı amaçlayan İtalyan opera akımı (Say, 2005: s. 581).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel bir araştırma olup, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2014, s.77).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Midas'ın Kulakları operasıdır. Dolayısıyla operayı oluşturan unsurlar metni, librettosu ve eser partisyonlarıdır.

Araştırmanın örneklemini incelenen bölümler, metinler, röportaj yapılan besteciler, dramaturgi uzmanları, eserin sergilenmesinde aktif olarak görev almış olan solistler, yönetmen ve besteci (isimler) oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada ulaşılan bilgilere, konu ile ilgili olduğu düşünülen belgeler aracılığıyla ulaşılmıştır.

Araştırmada konuyla ilgili olduğu düşünülen besteciler, solistler ve yönetmenler ile görüşülmüş, görüşmecilerin verdiği bilgilerden yararlanılmıştır.

Eserin incelenmesi için Güngör Dilmen'in Midas'ın Kulakları operasının librettosundan, Ferit Tüzün'ün yazdığı müzikleri içeren çalıştırıcı piyanist notasından (Korrepetitör Notası) ve Ankara Devlet Opera ve Balesi sanatçılarının, orkestra, solo ve korolu olarak TRT Ankara Radyosu stüdyolarında audio olarak kaydedilen ses materyallerinden yararlanılmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlenmesi

Eserin geneli açısından önemli olarak görülen ve en karakteristik olan bölümlerinin form, armoni ve orkestrasyon açısından müzikal analizi ve prozodi incelemesi, uzman yardımı alınarak yapılmıştır. Midas'ın Kulakları operasının karakterlerinin analizi için librettodan faydalanılarak klasik dramaturjik yaklaşımla, karakterlerin çözümlenmesi yöntemi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1.MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ YARATICILARI

3.1.1. Güngör Dilmen ve Eserleri

Fotoğraf 1. Güngör Dilmen

Güngör Dilmen, 1930 yılında Tekirdağ'da doğmuştur. 1950 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji bölümüne girmiştir. 1960 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra 1962 yılında tiyatro öğrenimi için bursla Amerika'ya gitmiştir. Yale Üniversitesi'nde sahne ışığı ve yönetmenlik üzerine çalışmıştır. Washington Üniversitesi'nde asistan olarak öğrenimine devam etmiştir. 1964 yılında Türkiye'ye geri dönerek, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda dramaturg ve yönetmen olarak çalışmıştır. 1971 yılında tekrar yurt dışına giderek İngiltere'de Durham Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 1976-1980 yılları arasında İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda dramaturgluk ve Araştırma İnceleme Başkanlığı yapmıştır. Daha sonraki dönemlerde Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Konservatuvarı ve Boğaziçi Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Dilmen, 2012 yılında geçirdiği bir rahatsızlık sonucu hayatını kaybetmiştir (Dilmen,2016; Göktaş, 2015).

Edebiyat alanında önemli bir yeri olan Güngör Dilmen, genellikle yazdığı eserlerde tarih ve mitolojiden esinlenerek, yaşadığı çağın eleştirisini yapmış bir yazar olarak yazı sanatı içinde karşımıza çıkmaktadır.

Güngör Dilmen bireyin çevresi ve toplumla olan çatışmasını verirken, özellikle bireyin kendi kendisiyle olan çatışmasını boyutlandırmadaki ustalığı ile de dikkat çeker. En önemli özelliği, efsane ve tarihi günümüzün yararına sunarak, oyunda yaratılan estetik uzaklık yoluyla seyircinin geçmişten bugün adına pay çıkartmasına yönelmiş olmasıdır (Dilmen, 2016: s.10).

Çağdaş Türk Tiyatromuzun en önemli yazarlarından biri olan Dilmen, kendine özgü oluşturmuş olduğu dili ustalıkla kullanımı dikkati çekmiştir. Güngör Dilmen'in oyunları kurması kendine özgüdür. Mitolojik oyunlarının yanı sıra tarihsel ve kurmaca oyunları da, mutlaka bir "sorunsalı" dile getirmişlerdir. Bunların yanı sıra dili kıvrak, tekniği ustacadır (Göktaş, 2015: s.99). Oyunlarında ağırlıklı olarak mitoloji ve tarihsel konuları işleyen Dilmen, ülke ve millet ayrımı yapmadan, yazdığı oyunlarda insanı aradığını söylemektedir (Yaycıoğlu, 2005). Güngör Dilmen, kurgusal ve tarihsel oyunlarının yanı sıra ve en az onlar kadar, mitolojiyi ustalıkla kullandığı oyunlarıyla tanınmış, üretken ve popüler bir yazarımızdır. Onun bu üç özelliği, yani ustalığı, üretkenliği ve bu özelliklerinin yarattığı popülerliği, yazarı 1950 kuşağından sayılmasına karşın kuşaklar üstü bir konuma çıkarmıştır. Dilmen her dönemde sevilen ve beğenilen bir tiyatro ozanı olarak sahnelerde yerini almıştır (Göktaş, 2015: s. 79).

Dilmen, yazmış olduğu eserlerle özellikle tiyatro alanına önemli katkılarda bulunmuş yeri doldurulamayacak önemli bir yazarımızdır. Eserlerinin her döneme uyarlanabilen yapısı Dilmen'in asla unutulmayacağını ve eserleriyle güncelliğini daima koruyacağını göstermektedir.

Tablo 1. Güngör Dilmenin Eserleri

ESERİN TÜRÜ	ESERİN ADI	BASILDIĞI YIL
Tiyatro	Canlı Maymun Lokantası	1964
Tiyatro	Midas'ın Kulakları	1965
Tiyatro	Kurban	1967
Tiyatro	Ak Tanrılar	1976
Tiyatro	Midas'ın Altınları	1979
Tiyatro	Midas'ın Kördüğümü	1979
Tiyatro	Bağdat Hatun	1982
Tiyatro	Deli Dumrul	1982
Tiyatro	Akad'ın Yayı	1982
Tiyatro	Hassan Sabbah	1983
Tiyatro	Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını	1988
Tiyatro	Devlet ve İnsan (Mithat Paşa)	1990
Tiyatro	Hakimiyeti Milliye Aş Evi	1992
Tiyatro	Ayak Parmakları	1996
Tiyatro	Avcı Karkap	1996
Tiyatro	Küp Hamit	1996
Tiyatro	Toplar ve Paşalar	1996
Tiyatro	Misyoner	1996
Tiyatro	Afyon Savaşı	1996
Tiyatro	Galatea ile Pigmalion	1996
Tiyatro	Şan Şeref Ün	2000
Tiyatro	Troya İçinde Vurdular Beni	2000
Tiyatro	Osmanlı Dram Kumpanyası	2002
Tiyatro	İttiat ve Terakki	2003
Tiyatro	Ben Anadolu	2008
Tiyatro	Galile'nin Günahları	2009
Tiyatro	İlse Koch	2010
Tiyatro	Hezefan Ahmet Efendi	2010
Tiyatro	Karagöz'ün Filozofluğu	2010

Tablo 1. Güngör Dilmen'in Eserleri (Devamı)

ESERİN TÜRÜ	ESERİN ADI	BASILDIĞI YIL
Tiyatro	Pantolog	2010
Tiyatro	Keşif	2010
Tiyatro	Yol	2010
Tiyatro	Girit Masalları	2010
Tiyatro	Sokrates "Bulutlarda"	2012

3.1.2. Ferit Tüzün ve Eserleri

Fotoğraf 2. Ferit Tüzün

Ferit Tüzün, 1929 yılında öğretmen olan babası Mustafa Rasim Bey ile annesi Emine hanımın 3. çocuğu olarak İstanbul Eyüp'te dünyaya gelmiştir. Babasının Kınalıada'ya tayiniyle çocukluğu Kınalıada'da geçmiştir. Ankara'da yaşayan ablası soprano Bedriye Tüzün'ün yanında yaşaması uygun görülen Tüzün, İstanbul Belediye Konservatuvarı'nı ilk bitirenler arasında olan ablasının sağladığı olanaklarla öğrenimini Ankara Atatürk Lisesi'nde sürdürmüştür (Say, 2005: s.529-530). 1941 yılında ortaokul ikinci sınıftayken Ulvi Cemal Erkin'in teşvikiyle Ankara Devlet Konservatuvarı piyano bölümüne girmiş ve Ulvi Cemal Erkin'in piyano öğrencisi olmuştur. Ferit Tüzün, konservatuvarın üçüncü yılında kompozisyon bölümünün sınavını da kazanır ve iki sınıf atlayarak Necil Kazım Akses'in de öğrencisi olmuştur. Tüzün, 1950 yılında piyano bölümünü, 1952 yılında da kompozisyon bölümünü bitirmiştir. Tüzün, kompozisyon bölümünden mezun

olduktan sonra konservatuvarda iki yıl asistan olarak çalışmıştır. 1954 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın açmış olduğu Avrupa sınavını kazanarak orkestra yöneticiliği eğitimi almak üzere Almanya'ya gitmiştir. Münich Devlet Müzik Akademisi'nde Fritz Lehmann, Kurt Eichhorn, Adolf Mannerich ve Gothold Lessing gibi ünlü yöneticilerle çalışma şansı yakalamıştır. 1956 yılında, Münih'te orkestra şefliği eğitimini bitiren Tüzün, Almanya'da bir yıl daha çalıştıktan sonra yurda dönmüştür. Tüzün, Ankara Operası'na orkestra şefi olarak atanmış ve kısa bir süre sonra da Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğüne getirilmiştir (Say, 1998: s.94). 1977 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu hayata veda etmiştir.

Ferit Tüzün, özellikle müzik çalışmalarında çok titiz bir tutum sergilemiştir. Bestecinin beste çalışmalarını yapabilmesi için uzun bir hazırlık döneminden geçmesi gerekmektedir. Bu hazırlık sırasında yazacaklarını kafasında kurarak, berraklaştırmaktadır. Müzik çalışmaları sırasında, kendini her şeyden soyutladığı ve çalışmalarını yaparken yanında hiç kimsenin bulunmamasına özen gösterdiği ulaşılan bilgiler arasındadır. Örneğin, özellikle çalışırken etrafında bir çocuğun varlığına asla tahammülünün olmadığı yakınları tarafından yapılmış açıklamalar arasındadır (Kahramankaptan, 2001).

Tüzün'ün kişiliği ve besteciliği hakkında ölümünün ardından. Besteci Nevit Kodallı, şunları söylemiştir:

> "… Ferit Tüzün, Atatürk'ün işaret ettiği anlamda müzikte çağdaş uygarlık düzeyine erişmiş, belirgin bir bestecimizdir. İnce bir insandı; iyimserdi ve en önemlisi insancıldı… Onun bu güzel yanları, arkada bıraktığı pek çok değerli eserlerinde pırıl pırıl yansır. Ferit Tüzün'ü yitirmekle acımız çok büyüktür. Bu acı hem çok sevdiğimiz bir arkadaşımızı, hem de bu yurdun yetiştirdiği, yeri güç doldurulur güçlü bir sanatçımızı yitirmektendir. Ferit Tüzün göçtü gitti, ama yurdumuzda çağdaş müzik yaşadıkça, eserleriyle bizlere seslenmeye devam edecektir" (Altar, 2001: s.263).

Ferit Tüzün, geleneksel müziğimizi iyi tanıyan ve bestelemiş olduğu müziklerde ritmik özelliklere oldukça önem gösteren bir bestecimiz olarak tanınmaktadır. Türk halk müziğini bir malzeme olarak kullanırken, onun özünün değişime uğramamasına çalışmıştır. Bunu yaparken özgün bir tarz oluşturabilmiş olan besteci, eserlerinde halk müziğini ya doğrudan almış, ya da bunlardan esinlenerek özgün motifler oluşturmuştur. Ancak besteciyi Türk besteciliği içinde ilginç kılan özellik, Türk müziği karakterine yakın motifler ile bu karakterin

tamamen dışındaki çağdaş batı müziği esinli motifleri bir uyum içinde sergileyebilmiş olmasıdır (Şenel, 2006: s.6).

Tüzün'ün orkestra çalgılarını çok iyi tanıması, iyi bir şef olması ayrıca çalgıların kendi rejistirleri içinde en güzel tınlayan seslerini ustalıkla kullanması, ortaya çıkan eserlerin değerini bir kat daha artırmıştır. Çalışmalarına göstermiş olduğu titizlik, Tüzün'ü bir besteci olarak mükemmeli aramaya yöneltmiştir. Sözlü eserlerinde özellikle prozodik yapıya göstermiş olduğu önem, ortaya çıkan sözlü eserlerin, anlaşılabilirlik açısından daha üst düzeye çıkmasına imkan sağlamıştır.

Ferit Tüzün'ün müziği genelde nükteli bir anlatım içinde, canlı ritmik dokuda ve orkestra paletini rengarenk kullanan çalışmalardır. Ferit Tüzün, biçimin özden sonra geldiğini belirterek, "Müzik kendi kalıbını kendi çıkarıyor. Yazının sonunda biçim kendiliğinden doğuyor," demiştir (İlyasoğlu, 2007: s. 122).

Ferit Tüzün, halk müziğimizin melodik ve ritmik kaynaklarını çok iyi tanımış ve değerlendirmiştir. Ancak, halk müziği temalarını kullanmamış, kendi özgün melodilerini yaratmıştır. Onun yapıtlarında halk müziği bir "hatırlatma" özelliğindedir. Bu sayede besteci, dilediği parlak renkleri coşkulu ritimlerle yoğurmuştur. Orkestralama tekniği de üstün olduğu için, onun yapıtları dinleyiciye çarpıcı renklerden oluşan bir demet niteliğinde gözükmektedir (Say, 1998: s.94).

Eserlerinde Türk müziğinden yararlanmış olması, bir besteci olarak Tüzün'ün, kendi ülkesinin kültürüne bağlılığını göstermektedir. Eserlerinde bu bağın kuvvetli olarak hissedildiği gözlenmektedir. Ferit Tüzün'ün özellikle Türk Bestecilerinden Ulvi Cemal Erkin'den etkilendiği görülmektedir. Bundan başka eserlerinde Stravinski ve Bartok etkisinin de görüldüğü söylenmektedir.

Besteciliğinin karakteristik özelliklerini en iyi yansıtan yapıtı Çeşmebaşı'dır. Bu bale suiti, ülkemizde sıkça seslendirilen orkestra yapıtları arasındadır. Tüzün, güçlü bir müzikal anlatımın sürükleyiciliğine inandığı için, "fışkıran bir müziğin beraberinde biçimi de getireceğini" belirtmiştir. Bu sözleriyle müziksel amacı açıklamış olmaktadır (Say, 1998: s. 95)

Tablo.2. Ferit Tüzünün Eserleri

ESERİN TÜRÜ	ESERİN ADI	BESTELENDİĞİ YIL
Piyano	Piyano Parçaları	1948
Piyano	Gansonetta ve Gavotta	1950
Piyano	Çeşitlemeler	1950
Bale	Çeşmebaşı	1963-1964
Bale	Kınalı Eller	1970-1972
Bale	Çayda Çıra	1971-1972
Orkestra	Ninni	1950
Orkestra	Senfoni	1951-1952
Orkestra	Atatürk Kurtuluş Savaşında-Cahit Külebi'nin Şiiri İçin Müzik	1952
Orkestra	Anadolu	1953-1954
Orkestra	Türk Kapriçyosu	1956
Orkestra	Homoresque (Nasrettin Hocaya İthaf)	1957
Orkestra	Söyleşi	1973
Orkestra	Esintiler	1965
Oda Müziği	Piyano, Keman ve Viyolonsel İçin Üçlü	1950
Oda Müziği	Theme et Variations	1950
Koro	Altı Halk Türküsü	1964
Opera	Midas'ın Kulakları	1966-1967
Sahne Müziği	Bir Piyes Yazalım	1952
Sahne Müziği	Beş Müzikli Çocuk Oyunu	1966-1967

3.2. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ OLUŞUM SÜRECİ

3.2.1. TRT'nin Opera İsteği

TRT 60'lı yıllarda, yurdumuzda sanat alanında önemli bir yolun kapısını açmıştır. Sanatçılarımızın yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla, bestecilere eser ısmarlayarak ya da yarışmalar düzenleyerek destekte bulunmuştur. TRT yaratıcılara para kazandırdığı gibi bu eserlerin icrasını sağlamakta da imkan yaratmıştır. TRT 1966 yılında, yaratıcı etkinliği fark edilen Tüzün'e opera siparişinde bulunmuştur. O sıralarda Devlet Tiyatroları tarafından sahnelenen "Midas'ın Kulakları" adlı tiyatro oyunu, yazacağı operaya konu arayan besteci Ferit Tüzün'ün dikkatini çekmiştir. Midas'ın Kulakları oyununun güzel bir opera olabileceğini düşünerek, Güngör Dilmen ile görüşmesi gerektiğini düşünmüştür. (Kahramankaptan, 2001).

3.2.2. Ferit Tüzün ve Güngör Dilmen Görüşmeleri

Opera konusunu konuşmak üzere Dilmen'i Kınalıada'ya davet eden Tüzün, Dilmen'in Midas'ın Kulakları oyununun opera olması fikrine olumlu bakmadığını ve klasik opera anlayışını pek benimsemediğini yaptıkları görüşmede Dilmen'in görüşlerinden anlamıştır. Ancak konuştukça bu konuda bazı görüşlerinin birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır.

Klasik opera anlayışına pek sıcak bakmayan Dilmen, opera ile ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

> "Benim operaya karşı olumsuz önyargılarım vardır. Salt müziği, tiyatroyu ayrı ayrı severim ama ikisinin bileşimi? Bu bana çok aykırı gelir. Her biri kendi kendine yeterli iki sanat niye birbiriyle koalisyona gitsin? Opera bence kral saraylarında icad edilen köksüz bir gösteridir" (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1969).

Dilmen'le yaptığı görüşmede onun ne düşündüğünü çok iyi anlamış olan Tüzün, yazacağı operanın klasik opera anlayışından çok daha farklı olacağını belirtmiştir. Tüzün bu sözleriyle, Dilmen'den daha sonraki görüşmelerinde Midas'ın Kulaklarını opera yapmak için alacağı onayın kapısını açmıştır.

3.2.3. Ferit Tüzün'ün Operayı Besteleyiş Süreci

Ferit Tüzün'ün Midas'ın Kulakları operasını besteleyişi 3 yıl gibi ciddi bir zaman dilimini almıştır. Bu çalışmalarda oldukça titiz davranmış olan Tüzün, kafasındaki yapıyı ilerlettikçe zaman zaman Güngör Dilmen'le biraraya gelerek çalışmıştır. Tüzün'ün, tek bir kelime için bile eserin üzerinde günlerce çalışmış olduğu ve ayrıca eserin prozodik yapısında hataya asla yer vermediği görülmektedir. Güngör Dilmen, oyunda geçen 'Kral' kelimesinin iyi tınlamamasından şikayet eden Tüzün'e "Hakan diyelim istersen" sözü Tüzün'ün çok mutlu olmasına sebep olmuştur (İstanbul Devlet Opera ve Balesi Yayınları, 1980). Çünkü bu önemsiz gibi görünen ayrıntılar aslında müziğin daha iyi tınlamasına imkan sağlamaktadır. Dilmen, Ferit Tüzün'ün operayı besteleyiş sürecindeki başarısını şöyle özetlemiştir:

> "1.Söz-müzik bileşimini en iyi biçimde gerçekleştirmiş olması:
> Tam bir kaynaşma, doku birliği var. Oysa klasik opera tarihi bence sözle müziğin zavallı bir anlaşmazlığından ibarettir.
>
> 2.Tiyatro eyleminin ritmini, akışını bozmamış olması:
> Yaşamın bir iç ritmi, temposu vardır, tiyatro da bunu yakalamaya çalışır. Besteci müzik yapıyorum diye bu ritimleri ağırlaştıracak olursa dramatik gerilim yok olur. Sözler, sahneler gereksiz yere uzar. Ferit Tüzün bu sakıncayı da çok dinamik bir müzikle ortadan kaldırıyor. Oyunda koro bölümleri düz de söylense, Tüzün'ün ezgileriyle de söylense süre olarak hemen hemen aynı. Müzik yüzünden tiyatro eyleminde bir duraklama, ağırlaşma olmuyor.
>
> 3.Besteci bazı sahneleri, sırf müziklemiş olmak için zoraki reçitatiflere hiç iltifat etmeden, olduğu gibi bırakması:
> Özellikle Berberbaşı'nın sahneleri böyledir, ve bu rolü bir tiyatro sanatçısı oynuyor. Müzikte ses ve sessizlik diye iki öğe olduğundan, Tüzün'ün bu sağduyusunu da kutlamak gerek. Hem oyunun tiyatro gerilimi var ise tavsamıyor, hem de kulağımız yeni müzik hamleleri için bir süre dinleniyor" (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1969).

Güngör Dilmen, ilk defa opera olarak izleyeceği eseri için, alçak gönüllükle Midas'ın Kulakları operasının artık kendisinden çıktığını ve Ferit Tüzün'ün beyninden geçip biçim değiştirdiğini söylemiştir (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1969). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi bu eser, bu iki sanatçının komplekssiz ve dostluk içinde üretmiş oldukları bir eserdir. Midas'ın Kulakları operasını bestelemeye başlayan Ferit Tüzün ayrıca her cumartesi metinle müzik, tavırla atmosferin uyumu için tiyatro adamı Özdemir Nutku'yu evine davet ederek bu güzel eseri yeniden yaratma ve yorumlama çabasıyla çalışmıştır (Dilmen, 2016: s. 24).

3.3.4. Midas'ın Kulakları Operasının Sahnelenişi

İlk sahnelenişi 20 Aralık 1969 yılında gerçekleşen opera, İstanbul Devlet Operası tarafından, İstanbul Kültür Sarayında sahnelenmiştir. Bestecinin aynı zamanda kendisinin yönettiği opera, ilk sahnelenişinden itibaren olumlu yorumlar almıştır. Güngör Dilmen ve Ferit Tüzün'ün birbirini bütünleyen uyumunu opera için düzenlenmiş olan program kitapçığında Ufuk Karakoç şöyle anlatmaktadır:

> "İçeriğini Anadolu mitolojisinden aldıkları yapıtlarının en önemli özelliği: dramatik anlatımla, epik anlatımın büyüleyici yapıda olmasıdır. Çağdaş opera yapıtının önemli bir gelişimi olan kısa ve öz anlatımı önemseyip, olağanüstü bir başarı ile uygulamaya geçirmiş Ferit Tüzün. Öyle ya az konuşarak da çok şey anlatabilir insan. Kuşkusuz Güngör Dilmen'in akıcı ve şiirsel dili de, bu öz anlatımın amacına ulaşmasında ki yadsınamaz bir gerçek. Ve yazıldığı dönemin toplumsal tinine yaraşır ortak başyapıtları 'Midas'ın Kulakları'.Ayrıca, toplumsallığı ve bireyin zaaflarını diyalektik bütünlük içinde, mit'in kırılamaz çelik hatları ile yakalamış Güngör Dilmen. Ayrıca yaşamı müzikle anlatmanın özünü, ritimde bulan Ferit Tüzün: ölümsüz ezgilerini de, kaçınmamış anlayan kulaklardan. Ayrıca, ayrıcalıklı olmanın şımarıklığını değil, alçak gönüllüğünü seçmiş her iki üretici" (Ankara Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1993-94).

Ferit Tüzün ile olan kısa süreliği dostluğunu sevgiyle anarak anlatan Faruk Yener, Tüzün'ün yapıtlarıyla daima yaşayacağını dile getirmiş olduğu program kitapçıgı içinde bulunan yazısında şunları söylemektedir:

> "Midas'ın Kulakları, onun bütün yapıtları arasında kuşkusuz en çarpıcı, en yetkin olanıdır. Bu sahne 'Scherzo'su her 'ölçüsü' ile ölçülü biçilidir. 'Midas'da fazla nota yoktur, eksiği de yoktur. Binlerce yıldan günümüze ulaşan konu iddiasız, yalın, yalnızca anadüşün hizmetinde bir müzikle dokunmuştur. Ve bir opera meraklısı olarak sezinlediğim kadarıyla, tüm opera yapıtlarımız arasında uluslararası lirik tiyatrosunda yer alma olanağı en yüksek yapıttır. Şöyle kısaca düşünüldüğünde, tüm evrensel özellikleriyle 'Midas' konusundaki bu yargıya hak verilecektir sanırım" (Ankara Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1993-94).

Midas'ın Kulakları operası için milli kültürümüzün çağdaş ölçüler içinde serpilip güçlenmesi için atılan adımlardan sadece biri olduğunu dile getiren Okan Demiriş program kitapçığında şunları dile getirmektedir:

> "Genç yaşında aramızdan ayrılan Ferit Tüzün, konusu ilk önce itici, hatta ters görünen mitolojik bir öyküyü milli duyarlığımızla kuşatıp bize mal etmiştir. Bu eser, toplumla kaynaşmada, operanın bir anlatım aracı olarak kendisi gibi konusunun da vesile olabileceğini kanıtlamıştır" (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1980-81).

İstanbul Devlet Operasında 1980-1981 sezonunda Midas'ın Kulakları operasını sahneye koyan Gürçil Çeliktaş, program kitapçığına eserle ilgili düşüncelerini şöyle aktarmıştır:

> "Bence Ferit Tüzün müziği öylesine ölümsüz ezgilerden oluşmuştur ki, yüzyıl sonra başka bir yönetmen, kendi çağına uygun bir yoruma girse, eminim bugünkünden daha az başarılı olmayacaktır. Midas'ın Kulakları müziği, kişilerin çizgilerini ve iç dünyalarını en küçük ayrıntılara kadar vermiştir. Karakterler sağlam bir yapıda yerlerini bulmuştur. Olayların akışı müzikle elele vermiş, her sahne büyük bir coşkuyla diğerine eklenirken, olaylar dizisinde müzik ve metin öyle iyi dokunmuştur ki, sahne ile seyirci arasındaki bağ kendiliğinden kurulmuştur" (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 1980-81).

2003-2004 sezonunda Ankara Devlet Opera ve Balesi tarafından sahnelenen eser hakkında yapılmış program kitapçığında, A.Ünal Algın yapıtta yerli motiflerin bulunduğunu zaman zaman Karagöz ve ortaoyunu biçimlerinin kullanılarak aynı zamanda eserde halk şiirini çağrıştıran bölümler olduğundan bahsederek şunları dile getirmektedir:

> "Oyunun içeriğinden yola çıkarak, birtakım toplumsal sorunların günümüzdeki iz düşümlerini yakalayabilmek de mümkün. Oyun başlıca iki sorun üzerine oturtulmuştur. Bunlardan biri, doğruluktur ki, Midas doğru bir kişidir. Armağan edilen eşek kulaklarına karşın, hak bellediği yoldan ayrılmaz. İnsanlar bir yana, tanrı Apollon'a bile boyun eğmez. İkicisi ise dirençtir. Alay edilmek, yuhalanmak pahasına gerçekleri gizlememek ve savunmak düşüncesindedir. Bunun yanında, Gordium erenleri, çok laf ettikleri halde hiçbir şey söylemeyen, hiçbir şey bilmeyen kırık düzen düşünen ukala dümbelekleridir. Asıl konuyu bırakıp ayrıntılara dalarlar. Buldukları ipucunun takkenin renginden kaynaklandığını savunmaları gibi.Yarışmayı izlerken büyük bir sahtecilikle hepsi sanki gerçekten işitiyormuş gibi; 'Ölümsüz ezgiler bunlar…', 'Tüm güzelliklerin us'un…', 'Büyük uyuşumu evrenin…', 'Çal büyük Apollon, çal…' gibi övme yarışları. Berberbaşı'nın, yaptığı içi boş söylev, bize günümüzde de kimi simaları çağrıştırmıyor mu?" (İstanbul Devlet Operası Müdürlüğü Yayınları, 2003-04).

1990 yılında İzmir Devlet Opera ve Balesi'nin Midas'ın Kulakları için hazırlamış olduğu program kitapçığında, opera hakkında Yetkin Özer şunları söylemektedir:

> "Midas'ın Kulakları operasını kısaca betimlemek gerekirse,'Tüzün'ün öteki ürünlerinde de çabucak farkedilebilen nükte dolu esiniyle, Orff, Stravinsky gibi çağdaş ustaların onda bıraktığı izlerin kaynaşması' diyebiliriz" (İzmir Devlet Opera ve Balesi Program Dergisi, 1990).

Tablo 3. Operanın Başlıca Temsilleri

SAHNELEYEN KURUM	TEMSİL SEZON TARİHİ
İstanbul Devlet Opera ve Balesi	İlk Sahneleyiş- 20 Aralık 1969
Ankara Devlet Opera ve Balesi	1977-1978
İstanbul Devlet Opera ve Balesi	1980-1981
Ankara Devlet Opera ve Balesi	1982-1983
Ankara Devlet Opera ve Balesi	1988-1989
İzmir Devlet Opera ve Balesi	1990-1991
Ankara Devlet Opera ve Balesi	1993-1994
Mersin Devlet Opera ve Balesi	2000-2001
Antalya Devlet Opera ve Balesi	2003-2004
Ankara Devlet Opera ve Balesi	2003-2004
İstanbul Devlet Opera ve Balesi	2011-2012

3.3. OPERANIN KONUSU

Tablo 4. Ses Türlerine Göre Rol Dağılımı

ROL DAĞİLIMI	SES TÜRÜ
Midas	Bariton
Berberbaşı	Konuşan Rol
Apollon	Tenor
Pan	Tenor
Ay Tanrıçası	Soprano
Heykelcibaşı	Bariton
1. Sakallı	Tenor
2. Sakallı	Bariton
1. Adam	Tenor
2. Adam	Bariton

Birinci bölüm

Tanrı Apollon ve Tanrı Pan arasındaki güç tartışması sonucunda Frigya Kralı Midas'ın yargıcı olarak görevleneceği bir yarışma yapılmasına karar verilir. Bu yarışmada Apollon lir çalacaktır Pan ise flüt çalacaktır. Halk'ın önünde yapılan yarışmada Apollon'un çalmış olduğu lir'i Apollon sadece anlayan kulakların duyacağını söyler. Berberbaşı hiçbir şey duymadığını söyleyince yarışma alanından atılır. Pan flütüyle etkin bir ezgi çalar. Yarışmanın sonunda Midas Pan'ın yarışmayı

kazandığını açıklar. Halk bu kararı coşku ile karşılar. Sonuca kızan Apollon, Midas'ı cezalandırmak ister ve Midas'ın kulaklarını eşek kulağı biçimine sokar. Kendisine gülüneceği korkusuyla Midas kulaklarını herkesten gizler. Sırrını sadece berberbaşına açar. Midas, berberbaşına eğer bu sırrı başkasına söylerse kendisini ağır bir şekilde cezalandıracağını açıklar. Berberbaşı sırrı başkasına söylemeyeceğine dair Midas'a yemin eder. Ancak bu sır bir süre sonra Berberbaşı'nın taşıyamayacağı bir yük haline gelir. Bu sırrı açıklamamak için kendini zorlar. Midas kulaklarının eski biçimine gelmesi için Ay tanrıçasına yalvarır ama bir sonuç alamaz. Berberbaşı kimseye söyleyemeyip kendisini rahatsız eden bu sırrı daha fazla saklayamaz ve ortaya çıkamayacağını düşündüğü bir kuyuya seslenerek "Midas'ın kulakları eşek kulakları" diye kuyunun yankılanan derinliğine içini boşaltır.

İkinci bölüm

Bazı kişiler Midas'a sazlıklardan bazı sesler geldiğini söylerler. Her rüzgar estiğinde sazlıklardan "Midas'ın kulakları eşek kulakları" diye bir esinti geldiği herkes tarafından konuşulur ve sonunda Midas da bu sesi duyar. Sazlıkların kesilmesini emreder. Berberin açıklaması kuyunun suyuna sinmiş ve oradan sazlıklara geçmiştir. Bu sırada Midas'ta kulaklarına karşı psikolojik bir değişim başlamıştır. Onları artık çirkin görmüyordur benimsemiştir. Kulaklarıyla övünmeye başlamıştır kulakların kendisine bir güç kattığını düşünmeye başlar ve Frigya halkına bu kulakları seyrettirecektir. Halk toplanır ve Midas'ın kulaklarını görmek için sabırsızlanır. Halk Midas'ı coşku ile karşılar ama bu tören çok uzun sürmez.

Apollun bu durumdan Midas'ın hoşnut olduğunu görünce onu tekrar cezalandırmak ister ve Midas'ın kulaklarını ondan geri alır. Midas artık eski kulaklarına kavuşmuştur. Ama bu sefer halk Midas'ı bu değişiklikten dolayı alaya alır (Yener, 1992; Altar, 2001).

3.4. MİDASIN KULAKLARI OPERASI HAKKINDA GÖRÜŞMELER

Bu bölümde, Midas'ın Kulakları operası hakkında yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Yapılan bu görüşmelerden Midas'ın Kulakları operasının solist, yönetmen ve besteci gözüyle nasıl değerlendirildiği bilgisine ulaşılmıştır.

3.4.1. Ahmet Öncül Görüşmesi

Midas'ın Kulakları operasında Pan rolünü oynamış İstanbul Devlet Opera ve Balesi solistlerinden Ahmet Öncül ile yaptığımız söyleşide, Öncül Midas'ın Kulakları operasının Türk operaları içinde öne çıkmasının nedenini şöyle açıklamaktadır:

> "Türk operaları içinde, Midas'ın Kulakları gerçekten kendine özgü yazılmış bir eserdir. Sevilmesinin bence en önemli nedenlerinden biri, oyunun sürekli akmasıdır. Tiyatral yönden iyi kurgulanmış bir oyun, iyi bir müzikle birleştiğinde inanılmaz güzel bir sonuç çıkar ortaya. Böylece vazgeçilemeyen bir opera izlersiniz. Türk operaları içinde bence Midas'ın Kulakları zirvedir".

Operadaki aryaları teknik açıdan değerlendirmesini istediğimiz Ahmet Öncül, şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur:

> "…Tabi oynadığım rol olarak söylersek, Pan rolünü dramatik bir sesin oynaması gerekir. Pan rolünde samimi olmak gerekir çünkü dramatik bir sestir. Karakter burda çok önemlidir. Bunu iyi analiz etmek gerekir. Teknik olarak oyunda Pan rolünün, tenor bir ses kullanılarak seslendirilmesi açısından düşünürsek, bir kere çok güzel yazılmış. Ama Dramatik sesler için belki hızsal zorluklar yaratabilecek bir eser. Yani hızlı söylediği için oturaklı bir sesin bazen o hızda zorlanabileceği düşünülebilir. Tempo hızlı olunca ve eserin ritmik yapısının zorluğu da eklenince bu operada oynayan bir solist olarak gözlemlerime göre sahnelendiği dönemlerde elbette bazı zorlanmalar oluyordu".

Son olarak Midas'ın Kulakları operasını genel olarak değerlendirmesini istediğimizde Öncül şunları söylemiştir:

> "Ferit Tüzün bence Türkiye'nin yetiştirdiği en iyi bestecilerimizden biriydi. Ben içten gelenlerin şarkıya yansımasına çok önem veriyorum. Ferit bey gerçek anlamda bunu çok güzel başarmıştır. Rollerin yapısının ne olması gerektiğini rahatlıkla hissetmiştir. Örneğin, otların kendi aralarında fısıldaşmalarında koroyu kullanması, olağanüstü güzel tınlamıştır. Keşke yaşasaydı derim. Çok erken öldü çünkü Türk opera yazınında herhalde en önemli kişilerden biri olacaktı. Ama sadece Midas'ın Kulakları'nda kaldı maalesef. Bu eseri çok iyi hatırlıyorum; Avrupa konseyi ve diğer yabancı konuklarımıza özellikle oynadığımız dönemler oldu. Yabancılar bizim Türkçemizden anlamamalarına rağmen, inanılmaz bir şekilde onlarda hem keyif aldılar hem de çok sevdiler".

3.4.2. Sedat Öztoprak Görüşmesi

Yaptığımız araştırmada ulaştığımız bilgilere göre, Midas'ın Kulakları operası'nın İstanbul Devlet Operasında en son 2011-2012 sezonunda oynandığını görüyoruz. Midas rolünü en son üstlenmiş olan solistlerden biri olduğunu gördüğümüz İDOB solistlerinden Sedat Öztoprak ile yaptığımız görüşmede, Midas'ın Kulakları operasını Türk operaları içinde öne çıkartan nedenleri sorduğumuzda bize şöyle bir açıklama yapmıştır:

> "Türk operalarına güzel bir bakış yapmamız gerekir. Adnan Saygun ile başlayan yani Özsoy ile başlayan bir serüvendir bu. O dönem yazımlar mümkün olduğu kadar devlet desteği görüyor. Özellikle Atatürk'ün bu konuda çok ciddi bir çabası var. Opera siparişleri veriliyor, yurt dışına eğitim için gönderiler yapılıyor, dönüldüğünde sonucu takip ediliyor. Bu süreç içerisinde 2. Kuşak bestecilerinden olan Ferit hoca, ilk beşler içersinde değil ama makamsal müziği yani Türk Müziğini önemsemiş ve batılı terminolojiye göre yazabilmiş bir bestecidir. Yazmış olduğu bu eser epik bir eserdir. Güngör Dilmen'in muazzam ve güncel teksti üzerine Ferit bey çok ciddi bir çalışma yaparak, o duyguyu müzikle çok iyi özümseyip, birleştirmiş ve anlatımındaki rahatlık sunumundaki sadeliği esere çok güzel yansımıştır. Ferit Tüzün'ün bu konudaki çalışması önemlidir".

Operadaki aryaları teknik açıdan değerlendirmesini istediğimizde Sedat Öztoprak şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

> "Eserin aryalarını teknik açıdan değerlendirdiğimizde, daha çok konuşmaya dayalı ve çok büyük müzik bağları olması hedeflenmemiş bir Verdi, Puccini yapısı yok diyebiliriz. Yani bizim şarkıcılık tabiriyle cantabile dediğimiz şekilde. Daha çok reçitatif tarzında konuşmalı ve teksti iyi ifade eden, müzikle birleştiren bir yapıya sahiptir. Ama bununla birlikte, melodiler çok sempatik ve keyiflidir. Ben zaman zaman bu eseri bir sahne kantatı olarak görüyorum çünkü oyun içerisinde epik bir yapı var oyuncunun karakterini öne çıkartıp oyuncuyla hayat bulan bir eserdir. Yani oyuncu teksti iyi çözmezse o duyguyu veremez yani müzik seni alıp götürme. Bu eserde ritmik yapıya özel önem gösterilerek bunula birlikte mutlaka iyi oynanması da gerekiyor ".

Yaptığımız görüşmede Öztoprak, Tüzün ve Midas'ın Kulakları operası hakkında son değerlendirmelerini şöyle dile getirmiştir:

> "Ferit Tüzün çok kişiyi etkilemiştir. Bunu müzik yapanlar duyuyor ve hissediyorlardır. Ferit Bey çok akıcı ve güzel bir ifadeyle sazların dile gelmesini müzikle şiirsel bir ifadeyle sunmuştur ve Ay Tanrıçasının ışığının dünyaya yansıması duyguyu, yani her sahnesindeki ışığı içinde barındıran, Berberbaşı karakteriyle de çok renklenen bir eserdir. Bu rol için hep tiyatrodan oyuncular seçilmiştir. Aslında her rolün Apollun'un, Pan'ın ve Midas'ın karakterlerinde insan figürünün içsel dünyasının dünyaya yansımasıdır. Mitolojik bir gerçekte var oyunda. Öyle çok şeyi bir arada sentezliyor ki oyun... Ben Ferit hoca bir tane daha opera yazsaymış keşke diyorum. Türk müziği

kimliğini ve yapısını özümseyerek onu operada bir sahne yapıtı olarak çıkartması çok güzel bir şey olmuş. Ben zaman zaman bu eseri bir sahne kantatı olarak görüyorum. Çünkü oyun içerisinde epik bir yapı var oyuncunun karakterini öne çıkartıp oyuncuyla hayat bulan bir eserdir".

3.4.3. Yücel Erten Görüşmesi

2011 - 2012 sezonunda İstanbul DOB'si tarafından sahnelenen, Midas'ın Kulakları operasının yönetmenliğini yapmış olan Yücel Erten, kendisi ile yapılan görüşmede bir yönetmen olarak, Güngör Dilmen'in eserlerine özel bir ilgisi olduğunu söylemektedir. Bu ilgi içinde, özel bir yeri bulunan Midas'ın Kulakları, Erten'i hem bu oyunu Almancaya çevirmeye hem de opera olarak sahnelemeye kadar götürmüştür. Bu konuyla ilgili Erten şunları söylemektedir:

"Benim bu oyunla aşkım, onu Almanca'ya çevirmeme de yol açtı. Almanya'daki öğrencilik yıllarında çevirdim. Gündelik bir dille akıp giden metni, eğer iyi Almanca da biliyorsanız Almanca'ya çevirmek çok büyük bir sorun olmayabilir. Ama Güngör Dilmen'in çok özel bir dili var. Kimi yerde telgraf gibi söyler, çok kısa formlarla... Bu Brecht'te de vardır. Kimi yerde sözcüklere yüklediği alt anlamlar, üst anlamlar... Biraz neredeyse seyircinin algı imkanını aşacak yoğunluktadır. E, şiiri yoğundur; yani gerçekten de özgün bir Türkçe'dir, diyeyim. Tabii ki Güngör Dilmen'in bazı oyunlarında hepsinde değil... O da oyunun türüne göre tercihini kullanmıştır".

Midas'ın Kulakları operasının librettosunu Almancaya çevirme düşüncesi olduğunu dile getiren Erten, bu konuyla ilgili şunları söylemektedir:

"Librettoyu Almanca'ya hazırlamak gibi bir düşünce zaman zaman geliyor aklıma. Herhalde çok da zevkli bir iş olur diye düşünüyorum. Ama prozodi düzenlemeleri yapmak gerekiyor. Bu çok zaman alacak birşey... Yine de yapmayı istiyorum. O işin biraz piyano eşliğiyle adım adım yürütülmesi gerekiyor. Tek başına ben yapamam onu. Birisinin bana, "şimdi böyle söyleyelim" diye yardımcı olması lazım. Sonra da belki Almanca prozodi konusunda bilgi sahibi bir müzisyenle işbirliği yapmak gerekir".

Ferit Tüzün'ün Midas'ın Kulakları operası ve müzikleri hakkında Yücel Erten son olarak şunları söylemektedir:

"…Yani operada bazı şefler vardır: Derler ya, 'Girişi lokma gibi ağzına koyar'... Nerdeyse işin duygusunu sahnede o anda ne oluyor, ne cereyan ediyor ve hangi duygu hakimdir; bunu yalınlıkla ortaya koymuş; coşku olan yerde coşku, duygu olan yerde duygu... Ben, doğrusu çok sevdim müzikleri. Yani bu operayı tekrar yapmaktan yorulmam, bıkmam. Komplekssiz kucaklaşarak, elini uzatarak, sözle müziğin yalın anlatımıyla sarmal oluşturması sonucunda, komplekssiz bir şey çıkmış ortaya; sarmaşık gibi...".

3.4.4. Sarper Özsan Görüşmesi

Sarper Özsan ile yaptığımız görüşmede, bir besteci gözüyle Midas'ın Kulakları operasının en fazla oynanan operalarımız arasında olmasının nedenlerini sorduğumuzda bize şöyle bir açıklama yapmıştır:

> "• Oyunu yazan Güngör Dilmen'le besteci Ferit Tüzün'ün, birçok kez konuyla ilgili buluşması, çok büyük bir şanstır. Bu buluşmaların sonucunda ortaya çıkan opera, iki tarafın da gönüllerine göre oluşmuştur. Bu mutlu doğumun, eserin başarısında önemli payı olduğu bir gerçektir.
>
> • Ferit Tüzün, besteciliğinin yanında opera şefliği de yapıyordu. Orkestra çalgılarını, renklerini, oyuncuların ise neleri yapıp nelerde zorlandıklarını vb. çok iyi biliyordu. Midas'ın Kulakları operasında yazdığı müzikler, gerek orkestra elemanları, gerekse sahne üstü solocu ve koroculara zorluklar oluşturan cinsten değildi. Biliyordu ki, güzellik, zorluk olmadan da yaratılabilirdi.
>
> • Nitekim, Koro müzikleri ve kişiler için arya niteliğinde yazdığı solo parçalar, ezgisel olarak büyük zorluklar taşımayan, çok uzun olmayan ve prozodi olarak çok yetkin, etkileyici, dinamik ve kolay söylenen müziklerdir.
>
> • Orkestra ise, sahne üstünde söylenenlere, genellikle zemin oluşturan, hızlı olmakla birlikte kolay nitelikte müziklerle eşlik eder.
>
> Görüldüğü gibi, birçok olumlu özelliği yanyana getirebilen bu çalışma, sonuçta herkesin sevdiği, hemen herkesin çalmaktan, söylemekten, izlemekten mutlu olduğu, bu eserin çokça oynanması, doğal değil mi?".

Operanın sahnelendiği dönemlerde de çok fazla gündeme gelen Midas'ın Kulakları, opera mı yoksa müzikli oyun mu? tartışmasıyla ilgili görüşlerini öğrenmek istediğimiz Sarper Özsan, konuyla ilgili şunları söylemiştir:

> "Birileri, Midas'ın Kulakları oyununa, 'opera' değil de 'müzikli oyun' türünü yakıştırıyorlarmış. Yalnızca 'konuşmalı kısımların çok olması', tür ve ad değiştirmek için bana yeterli gelmedi. Belki akla 'Operet' gelebilir. Gerçekten de bu türde konuşmalı kısımlar çoktur. Ancak Operet, eğlenceli konular işleyen, konusu da müziği de kolayca anlaşılan küçük operadır. Bu özellikleriyle Operet, Midas'ın Kulakları ile örtüşmüyor.
>
> Müzikli oyuna gelince... 1960'lı yıllarda Ankara Devlet Konservatuvarındaki öğrenciliğimden bu yana birçok Tiyatro oyununa müzik besteledim. Bana verilen tiyatro metinlerinin içinde yer yer şarkı sözleri bulunurdu. Bestelenmiş şarkılar, oyundaki bazı kişiler ya da oyuncuların oluşturduğu koro tarafından söylenirdi. Bazı yönetmenlerin, sahne değişimlerindeki kısa süreler için çalgısal 'ara müzikleri' istedikleri de olurdu. Ancak bu müzikler, 3-5-7 vb. tane olur ve oyunun genel tiyatro niteliğini bozacak bir baskınlık yaratmazdı. Benim bildiğim, yaşadığım 'Müzikli Oyun' kavramı budur: Yani bu tiyatro türü, içinde serpiştirilmiş müzikler yer alır.

> Midas'ın Kulakları'nın durumu ise tam tersidir. (Bazen müziksiz, bazen de çalınan bir müzik üstünde söylenen konuşmalı yerler olsa da) onun türü, 'opera'dır. Tabii ki 19. yüzyıl operasından farklı yönleri vardır. Ama Midas'ın Kulakları operası, dinamik karakteri, hızlı temposu, renkli orkestralaması ile 20 ve 21. yüzyılların karakterini ve ritmini yansıtır".

Bir besteci gözüyle, Ferit Tüzün ve müziği hakkında bir değerlendirme yapmasını istediğimiz Sarper Özsan, şunları söylemektedir:

> "Ferit Tüzün, kendisi de bir 20. Yüzyıl modern müzik bestecisi olmakla birlikte, birçok 'modern müzik' yazanların, 'kimsenin yapmadığı bir şeyi yapmak', 'duyulmadık, bilinmedik buluşlar yaratmak', 'insan sesinin ya da çalgıların ses sınırlarını zorlamak, hatta imkansızı istemek' gibi insandan, doğadan, toplumdan, gelenekten, vb. kopup, biçimselliğin tuzağına düşmemiştir. Yazdığı birçok bale, orkestra müzikleri, karma koro için çoksesli halk türküleri... Hemen hepsi Türk Halk Müziklerini ya da aynı türde kendi yarattığı ezgileri ve motifleri içeren eserlerdir. Bestelediği müziklerin hemen hepsinde, modern dissosans akorlar kullanmış ama yalın türkülerde bile dinleyenleri yadırgatmayan uyumlu bir tını sağlamıştır. Orkestrayı, büyük bir ustalıkla kullandığı, değişik tınıları olan çalgılarla, ilginç renkler oluşturduğu, hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Ama Ferit Tüzün, bütün bu güzellikleri, 'kimsenin yapmadığı bir orijinallik' için değil, Kendini ve müziğini, Batıya yaranmak için de değil, halkımız için, müziğimizi dünya halklarına tanıtmak için, kültür ve sanat yaşamımızın gelişmesi için yani bilinçli bir amaç için yaratmıştır. Kanımca Ferit Tüzün, 20. Yüzyıl batı müziğinin modern anlayışıyla, Halk müziklerimizi kaynaştırabilen, gerçek ulusal bir bestecimizdir. Eserleriyle unutulmayacaktır".

3.5. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASI'NIN KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, oyundaki kişilerin, karakter çözümlemesi yapılmıştır. Oyunda yer alan başlıca kişilerin karakterleri ile ilgili olarak, çeşitli mitoloji kaynaklarında, bu karakterler hakkında oyunda bulunmayan başka özelliklerini de yazdıklarını görmekteyiz. Ancak bu çalışmada kişilerin karakterleri, libretto'daki sözlerinden ve tavırlarından yola çıkılarak belirlenmiştir.

Operalarda, oyunun içindeki olayların niteliğini, kişilerin karakterlerini, oyun içinde oluşan psikolojilerini iyi çözümlemiş olmak gerekir. Çünkü operalarda müzikleri belirleyen, konunun niteliği, oyundaki aksiyonların yapısı (gergin-yumuşak, neşeli, trajik vb. olması), oyunda rol alan kişilerin karakterleri, psikolojileri ve oyundaki davranışlarıdır. Bu bölümde, Librettoda kişilerin konuşmalarından ve davranışlarından yola çıkarak, oyunda yer alan belli başlı kişilerin karakterlerini çözeceğiz.

3.5.1.Midas

Midas efsanede olduğu kadar tarih ve arkeoloji kaynaklarında da adı geçen bir Frigya Kralıdır. Herodot'a göre Midas, Frigya'nın birinci kralı Gordium'un kurucusu sayılan Gordias'ın oğludur. Frigya da bulunmuş birçok anıtlar bugün de onun adını taşır. Birçok efsane ve masallar anısını yansıtır (Erhat, 2010: s. 205).

Midas'ın Kulakları efsanesine benzer özellikte örnekler, tarihte başka kavimlerin kültürlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin bazı benzer efsanelerde, berber eşek kulaklı hükümdarını tıraş ettikten sonra bu sırrı açıklamasın diye öldürülmüştür (Crooke, 1911).

1.Midas, yarışma öncesi yeni gelen Apollon ile Pan'a yer göstermektedir: "Hoş geldin Pan. Sen şöyle buyur Apollon, Pan sen de şöyle dur" (Libretto, s.3).

Bu sözlerde bir ayrımcılık vardır. Yarışmacıların ikisi de Tanrı olmasına rağmen Midas Apollon'a farklı davranmaktadır. Cümleden anlaşıldığına göre, Apollon'u oldukça iyi bir yere oturttuğu görülmektedir. Pan'a ise, (sanki hizmetçilerine, kölelerine vb. yaptığı gibi) bir köşede ayakta durmasını söylüyordur. Hemen ardından Apollon'un Midas'a yönelik repliğinde, Pan'la ilgili olarak: "Midas, bilmeyen birine şuradan iki tanrı ayır desen, benden sonra seni gösterirdi" (Libretto, s.3) sözleriyle Pan'ı neredeyse tanrıdan saymayan, ağır sözlerle hakaret niteliğinde sözler sarf ediyor. Midas ile Apollon'un bu kısacık diyaloğu, birbiriyle çok uyuşmaktadır. Bu kısa diyalog, Pan'ın, yüksek ve soylu katmanlarda çok da önemsenmeyen bir tanrı olduğunu göstermektedir.

2.Midas, bu yarışmada Apollon'dan yana bir tutum sergilemektedir.

"Ne güçlü ezgiler bunlar, ne yüce bir musıki. Çal, büyük Apollon çal!" diyerek ezgilerini yüceltiyor ve çalışını desteklemektedir. Ama Pan'ın müziği için herhangi bir övgü ya da teşvik yapmadığı gibi, çalışını daha bitirmeden "Pan, süren doldu artık kes" uyarısını yapmaktadır. Midas'ın bu aşamadaki davranışlarının böyle olduğu gözlenmektedir (Libretto, s.5-8).

3.Midas'ın yargısını bildirdiği anda düşündükleri, çok önemlidir.

Yarışmada iki tanrıya yargıçlık yapmak, kendi egosunu kabartmıştır. İki tanrı da "gözünün içine" bakıyorlardır. "Bir sözüyle biri yıkılacaktır." Şu anda yargısını

“titreyerek bekliyorlardır”. Hele, “Yenik düşüreceğim, en güçlüsünü, en gururlusunu” düşüncesi ise daha da önemlidir. Çünkü bu düşüncenin altında, kendini rahatsız ettiğini anladığımız, hem Apollon’un bazı olur olmaz sözleri, kendine aşırı güvenmesi, kendini çok yükseklerde görmesi vb. tavırları, hem de Apollon gibi çok ünlü bir tanrıyı yenik düşürerek egosunu biraz daha yükseltmek istemesi düşünülebilir. Ancak bütün bunlardan çok daha önemli olan bir etken daha vardır. Çünkü bütün yarışma süresi içinde Apollon’un yanında yer alan Midas, bu kısacık zamanda nasıl olup da düşüncesini değiştirip Apollon’u “yenik düşürme” kararını almıştır? İşte Midas’a bu kararı aldıran, halkının neredeyse oy birliğiyle yarışmayı Pan’ın kazanmasını istemesidir. Midas, Frigya halkının isteğine uymuştur. Apollon’un “Bunu nasıl yaptın Midas? En ulu ezgilerimi sundum kulaklarına?” serzenişine Midas’ın “biliyorum, öyle gerekti.” sözü, halk unsurunu anlatmaktadır. Güngör Dilmen’in librettosunda, halkın kararını Midas’tan önce açıklaması, çok yerinde bir kurgu olmuştur (Libretto, s. 8).

4.Apollon, Midas’tan yenilgi nasıl beklemediyse, Midas da Apollon’dan Eşek Kulaklarını beklemiyordur.

Böylelikle birbirlerine sürpriz yapmış oldukları düşünülebilir. Apollon’un neler çektiğini bilmiyoruz ama Midas kahrolmaktadır. İçine kapanır, kimseyle görüşmez, başına geçirdiği kırmızı külahını çıkarmaz, berberine saçını kestirmez, heykelini kapatan örtüyü açtırmayan bir kişi olmuştur. Bu durum (Eşek kulakları) doğaldır ki bir kral için tam bir felakettir. Midas’ın hem yakın çevresi, hem de halkı, Midas’taki bu değişikliği sorguluyorlardır ama bir türlü bu durumu çözemiyorlardır. Soruna Psikolojik açıdan baktığımızda Midas haklıdır.

Koskoca bir kralın, halkının kendisiyle dalga geçebilmesine dayanamayacağı bir gerçektir. Midas, hırçın bir kişi olmuştur. Neredeyse önüne gelen herkesi azarlamaktadır. Apollon’un cezası, kral ve halkının yani tüm memleketin neşesini kaçırmıştır (Libretto, s. 11-12).

5.Midas, bir kral olarak zaman zaman hırçınlıklar yapsa da, bazılarına cezalar verse de, herkes gibi bazı hatalar yapsa da, bazen egosuna yenilse de, özünde iyi bir kraldır.

Bir kralın iyiliği – kötülüğü, halkıyla olan ilişkileriyle belirlenir. Midas'ın halkıyla ilişkisi esas olarak iyidir ki, halkı da onun hep iyiliğine çalışmıştır. Ancak Midas da halkının sözüne, isteğine önem vermekte ve çoğu kez halkının görüşünü gerçekleştirmeye çalışmaktadır. (Müzik yarışmasında halkının istediğiyle Pan'ı galip ilan etmesi gibi...) Kulakları nedeniyle içine kapanan Midas, bu kez de halkını dinleyerek, Berberbaşı'nın eşek kulaklarını öğrenmesi pahasına, onunla uzun bir aradan sonra ilişki kurarak saçlarını kesmesini ister. Bu durumun sonucunda neler olacağını görebiliyordur. Berberbaşı bu sırrı sonunda herkese yayacaktır. Bu olmasın diye Berberbaşına vereceği cezayı ayrıntıları ile anlattır.

Hadi durma çıkar şu takkeyi
Kırk beni, kırk beni.
Kucaman bir yele oldu saçlarım, uzadı.
Hadi durma, çıkar şu takkeyi
Kırk beni, kırk beni.
Cezan korkunç olacak
Açıklarsan gizimi (Libretto, s. 13).

6.Midas, Berberbaşı'dan söz almasına rağmen, gene de onu takip edip, kontroller yapmaktadır (Libretto, s. 15-16-17).

7.Midas gene halkının sözünü dinleyerek, Apollon'un kardeşi Ay Tanrıça'ya gidip kulaklarını eskiye döndürmesini ister. Ancak Ay Tanrıça, bu işi kendisinin yapamayacağını, ancak Midas'ın Apollon'a gidip, pişman olduğunu ve yargısını değiştirdiğini söylemesini ister. Ama Midas, bu küçültücü önerileri reddeder. Bu durumda Ay Tanrıça bu inatçılık durumunda "İnatçı yaratık, taşı öyleyse o kulakları!" sözleriyle Midas'ı huzurundan kovar (Libretto, s. 19). Midas'ın son sözü kişilikli bir duruşla şöyledir:

Öyleyse sözüm durur, kulaklarım durur
Gölgeleri dağlara taşlara vurur (Libretto, s. 20).

8.İkinci Perdede I. ve II. Adamların kendisine ilettiği sazlıktaki durumu kendi kulaklarıyla duyması için hep birlikte sazlıklara giderler. Sazlar (yani kızlar) durmadan sesleniyorlardır.

Midas'ın kulakları eşek kulakları
Midas'ın kulakları eşek kulakları

Midas: “Kim yaptı bunu, kim yaptı? Hainler tıkayın kulaklarınızı” diyerek kızgın bir şekilde bağırır (Libretto: s. 22).

Sonunda iyice sinirlenir ve “Koşuuuuun! Koşun biçin hepsini! Tekini ayakta koymayın! Koşun...”

9.Midas, belki de yaşamının en kötü günlerini yaşamaktadır. Bitmişlik sınırında kendi kendine mırıldanır:

Herkes öğrendi artık
Gordium’lu Kral, ne denli bir yaratık (Libretto, s. 24).

10.Midas, zor günlerini çabucak aşmış, aylarca nefret edip sakladığı kulaklarını Halkının yardımıyla sever ve savunur olmuştur. Bu büyük değişimden de büyük sevinç duymaya başlamıştır.

Yendim kulaklarımı
Yendim, yendim.
Kazandım kulaklarımı
Değiştiler şimdi anlamlarında:
Yeni şeylerin sevincini duyuyorum onlarda (Libretto, s. 27).

11.Artık güveni gelmiştir Midas’ın. Yeni planlar peşindedir.

Bütün Frigya’lılara kabul ettireceğim onları (kulaklarını)
Bütün Frigya’lılara!
Gordium’un en kalabalık alanında
Dimdik duracağım
Ve Apollon’u bir kez daha yere vuracağım! (Libretto, s. 28).

12.Oyundaki son sahne. Halkının önünde Midas’ın Apollon ile son kapışmasıdır.

MİDAS: (Halkına) görüyor musunuz onu? Sokuluyor uğru gibi mermer sütunlar arasından gelen kim?

KORO: Biz kimseyi görmüyoruz Midas.

MİDAS: Açın gözlerinizi, Apollon’u görmüyor musunuz?

KORO: Biz yalnız seni görüyoruz.

APOLLON: Selam sana yüce kral. Çektiğin artık yetti. Seni bağışlıyorum; geri alacağım kulaklarını.

MİDAS: Dokunma, dokunma kulaklarıma!

APOLLON: Cezanı yeterli görüyorum, seni bu ağır yükten kurtarmaya geldim.

MİDAS: Bırak beni böyle, bırak beni git.

KORO: Yüce hakan selam sana! Böyle, bir kat daha ulu, bir kat daha heybetli Midas! Tanrılar dengi! Kapanalım önünde, söyleyelim saygımızı, Gordium'un bu en büyük gününde!

MİDAS: Dokunma Apollon kulaklarıma, onları kendime kattım ben.

APOLLON: Hah ha, yetti artık yetti, bağışlıyorum seni.

MİDAS: Bağışlamanı isteyen kim? Dokunma... Bana kaynadı onlar! Görüyor musunuz?

KORO: Görüyoruz seni, yüce hakan.

MİDAS: Güçlü ışığından kamaştı gözleri. Görmüyor musunuz Tanrıyı?

KORO: Görüyoruz Midas görüyoruz biz seni. Midas tanrılar dengi! Yüce hakan selam sana! Kapanalım önünde Gordium'un bu en büyük gününde.

APOLLON: Gereğinden iyi katlandın. Artık bağışlıyorum seni.

(Apollon, Midas'ın kulaklarını eski haline getirir.)

Yarışma için geldiği ilk sahnede, Apollon'un etrafında onu öven, yücelten, ona yaranmaya çalışan pek çok kişi bulunduğu görülmektedir. Ancak bu son sahnede Apollon'un yanına hiç kimse gitmemiştir, konuşmamıştır. Adını bile anmamış, hatta yüzüne bile bakmamışlardır.

Sözleri, tavırları, kendini beğenmişliği, Kral Midas'a verdiği haksız kulak cezası, en azından bu yörenin halkında büyük bir tepki yaratmıştır. Apollon sevilmeyen bir tanrı olmuştur. Konuşabildiği tek kişi, Midas'tır. Apollon, Kral Midas'a verdiği sözüm ona kulak cezasını bağışlamak ve Midas'ın Eşek kulaklarını, eski insan kulaklarıyla tekrar değiştirmek için gelmiştir. Ama karşısında iradeli bir şekilde Midas'ı ve onu tam anlamıyla destekleyen halkını bulmuştur. Midas, kulaklarının değişmesini asla istemiyordur. Onlara alışmıştır. Halkı da krallarının bu

durumunu kabul etmiş durumdadır. Apollon, teklifini birkaç kez daha söylemiş ama her defasında Midas'tan red cevabı almıştır. Apollon bu kez, müzik yarışmasındaki yenilgisinden çok daha büyük bir yenilgiye uğrayacağını anlamıştır. Kimse istemese de, bir tanrı olarak istediğini yapmadan, geriye dönmektense, hiç olmazsa "dediğini yapmış olmak için" Midas'ın kulaklarını eski durumuna döndürüp, kaçarcasına oradan ayrılmıştır. Bu Apollon için gerçek bir yenilgidir. Apollon, Midas'ı affetmiştir ama Midas ve halkı, Apollon'u asla affetmeyecektir.

Midas, bazı basit insani hataları dışında kişilikli, onurlu, iradesi kuvvetli, mert, halkıyla birleşebilen, halkının görüş ve isteklerine uyum sağlayan, aklına yatan, doğru gördüğü önerilerle kendini değiştirebilen bir kral olarak, ününü hak eden bir kişiliktir.

3.5.2.Apollon

Yunan Mitolojisinde, Zeus ile Leto'nun oğludur. Halk arasında en çok bilinen, hem sevilen hem de korkulan, genç, yakışıklı, dinamik bir tanrıdır. İnsanları zaman zaman ödüllendiren ya da cezalandıran, ancak onları yanlışlardan, suçlardan da arındıran bir karaktere sahiptir. Yalnızca insanları değil, ekinleri, sürüleri de gözeten onları vahşi hayvanlardan ve hastalıklardan koruyan bir yapıya sahiptir. Birçok etkinliği nedeniyle halk arasında ona çeşitli sıfatlar da verilmiştir. Bu sıfatlardan biri de "çoban"dır. Daha bunlar gibi birçok özelliği yapısında barındıran Apollon, özellikle heykelde ve resimde en çok konu alınan bir tanrıydı. Bu sanat yapıtlarında Apollon'nun, genellikle elinde bir yay, ya da bir lir tuttuğu görülür. Yay, halk arasında genellikle korku, cezalandırılma ya da ölümü, lir ise o'nun yumuşak yönünü simgeler. Apollon, liri çok iyi çalmasıyla ve çok güzel ezgiler yaratmasıyla tanınır. (AnaBritannica, 2000)

1.Apollon'un, yarışmanın yapılacağı mekana girdiğinde Pan için söylediği sözler: "Midas, bilmeyen birine şuradan iki tanrı ayır desen, benden sonra seni gösterirdi." olmuştur (Libretto: s. 3). Midas'la ilgili bölümde 1. İrdelemede, bu diyalog ele alınmıştı. Bu söyleyiş Pan'ın küçültülmesi, hakaret niteliğinde sözler söylenmesi bir gerçektir. Ama bu sözlerin altında ayrıca, "yarışma öncesi rakibinin moralini bozma" eğilimi de vardır. Pan da mekana girer girmez, aynı anlamda Midas'a "İyi aç kulaklarını! Bak, şu elimde yonttuğum kavalla nasıl ezeceğim Apollon'u, işit."

demiştir. İki rakibin de kendine güvenle, ancak rakibininin moralini bozmaya yarayan bu sözleri ve tavırları ortaya koymaları, bir yönüyle çok da yanlış görülmemelidir.

2.Müzik yarışmasına ilk olarak Apollon başlayacaktır. Ancak başlamadan önce, şiir dizeleriyle müziğinin ne anlattığını kısaca anlatmaktadır ve izleyenlere bir de uyarısı vardır: Müziğini anlamayan kişiler, çaldığı ezgileri duyamayacaklardır. Liriyle çaldığı müziği ancak "anlayan kulaklar" işitebileceklerdir. Bu giriş sözleri, Apollon'un kişiliğine önemli bir açıklık getirmektedir.

Giriş sözleri şöyledir:

Evrenin büyük uyuşumunu,
O büyük kargaşayı,
Sereceğim önünüze.
Ölümsüz ezgilerimi yalnız
Anlayan kulaklar duyacaklar.
Yalnız, ama yalnız
Anlayan kulaklar duyacaklar (Libretto: s. 4).

Apollon, küçük sorunlarla değil, evrensel sorunlarla uğraşmaktadır. Dünyamızda insanların, halkların, ülkelerin tarih boyunca bitmeyen sorunları vardır. Büyük kargaşalar hep olmuştur. Ama Apollon, insanlarla, ülkelerle hatta dünyamızın sorunlarıyla değil, daha büyük sorunlarla ilgilenmektedir. Belki de bu yüksek konuları kendi düzeyine daha yaraşır bulmaktadır.

Apollon dinlemek için gelenlere bir de uyarıda bulunmaktadır: "ezgilerimi yalnız anlayan kulaklar duyacaklar" Bu demektir ki benim müziğimi ancak, soylular, kültürlü insanlar, kalburüstü kişiler duyabilir. Sıradan, kültürsüz insanlar, Apollon'un "ölümsüz ezgilerini" duymaya, beğenmeye, o müzikle mutlu olmaya layık değildirler.

Opera librettosundan anlaşıldı üzere Apollon, kendini çok üstün gören, yaptığı işlerin üst düzeyde olduğunu düşünen, burnu havada bir karakter taşımaktadır.

3.Apollon, Pan müziğini daha bitirmeden, "Kulaklarım dayanamıyor bu yırtıcı seslere" diyerek müziği yermeye çalışmaktadır. Midas gibi yargıcı değil, kendisinin de yarışmacı olmasına rağmen, Pan'a "yeter artık, işittik." diyerek bir uygunsuzluk daha yapmaktadır. Tabii ki kültürleri, yapıları, yaşamları çok farklı olunca müzikler

de davranışlar da farklı olmaktadır. Pan'ın davranışlarının Apollon'un davranışlarından çok daha düzgün olduğunu görülmektedir (Libretto, s. 7-8).

4.Apollon, açık pencereden gelen Pan yanlısı halkın seslerinden rahatsız olmaktadır. Pan'a da "Koca çoban, kavalınla ayarttın sürüyü (sürü dediği halktır), Midas'ı etki altında bırakmaya çalışma." diyerek çıkıştığı görülmektedir (Libretto, s. 8).

5.Apollon'un hazmedemeyeceği tek şey, hiç ummadığı bir anda Midas'tan gelmiştir. Kararı duyduktan sonra Midas'a "Ne dedin, Pan mı kazandı?..." sözleri çıkar ağzından. Bir tanrı olarak, bunun bedelini Midas'a ödetecektir. Midas'ın kulaklarını, eşek kulakları ile değiştirecektir (Libretto, s. 9-10).

Tarih ve mitolojide birçok iyi yönüyle bilinen Apollon, bu Librettonun konusu nedeniyle birçok yönden olumsuz özelliklere sahip bir kişilik çizmiştir. Özelikle kendini herkesten üstün görmesi, bencil yönleri, bazı saygısız sözleri ve davranışları, bu oyunda onu itici bir karakter niteliğine büründürmüştür.

3.5.3.Pan

Antik Çağda, yarı insan-yarı keçi biçiminde kabul edilen Bereket tanrısıdır. İlk dönemlerde Heykel ve resimde genellikle kafası ve belden aşağısı keçi olarak biçimlendirilmiştir. Ancak daha ileri yıllarda biçimler daha çok insana benzemeye başlamıştır. Kişisel yapı ve karakter olarak, kaba görünüşlü, ancak hareketli, canlı ve zevk düşkünü bir tanrı olduğu bilinir. (AnaBritannica, 2000)

Pan, bereket tanrısı olmasına rağmen, ekinlerle değil daha çok hayvan sürüleri, çobanlar, dağlık araziler ve kırlar ile ilgilenmiştir. Kaba ve hayvansal yapısı, insanlar için korkutucudur. Pan bu haliyle, ince, zarif, kültürlü, genç ve yakışıklı Apollon'un yanında ilkel bir yaratık gibi kalmaktadır. Apolon ve Midas'ın, Pan'ı küçümseyici davranışı altında böyle bir eğilim varolabilir. Oysa Pan, kırda bayırda gezen, doğayla iç-içe yaşayan, insanlara bir kötülük yapmayan, hatta insanlarla yakın bir ilişkisi bulunmayan, sazlıklardan elde ettiği kamışları, değişik boyutlarda keserek ve birbirine bağlayarak yaptığı flüt ile çok güzel ezgiler yaratan kendi halinde bir tanrıdır. Mitolojiye göre icat ettiği bu flüt türü, kendi adıyla "Pan Flüt" olarak bugün de kullanılmaktadır. Derinden ve gizemli tınısıyla, insanın içine işleyen, büyüleyen bir çalgıdır.

1.Pan'ın, yarışmanın yapılacağı, Midas'ın otağının bulunduğu mekana girer girmez, "Bak, şu elimde yonttuğum kavalla nasıl ezeceğim Apollon'u" sözünü, kendinde duyduğu güven ve rakibine psikolojik baskı kurmak amacıyla yapabileceğini, bunun da normal bir durum olduğu daha önce belirtilmişti.

2.Yarışmada Koro'nun uyarısıyla Apollon'dan sonra sıra Pan'a gelmiştir. Ancak o da başlamadan önce şiirsel bir dille, yaşamıyla ilgili bilgiler verir: Issız kırlarda, yitik yollarda, kayranlarda, sazlıklarda, ormanda, kayalarda hep kendinin bulunduğunu belirtir. Sözleri, Apollon'un soyut evren konusunun aksine, yeryüzünde somut olarak gördüğü, gezdiği, "çığlıklarla, kahkahalarla" mutlu olduğu, flütüyle müzikler yarattığı bir yaşamdır onunkisi.

Pan'ın şiirsel sözleri şöyledir:

Seslenince ben, seslenir milyon yankım
Dağlardan, kayalardan
Ağaçlardan, ovalardan.
Ben varım ıssız kırlarda
Ben varım yitik yollarda
Kayranlarda, sazlıklarda,
Ormanda, kayalarda.
Ben varım ıssız kırlarda,
Ben varım yitik yollarda
Ben varım, ben varım, ben varım, ben varım!
Her yerde ben varım (Libretto, s. 7).

"Seslenince ben, seslenir milyon yankım" demiştir Pan. Çünkü o doğayla yakın bir ilişki içindedir. Flütüyle çaldığı müzikler, gezip gördüğü her yerde yankılanmaktadır. Yani Pan, gerçek bir dünyalıdır. Halktan yanadır. Çaldığı müzik, (Apollon'un aksine) herkes tarafından duyulabilmektedir. Çünkü o insanlara sınıfsal bir anlayışla değil, hangi düzeyde olursa olsun yalnızca "insan olmaları" açısından bakmaktadır. Genelde insanlar, Mitoloji çağında yalnızca insan olanları değil, yaşamda birlikte oldukları, her canlı ve cansız varlıkları da insanlar kadar değerli görmüşlerdir.

3.Pan, haklı olarak halkın kendisini desteklemesinden çok mutlu olmuştur (Libretto, s.8).

Pan, oyun içindeki en saf, en iyi karakterlerin başında gelmektedir. Çünkü o, dağda, bayırda, ormanlar içinde, kırlarda, hayvanlarla, bitkilerle yaşayan bir kişidir. Bu ortamda yaşayan bir kişinin, gezip tozduğu varlıklarla bir sorunu olamaz.

Kıskanç, haris, bencil, vb. olması mümkün değildir. Çünkü bu özellikler, insan toplulukları içinde yeşerir. Pan'ın belki de insanın doğal kültürel ve psikolojik yapısını bozan bu insansı özelliklerden haberi bile yoktur. O bir toplum adamı değil, gerçek bir doğa adamıdır.

3.5.4. Berberbaşı

Kral Midas'ın berberidir. Bir opera içinde sahne almasına rağmen, küçük bir arietta dışında hiç müzikli bir parça seslendirmeyen, oyunda baştan sona yalnızca konuşan tek kişidir. Bu nedenle bu rolde çoğunlukla tiyatro oyuncuları tercih edilmiştir.

Berberbaşı, bir halk adamıdır. Büyük bir derinliği olmasa da işini iyi yapan, kendi halinde iyi bir kişidir. Bildiği, gördüğü, işittiği vb. gerçekleri, içinde bulunduğu ortamı yeterince incelemeden daha sonra başına gelecekleri düşünmeden açıkça söylemekten çekinmemektedir. Berberbaşı, bu türlü hareketlerinin ve tavırlarının nelere mal olduğunu daha sonra anlayacaktır.

1.Apollon liriyle "anlayan kulakların duyabileceği ölümsüz ezgilerini" çalmaya başlamıştır. Berberbaşı müzik başlamadan, "ben işitmezsem Apollon'u, keserim bu kulakları" demişse de Apollon'un müziğini gerçekten duymamaktadır. Çevresindeki herkes, pür dikkat dinleme görünüşündedir.

Berberbaşı, büyük bir tedirginlikle yakınındaki Heykelcibaşı'ya, 1.Ozan'a, 2. Ozan'a Apollon'un müziğini duyup duymadıklarını sorar. Heykelcibaşı: "Tabii, Apollon'u işitmemek olur mu? Ölümsüz ezgiler bunlar!", 1.Ozan: "İşitmez olur muyum, saf güzelliği usun!" diye cevap verirler. Berberbaşı, 2.Ozan'a bu kez soruyu tersten sorar: "Sen işitmiyorsun değil mi?" der. Ama 2.Ozan da: "Asıl ben işitiyorum. Büyük uyuşumunu evrenin!" diye cevap verir. Bu manzara karşısında Berberbaşı iyice tedirginleşmiştir. Kendisine mırıldanır: "Peki, ben niye işitmiyorum?".

Bu durum karşısında Berberbaşı, sanki müziği duyuyormuş gibi yapıp, kısa bir süre, Apollon'un müziği üzerine övücü sözler söylemektedir. Ama bu da kendisini rahatsız etmiştir. Gene de pes etmez. Apollon'un ara verdiği bir yerde Helkelcibaşı'nın gözlerini kapar ve gene sorar: "Yine işitiyor musun?"...

Heykelcibaşı: “Ah, bu en güçlü yeri” der demez Berberbaşı patlar ve bu çıldırtıcı durum sonunda yerinden fırlayarak, “Yalan, yalan, yalan! Kimse işitmiyor Apollon”u, kimse işitmiyor. Tanrı sağır kulaklara çalıyor. Yalan, yalan!...” diye olanca gücüyle bağırmaktadır. Tabii ki sonuç şöyle gelişir: Midas: “Eşek herif, atın şunu dışarı!”. Berberbaşını yaka paça dışarı çıkarırlar (Libretto, s. 5-6).

Gerçekte durum şudur: Apollon’un müziğini Midas dışında hiçkimse işitmiyordur. Ama herkes işitiyormuş gibi yapıyor ve Apollon’un müziğini övüyordur. Bu olay açıkça gösteriyor ki Berberbaşı, (Midas dışında) dinleyenler arasında (durumu anlayana kadar bazı tereddütler geçirse de), karakter yönünden en sağlam, sıradan bir kişi olarak, tanrılar katında ve kralının sarayında böyle bir yarışmada bağırarak karşı çıkmasıyla en cesur ve vicdanının sesini dinleyen, hak-hukuk gözeten bir karakter çizmektedir.

2.Midas, sırrını yalnızca Berberbaşına gösterir. Berber olduğu için Midas’ı traş ederken ister istemez kulaklarını görecektir.

3. Bu sırrı başkalarına yaydığı taktirde kendisini büyük bir “işkence” bekliyordur. Bu öyle bir işkencedir ki, Berberbaşının çıplak ayaklarını keçilere yalatarak, onu katıla katıla güldürecektir. Midas’ın en büyük işkencesi budur (Libretto, s. 13). Berberbaşı, sırrı saklıyacağına söz verir.

4.Berberbaşı gene kralının iyiliği için, onun kulaklarından kurtulması için Apollon’un kardeşi olan Ay tanrıçasına gidip yalvarmasını önerir (Libretto, s. 14).

5.Berberbaşının en büyük hatası, sırrı bildiğini birçok kişiye sezdirmesidir. Tabii ki bunu duyan kişiler, bilgi almak için Berberbaşını sıkıştırırlar. Ama çoğu kez dilinin ucuna gelse bile, Berberbaşı sırrı kimseye söylemez.

6.Berberbaşı’nın en zayıf tarafı, Midas'ın sırrını saklamakta zorlanmasıdır. O güne kadar sırrı kimseye vermemiştir ama bu yük, onu dayanılmaz bir noktaya götürmüştür. Tüm isteği, sırrı bağıra çağıra haykırmaktır. Bunun için de, doğada bulduğu, çevrede kimsenin olmadığı bir kuyunun içine defalarca var gücüyle bağırır: “Midas’ın kulakları, eşek kulakları; Midas’ın kulakları eşek kulakları” diye... Günlerdir içinde taşıdığı yükü boşaltmanın rahatlığıyla kuyunun başında yığılı kalır (Libretto, s. 20).

Berbercibaşı, işini iyi yapan, kimseyle sorun yaşamayan, ancak yanlış, samimiyetsiz, düzenbaz bir ortamdan rahatsız olan ve cesurca mücadele eden, dürüst bir karaktere sahiptir. Oyundaki tek zayıf tarafı, sır saklamakta yanlışlar yapmasıdır.

3.5.5.Koro

Keçiler Korosu. Şarap ve eğlence tanrısı Dionisos'un, bu yarışma için oluşturduğu korodur. Bu oyunda bu koronun çok önemli bir görevi bulunmaktadır. Neredeyse oyunun özünü Koro yansıtmaktadır.

Aslında bütün operalarda Koro, halkın duygu ve düşüncelerini yansıtan, çoğu kez oyunun gidişatını etkileyen çok önemli bir öğedir. Bu operadaki keçiler korosu da aynı şekilde hem olan biteni anlatmakta, hem de oyunun gidişatını büyük bir kararlılıkla değiştirerek, Kralları Midas'ın en zayıf noktasını kuvvetlendirmiş ve onu Apollon'un (yani nerdeyse herşeye kadir bir tanrının) karşısına dik bir moralle çıkartmayı sağlamışlardır.

Koro, halktır. Bu oyunda da Keçiler, aslında halktır. Üstelik, boynu bükük, korkak, ataletsiz bir halk değil, ileriyi gören, cesaretli, hakkın yanında olan, inatçı ve öncelik sahibidirler. Güngör Dilmen'in Koroyu "delişmen" keçilerden seçmesi, çok isabetli bir karar olmuştur. Oyunumuzda yalnızca keçiler değil, kırdaki otlar da konuşmaktadırlar. Mitolojik bir oyunda bu garip bir durum yaratmamaktadır. Yani otlar da halkın bir parçasıdırlar. Antik Mitolojilerde bu çok olağan bir durumdur. Tüm hayvanlar, bitkiler, hatta dağlar, taşlar, nehirler, göller... birçok insansal özelliklere sahiptirler. Tarih öncesi ve Antik dönem, insan yaşamında doğasız olmaz. Çünkü insanlar, doğayla zorlu bir mücadele içinde yaşarlar. Ama gene de onları besleyen doğadır. Bu dönem içinde kurulan hemen her topluluğun kültüründe, doğayı korumak vardır.İnsanlar, başka toplum ve insanlarla, hayvanlarla, bitkilerle dağı, taşı, akarsuları, gölleri, denizleri ile birlikte hatta tüm cansız varlıkları ile yaşamlarının hemen her yanı için yarattıkları kalabalık tanrıları ile belki de şimdikine göre çok daha zor ama tam anlamıyla somut, gerçek, doğadan, yaşamdan yabancılaşmamış, çok daha renkli bir yaşam içinde oldukları gözlenmektedir.

1.Yarışın yapıldığı içerdeki kişiler değil ama dışardaki kişiler, (başka bir deyişle X numaralı halk korosu), Pan, Pan diye ortalığı inletmektedir. Kendi yargılarını "Pan

yarışmayı kazandı" diyerek Midas daha yargısını açıklamadan, ortaya coşkuyla koymaktadırlar (Libretto, s. 8).

2.Midas'ın içine kapanması, tüm ülkede büyük bir mutsuzluğa neden olmuştur. Bu mutsuz ortamdan çıkmanın yolunu Midas'a gene Koro (yani gene halkı) yol gösterecektir.

Gizledikçe, gizledikçe ağırlaşacak onlar.
Paylaş gizini Berberle,
Hafiflersin yarı yarıya.
Gizledikçe, gizledikçe ağırlaşacak onlar.
Paylaş gizini Berberle,
Hafiflersin yarı yarıya (Libretto, s. 12).

3.Koro, bu kez Midas'ın saz kıyımına karşı gelmektedir.

Kıyma Midas, kıyma o güzel sazlara;
N'olur, n'olur yapma.
Yapma, kıyma, affet.
Kıyma Midas, kıyma o güzel sazlara (Libretto, s. 23).

Koro (yani Halk) gene sağduyuyu temsil etmektedir.

4.Midas'ın en zor döneminde Koro, sarayın kapısına dayanmaktadır.

Midas çık ortaya, Midas çık ortaya,
Savun kulaklarını, savun kulaklarını (Libretto, s. 26).

Bu sahne, oyunun tepe noktasıdır. Kralları Midas'ın kulaklarının yarattığı karışıklık, belli ki halk arasında kısa zamanda yatışmış ve Kralları Midas'ın en mutsuz, en umutsuz, ne yapacağını bilmez bir durumundayken, krallarının gene arkasına geçmiştirler.

Midas, halkı tarafından kulaklarıyla alay edileceği düşünceleriyle kahrolurken, halkı tam tersine, Midas'ın o biçimsiz kulaklarını kabul etmiş, bununla da kalmamış, Krallarının bu kulaklarını savunmasını istemiştir. Aslında bu mücadele halk tarafından, krallarına haksızca ceza veren Apollon'a karşı açılan bir çeşit savaştır ve Midas, bir kez daha halkının desteğiyle kendine gelebilmiş, arkasında duran halkı sayesinde hemen her sorununu en güzel bir şekilde çözebilmiş ve mutluluğunu tekrar elde edebilmiştir.

Koro'nun yapısıyla ilgili bir çok bilgi yukarıda verilmiştir. Bunlara ek olarak, bu oyundaki koro (yani halk), gerçekten ileriyi gören, krallarıyla barışık yaşayan, birlik, beraberlik içinde en zor durumlarda krallarının arkasında duran, oyunun en temel öğelerinden biridir.

3.5.6.Heykelcibaşı, I. Ozan ve II. Ozan

Yarışma odasında bulunan Midas'ın çevresindeki üç sanatçı, Berberbaşı'nın bölümünde ayrıntılı olarak anlattığımızda, bu üç sanatçının da tutumu açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu üç karakter, tarih boyunca en çok rastlanan kişiliklerdir. Bu türlü kişiler güç'e taparlar. Güçlü olan kişi yanlış işler yapsa bile, onun yanında yer alır, onu överler, kutsarlar. Amaçları kendilerini kurtarmaktır. Çünkü kendilerine güvenmezler. Birilerinin himayesinde konumlarını sağlamlaştırmaya çalışırlar. Günün birinde güç başka kişinin eline geçerse, bu tür kişiler eskisini bırakır, bu kez yeni güçlünün peşinden koşarlar (Libretto, s. 6).

3.5.7. I.ve II. Sakallı

Berberbaşı'nın müşterileri. Sakallılar, traş sırasında Berberbaşı'ndan bilgi almak için çok uğraşırlar ama herhangi bir bilgi alamazlar (Libretto, s. 15-16-17).

3.5.8.Ay Tanrıça (Artemis)

Apollon'un ikiz kız kardeşi. Hırçın, avcı, birçok kişiyi çeşitli şekilde öldüren bir kişiliktir. (Grimal, 2012).

Kızlar Korosu, kulaklarını düzgün bir duruma getirmesi için Midas'ı Ay Tanrıçaya yollarlar. Ancak Ay Tanrıça Midas'ı gene Apollon'a gönderir. Üstelik istekleri, Midas'ın onuruna yedirebileceği işler değildir. Bunun üzerine Ay Tanrıça büyük bir hırçınlıkla Midas'a "İnatçı yaratık, taşı öyleyse o kulakları!" diyerek azarlar. Ama Midas sözünden dönmez.

Öyleyse, sözüm durur, kulaklarım durur
Gölgeleri dağlara, taşlara vurur (Libretto, s. 19-20).

3.5.9. I. ve II. Adam

İlk kez II. Perdede karşımıza çıkan, kırlarda gezinen iki adam vardır. Sazlıkta yel estikçe, sazların Midas'ın Kulakları ile ilgili sözlerini duymuşlar; ve gelip, Midas'a durumu anlatmaya çalışıyorlardır. Kendilerinin bir suçunun olmadığını tekrar tekrar söylüyorlardır. Ama sazların ne dediklerini Midas'a bir türlü açıklayamamaktadırlar. Midas'ın öfkelenip, kendilerinin başına birşeyler getirmesinden ödleri kopuyordur. Ama gene de Midas'a durumu anlatmak için gelmişlerdir. Midas ise ısrarla sazların ne söylediklerini, kendilerinin neler duyduklarını öğrenmek istiyordur Midas,. I. ve II. Adamların neler bildiklerini çok merak ediyor ama beklediği cevapları alamadıkça hırçınlaşıp, onları azarlıyordur. Adamların Midas'a ilettikleri sözler, seçilmiş dizelerle şöyledir:

Midas, Midas, işittik biz yalnız Midas
Yok bizim suçumuz, yok yok.
Orada sazlıktan çok anlamlı sözler duyduk.
Orada sazlıkta neler neler duyduk.
Kulaklar...ımızla işittik Midas
Sesleniyor sazlar, yel estikçe, yel estikçe
Midas, işittik biz, işittik biz yalnız Midas (Libretto, s. 21).

Midas, bakıyor ki olmayacak, adamlara "Çabuk götürün beni oraya!" demektedir (Libretto, s. 22).

3.5.10. Yaşlı Adam

Bu karakter de II. Perdede karşımıza çıkmaktadır. Yaşam deneyiminin zengin olduğu görülen bu kişi, gözünün önünde olan biteni sakin, sağduyulu ve kuşbakışı bir yorumla açıklamaktadır (Libretto, s. 24).

3.5.11. I. ve II. Çığırtkan

Kralın ya da Saray ileri gelenlerinin iletilerini halka duyuran saray görevlileridirler. Midas'ın Kulaklarının hikayesinin, halk arasında yarattığı karmaşayı önlemeye, halkı sakinleştirmeye ve halk içinde birlik, beraberlik yaratmaya çalışmalarına rağmen, toplum içinde herhengi bir başarı elde edememişlerdir.

3.6. MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ MÜZİKAL İNCELEMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, operanın içinde önemli olarak görülen karakteristik müzikler seçilerek bu eserlerin form, armoni, prozodi ve orkestrasyon açısından incelemesi yapılmıştır. Bu seçilen eserler, Ferit Tüzün'ün Midas'ın Kulakları operası için izlediği genel müzik anlayışını ortaya koymaktadır.

3.6.1. Giriş Müziği ve Koro

3.6.1.1. Müziğin Genel Yapısı

Midas'ın Kulakları operası, çok kısa bir Giriş Müziğiyle başlamaktadır. Bu haliyle, pek çok operanın başlangıcında yer alan ve tüm operanın, yapısını, konusunu ve müziğini özetleyen, uzun bir "Üvertür" şeklinde olmadığı görülmektedir. Bu 12 ölçülük (26 saniyelik) kısa Giriş Müziği tam anlamıyla, hemen ardından gelen Koro'nun Giriş Müziği niteliğindedir. Bu görüşü destekleyen önemli bir gerçek şudur ki; Giriş müziği, Koro'nun söylediği Mi tonunun Çeken (Dominant) pedalı üzerinde, küçük dalgalanma figürleriyle ve Keçiler Korosunun dinamik yapısını yansıtan bir tempo ve ritimle oluşturulmuştur. Ayrıca, bu müziğin bir özelliği de, bu kısacık girişin başlangıçta tek bir vurma çalgı ile ve çok hafif (pp) bir gürlükten başlayıp, kısacık 26 saniyelik sürede, gürlüğü artırarak, yeni çalgılar ekleyerek ve baştan sona tizleşerek, çok kuvvetli bir gürlükle (ff) bitmesidir. Çünkü bu Giriş Müziği, hemen ardından gelen Koro'nun büyük bir heyecan içinde, patlamayla başlayacak olan durumunu hazırlamak için yapılmıştır.

Koro, dinamik bir müzikle, tiz bölgeden sözlerine başlar. Sözler konuşma hızında söylenir. Bunun en önemli sebebi oyundaki olaydır: Kral Midas'ın hakemliğinde iki tanrı müzik yarışması yapacaktır. Bu olay, hem çok önemli, hem de heyecanlı ve meraklı bir durumdur. Ferit Tüzün'ün müziği, bu ortamı çok iyi bir şekilde yansıtmıştır.

3.6.1.2. Müziğin Formu

Tüzün, librettoyu çok iyi çözümleyerek, bu ilk korolu kısmı, genel bir üç bölmeli form içine oturtmuştur. Bu form, kısaca şöyle anlatılabilir: Baştaki çalgısal Giriş Müziğinden sonra Koro ile birlikte A Bölmesi gelir. Bu bölme, sonundaki kodetta ile birlikte koronun seslendirdiği, "delişmen keçi tayfası" bölümü ile biter.

Altı ölçülük çalgısal bir B bölmesine giriş müziğinden sonra, Koro içinde olan ama solo olarak olayı anlatan kişiler ile B Bölmesi başlar. Sololu kısımdan sonra gelen Koro "Kim daha güçlü, kim daha usta" sözleriyle aynı zamanda asıl tonumuza yönelen, çeken yapısı üzerinde dönüş köprüsü görevini üstlenir. Ve Koro, başta söylediği A bölmesine tekrar döner. A bölmesinden sonra küçük bir Koda ile biter. Böylelikle ABA (üç bölmeli şarkı biçimi) oluşur. Bu müziğin formunu harflerle daha ayrıntılı olarak yazmak istersek:

Tablo.5. Giriş Müziği ve Koro Form Tablosu

Giriş A Kodetta	**Çalgısal Giriş Müziği**	**B Sololu kısım**	**Dönüş Köprüsü**	**A Koda**

3.6.1.3. Müziğin Armonik Yapısı

Tüzün bu parçanın formunu, geliştirilmiş bir klasik üç bölmeli yapıda kurduğu gibi, armonisini de modern dissonans akorlarla süsleyerek ama gene klasik armoninin temel fonksiyon (görev) kavramından kopmayarak oluşturmuştur. İncelediğimiz Koro eserinin Giriş Müziği baştan sona, asıl tonun Çeken pedalı üzerine kurulmuştur. Ardından gelen A Bölmesi ise, bütün bir bölme boyunca, Mi tonunun Eksen (Tonik) Pedalı üzerindedir. Koronun söylediği müzik cümleleri de genellikle Eksen sesinde son bulan tam cümlelerdir. Bu eksen sesi çokluğu içinde eşlik görevini gören akorlar ise çoğu yerde dissonans, ama o yapı içinde dikkat çekici, ancak kulak tırmalayıcı olmayan niteliktedirler. Bu çarpıcı akorlar, genellikle ortama aykırı olmayan, konunun tansiyon yapısına uygun niteliktedir. Bu nedenle de izleyenleri rahatsız edici bir durum yaratmamaktadır. Çünkü ne kadar tona aykırı olsalar da, ne kadar dissonans tınlasalar da, tüm bunların altında yatan sağlam fonksiyonel duygu, tona aykırı gibi gelen akorları bile izleyicilere kabul ettirmektedir. Bu durumun bir bakıma, Midas'ın Kulakları operasının Türk operaları içinde en çok oynanmasının, bu oyunda oynayan sanatçıların, operayla ilgili övgülü sözler söylemelerinin nedenlerini oluşturduğu düşünülebilir

3.6.1.4. Müzikte Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı

Ferit Tüzün'ün bu parçada kullandığı dizi yapısına bakacak olursak. Tüzün, bu ilk müziğin temel dizisini, Eski Yunan modlarından Frig modu (Saygun, 1967) olarak seçmiştir. Bu dizi, Hristiyan Kilise modları içinde "Doryen" adıyla kullanılır. Ancak, bu modun aralarına bazı değişik makam parçaları getirmiş ve böylelikle Frig modunu daha renkli bir boyuta taşımıştır. Özellikle parçanın B bölmesinde bazı değişik Türk makamları yapısı gösteren kısa kısa figürler koymuş ve böylelikle izleyicilerin ve sanatçıların değişik tatlarla ezgileri daha anlaşılır, kendilerine daha yakın ve sevimli olmasını sağlamıştır.

Ferit Tüzün besteciliğinin yanı sıra yurt dışında şeflik eğitimi almış ve uzun yıllar Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde, orkestra şefliği yapmıştır. Çalgıların özelliklerini, yeteneklerini, birlikte çalmalarda içinde duyduğu tınıyı nasıl elde edeceğini vb. çok iyi biliyordur. Yalnızca Midas'ın Kulakları operasındaki değil, hemen hemen bütün orkestral eserlerinde orkestrayı çok renkli, dengeli kullanmaktadır; bazı yerlerde zor bölmeler olsa da, eserlerini enstrümancıların zevkle çaldığı bir orkestralama ile oluşturmaktadır.

Güngör Dilmen'in dinamik, heyecanlı, meraklı, kıpır kıpır yerinde duramayan "delişmen keçi tayfası" korosuyla başladığı ilk sahnesine, Ferit Tüzün, bu ortamın ruhunun tüm özelliklerine, çok uygun bir müzik yazmış. Eşlik görevindeki orkestra ise koronun söylediği ezgileri genelde aynen çalarak, koronun daha rahat söylemesine yardımcı olmuştur. Koro müziği heyecanlı, dinamik bir yapıdaysa, sesler, hele tiz bölgelerde gür bir kuvvetle söyleniyorsa, izleyenleri olağanüstü etkiler. Bu sahnedeki müzik, toplumdaki heyecanı, tansiyonu çok daha yüksek bir noktaya çıkartmaktadır.

3.6.2. Pan'ın Aryası: "Ben Varım Issız Kırlarda"

3.6.2.1. Aryanın Genel Yapısı

Bu parça oldukça hızlı ve dinamik bir özellik taşımaktadır. Pan yarışmadan önce söylediği bu aryasında, Kendini tanıtan, nasıl bir yaşam sürdüğünü anlatan ve kendisine duyduğu güveni ilan eden bir sunum yapmıştır. Bu parçada yalnızca Pan değil, Koro da yer almaktadır.

3.6.2.2. Aryanın Formu

Ferit Tüzün, librettonun birçok parçasında, müzik için yazılmış sözleri, klasik formlara göre değil, formu sözlere uygun hale getirmeye çalışmıştır. Böylelikle daha orijinal ve daha serbest bir form uygulaması kullanmıştır.

Parçanın formunu harflerle göstermek istersek:

Tablo 6. Pan'ın Aryası Form Tablosu

Giriş (Koro)	**A (Pan)**	**B (Koro)**	**Dönüş Köprüsü (Pan)**	**A (Pan)**

Bu Arya Üç Bölmeli Şarkı Biçimidir.

Girişte Koro, flütüyle çalma sırasını Pan'a hatırlatmaktadır. A bölmesinde, iki ölçülük dinamik bir orkestra girişinden sonra Pan, yaşamını anlatan sözlerle aryasına başlar. Bu bölme, ikişer ölçülük, iki küçük cümlenin tekrarlanmasıyla biter. Bu tekrarlanmada birinci cümle aynen tekrarlanır; ama ikinci cümleler farklıdır.

B bölmesinde, daha önce söylenen aynı sözler, bu kez kısaltılmış olarak Koro tarafından söylenir. Ancak bu sözler bu kez alt tetrakort'ta (Makamın bölgelerini oluşturan, dizi olarak sıralanmış dört ses) benzer bir ezgiyle söylenmektedir. B bölmesinde söylenen bu ezginin tekrarı yoktur.

Tekrar A bölmesine geçmeden önce arada Dönüş Köprüsü vardır. Bu köprüyü gene Pan söylemektedir. Tüm doğanın arkasında olduğunu anlatan sözleriyle kendine moral depoluyordur. Ancak bu ezgideki tempo birden yarı yarıya düşmektedir.

Bu yavaşlık çok önemlidir, çünkü baştan beri çok hızlı olan müzik, tekrar hızlı A bölmesine dönmeden önce küçük bir rahatlık, dinlenme molası oluşturmaktadır. Bu durum, tüm aryayı monotonluktan kurtaran bir görev üstlenmektedir.

Aynı şekilde başta olduğu gibi, A bölmesindeki orkestral iki ölçülük dinamik girişten sonra Pan aynı müzikle baştaki sözlerini tekrarlamaktadır. Ancak aryanın

sonunda gene kendindeki güveni yansıtan bir son (final) ile aryasını tiz noktada bitirmektedir.

3.6.2.3. Aryanın Armonik Yapısı

Midas'ın Kulakları operasında Ferit Tüzün'ün armoni yapısı, özellikle sözlü müziklerde, sağlam bir fonksiyon kuruluşu üzerinde yükselmektedir. Ezgiler genellikle Modal (Makamsal) olmasına rağmen Tüzün, pek çok sözlü müziğinde tonal Denge çatkısı'ndan (A. Saygun'un E-AÇ-Ç-E tam kalışına verdiği ad) (Saygun, 1964) uygun bir biçimde yararlanmıştır. Koronun kısa giriş müziği, bütünüyle gene Re modunun Çeken pedalı üzerinde söylenmektedir.

A bölmesindeki iki ölçülük orkestra girişi ile Pan'ın söylediği 1. Cümle Eksen, 2. Cümle ise Altçeken fonksiyonunda yazılmıştır. Bu iki cümle hemen arkasından aynı sözlerle başlayıp tekrar edilmiştir. Ancak 2. Cümlenin sonu Çeken niteliğinde ama aykırı seslerden oluşan bir akorla, B bölmesinin Çekenini oluşturmaktadır.

B bölmesinde, Koro'nun devraldığı altı ölçülük kısa ezginin ilk iki ölçüsü, gene Çeken pedalı (figüratif işlemelerle süslenmiş) üzerinde başlamaktadır. Üçüncü ölçü, Re modunun Alt Çekeni (Alt Dominant), dördüncü ölçüsü ise tonumuzun yedinci derece minör bir akorla devam etmektedir. B bölmesinin son beşinci ve altıncı ölçüsü ise, kromatik bir iniş çizgisi olsa da temelde Çeken pedalı üzerinde, kurulmuştur. Ardından, aryayı tekrar A bölmesine getiren dört ölçülük Dönüş Köprüsü, ağır bir tempoyla tekrar Pan ile başlamaktadır. İlk iki ölçüsü, (araya Alt Çeken akorları girmesine rağmen) genel olarak Eksen görevini görmektedir. Son iki ölçü ise gene son kez A bölmesine dönüşü hazırlayan Çeken akoruyla bitmektedir.

Son A bölmesi**,** başlangıçtaki orkestra girişi, tüm sözleri, ezgisi ve armonisiyle birlikte, aynı şekilde başlamaktadır. Yalnızca aryanın final niteliğindeki son sekiz ölçüsünün ilk dördü, tiz perdeden "Ben varım" sözüyle Çeken pedalı üzerinde söyleniyor. Ardından orkestra dahil, bir ölçülük sessizlikten sonra son üç ölçü, Pan'ın "Her yerde ben varım" sözleriyle biter. Bu sözlerin altında herhangi bir çalgı yok ama ezginin yapısının, AltÇeken, Çeken ve Eksen (IV–V–I) akorlarıyla oluştuğu açıkça hissedilmektedir.

3.6.2.4. Aryada Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı

Ferit Tüzün, bu aryada baştan sona Frig Dizisini seçmiştir. Ancak bu kez Re ekseni üzerindendir. Parçada dizi değişikliği ise bulunmamaktadır.

Orkestrasyonda Ferit Tüzün'ün tutumlu bir tavrı vardır. Orkestrayı hep birlikte büyük bir olay olmadıkça kullanmamaktadır. Orkestranın bazı bölümlerini kullanmayı tercih etmektedir. Bu aryada Pan'ın ve Koronun müziklerinin altında iki sesli olmak üzere yaylı çalgıları kullanmıştır. Bölmelerin sonlarında ise, soloda ve koroda seslerin özellikle heyecanlı tiz bölgeye çıkışlarında orkestrayı, başta vurma çalgılar olmak üzere bazı bakır üfleme çalgılarının vurguladığı yerlerde kullanmıştır. Bu orkestra eşliği, yeterli ve güzel bir ses tınısı oluşturmuştur.

3.6.3. Midas'ın Aryası: "Dilini Tut Berberbaşı"

3.6.3.1. Aryanın Genel Yapısı

Güngör Dilmen'in librettosunda müziklerin sözleri, hem çok uzun değildir, hem de çok tekrarlıdır. Ferit Tüzün ise bu sözleri oldukça hızlı bir tempoyla bestelemiştir. Böyle olunca sözlü müzikler, çok kısa sürede bitmektedir. Bu özelliğiyle eser içindeki Aryalar, alışılan klasik Arya özelliğinden uzakta bir yapı sergilemektedir. Aryaların kısa olması, sözlerin hızlı bir tempo içinde söylenmesi, yalnızca sahnedeki sanatçıları değil, izleyen seyircileri de aktif bir duruma getirmektedir.

3.6.3.2. Aryanın Formu

Aryanın formu Beş Bölmeli Şakı Biçimidir. Şarkı biçiminin her bir bölmesi tek cümleden oluşmaktadır. A Bölmesinin cümlesi: "Dilini tut Berberbaşı" cümlesiyle başlar. Librettoda bu cümle dört kez yer almıştır. Ancak bestecimiz, iki söz cümlesini, tek müzik cümlesi olarak bestelemiştir. Böylece A bölmesi, iki müzik cümlesinden oluşmuştur. Arkasından gelen B Bölmesi, iki kez söylenen "Vereceğim ceza korkunç olur" cümlesinden oluşuyor. Daha sonra A Bölmesi, gene kendi cümlesiyle, ancak bu kez iki kez söylenerek, form yapısındaki yerini alıyor. Ardından iki kez tekrarlanan bir başka cümle geliyor. Daha önceki müzik yapısından çok daha farklıdır. Bu durumda yeni bir bölme oluşmaktadır: C Bölmesi son bölme ise gene sözü ve tekrarlarıyla birlikte ve sonuna eklenmiş küçük bir kodetta ile A

Bölmesi olarak arya bitmektedir. Midas'ın aryasının formunu harflerle göstermek istersek:

Tablo 7. Midas'ın Aryası Form Tablosu

Giriş (Çalgısal)	**A**	**B**	**A**	**C**	**A (Kodetta)**

3.6.3.3. Aryanın Armonik Yapısı

Parçamız, A bölmesine iki ölçülük çalgısal bir giriş figürüyle başlamaktadır. Bu giriş figürü önemlidir; çünkü yalnızca giriş müziğinde değil, tüm A bölmesinin tamamında aryaya eşlik etmektedir. Bu figür, her ölçüde Fa sesinden, bir sekizli (oktav) yukarıdaki Fa sesine atladıktan sonra, doğal Fa minör dizisinin yukardan aşağı ses atlamadan sol sesine kadar inmektedir. Midas aryasını, bütün bu A bölmeleri içinde, bu figürün tekrarı üzerinde söylemektedir.

B bölmesinde ise, tonalite olarak sürpriz bir modülasyonla karşılaşıyoruz. Bu bölmede aynı anda iki tonlu (politonal) bir yapı kullanılmıştır. Midas'ın bu bölmede söylediği ezgi, Si bemol minör tonunda, orkestradaki eşlik ise, Sol bemol Majör tonundadır. B bölmesinin sonunda, bu iki tonun seslerinin birleşmesinden ortaya çıkan son akor, (sol b – si b – mi bekar akoru), alterasyonlu bir çeken akoru niteliği taşıyarak, büyük bir kolaylıkla tekrar Fa tonuna ve A bölmesine geçer.

A bölmesi, eşliği ile birlikte, baştaki yapıyı aynen tekrar eder.

Yeni sözler ve yeni ezgiyle, C bölmesi başlar. Midas'ın aryası, burada Do sesinden başlayarak, kromatik çıkışla Mi sesine kadar yükselir. Orkestranın eşliği ise, gene Do sesinden başlar ve dissonans akorların, kromatik inişiyle Do sesinde son bulur. Kromatik aşağı inen dissonans akorların içinde mutlaka Do sesinin bulunması, bu bölmenin bütün dissonans akorlarına rağmen, tümüyle Do pedalının (yani bütün bu bölmenin, aslında Çeken fonksiyonunun) armonik yapısını belirler. Bu bölmenin son akoru gene Fa tonunun Çeken akorudur.

Son olarak gelen A bölmesi, eşliği ile birlikte, gene her zamanki yapıyı tekrar eder; ancak sonunda küçük bir Kodetta ile son bulur.

3.6.3.4. Aryada Kullanılan Dizi Yapısı ve Orkestra Kullanımı

Ferit Tüzün, bu parçada da orkestrayı ustaca kullanmıştır. A bölmesinin, doğal Fa minör dizisinin hızlı bir tempoyla yukardan aşağı inen bir ölçülük figürü, parça içinde gelen tüm A bölmelerinin altında baştan sona tekrar edilmektedir. Çalgıcıların ya da çalgı gruplarının, bir ölçülük, küçük bir figür bile olsa, çok hızlı bir tempoyla arka arkaya çalınması kolay değildir. Çalıcılar için çok zorluklar içerir. İşte bu nedenle Ferit Tüzün, çalıcıları tahta üfleme çalgı grubu ile yaylı çalgılar grubu şeklinde ikiye bölmüş, bir ölçüyü tahta üflemelilere, ardından gelen ölçüyü de yaylı gruplara nöbetleşe şekilde çaldırmıştır. Böylelikle hem ezginin doğru çalınma garantisini sağlamış oluyor, hem çalıcılara kolaylık sağlıyor, hem de çalınan müziği, iki grubun değişik tınılarıyla renklendirmiş oluyor. Basta Sol bemol, tizde ise Si bemol pedalı üzerinde, fagotun aşağı doğru kromatik inişi, B bölmesinde, Midas'ın yukarı çıkan çizgisine hoş bir karşıtlık oluşturuyor. Parçanın C bölmesi ise, aryanın tepe noktasını oluşturuyor. Bu yüksek noktada orkestra da daha kalabalık bir kadroyla bu yüksek noktaya yardımcı oluyor. Ferit Tüzün'ün yazdığı bütün bu orkestra eşlikleri, solistlerin önüne geçmeyecek bir nitelikte kurulmuş. Orkestra, oyunun ve söylenen müziklerin karakterini, ruhunu, belli belirsiz eşlikleriyle çok başarılı desteklemiştir.

4. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

4.1.Değerlendirme ve Sonuçlar

Bu bölümde, araştırma bulgularına ve yorumlarına dayalı olarak varılan sonuçlar ve bunların ışığında ortaya çıkan önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın, ulaşılan değerlendirme sonuçları maddeler halinde şöyle sıralanabilir:

- Midas'ın Kulakları operasının libretto yazarı Güngör Dilmen, (Tablo 1'de görüldüğü üzere) eserlerinde genellikle Mitolojik ve Tarihsel konuları işlemiştir. Midas'ın Kulakları operası da mitolojik yapıya sahip bir eserdir.
- Ferit Tüzün (tablo 2'de görüldüğü üzere) çeşitli türlerde eserler bestelemiştir. Opera türündeki tek eseri Midas'ın Kulaklarıdır.
- TRT 1960'lı yıllarda sanatçıların yaratıcılıklarını destekleyici ve onları teşvik edici çalışmalar yapmıştır. Midas'ın Kulakları operası, TRT'nin Ferit Tüzün'e yaptırdığı bir eserdir.
- Güngör Dilmen klasik opera tarzına uzak bir anlayışa sahiptir. Ferit Tüzünle yaptıkları ortak çalışma sonucunda ortaya çıkan, Midas'ın Kulakları operası modern bir anlayışla bestelenmiştir.
- Tablo 3'te 1969 yılından günümüze kadar ulaşılan kaynaklardan incelenen operanın sahnelenme tarihleri görülmektedir. Bu tablodaki bilgilere dayanarak, Midas''ın Kulakları operası farklı illerde sahnelenmiştir.
- Midas'ın Kulakları operası hakkında görüşme yapılan solistler, alışılmış opera anlayışından farklı olan bu eserde, teksti iyi ifade eden müziğin melodilerinin çok sempatik olduğunu, bu operada rol almaktan büyük keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yapmış oldukları açıklamalarda, Midas'ın Kulakları operasının Türk operaları içinde özel bir yeri olduğunu belirtmişlerdir.
- Midas'ın Kulakları operasında yapılan görüşmede aldığımız yönetmen görüşlerine göre, Ferit Tüzün'ün müziğinin metinle bütünleştiği ve hissedilen duygunun müzikle çok iyi bir şekilde ifade edildiği belirtilmiştir.

- Yaptığımız söyleşide aldığımız besteci görüşlerine göre, Ferit Tüzün'ün modern bir besteci olmakla birlikte eserlerini, halktan kopmayan kendi halk müziğimizden yararlanan ve ulusalcı bir yaklaşımla bestelediği görülmektedir.

4.2. Karakter Analizi Sonuçları

- Midas, zaman zaman zor durumlarda kalan, bunalımlara düşebilen ve çoğu zaman ne yapacağını bilemeyen durumlar yaşamasına rağmen, özünde sağlam kişilikli, sözünden dönmeyen ve halkıyla uyum içinde yaşayan bir karakter çizmiştir.
- Apollon, bu oyunda kendini herkesten üstün gören, bencil bir karakter yapısı çizmiştir.
- Pan ise, doğayla ve insanlarla uyumlu bir şekilde yaşayan, halktan yana bir çizgi tuttturan ve bu nedenle de halkın sempatisini arkasına alan bir karaktere sahiptir.
- Berberbaşı, hak ve adaletten yana dürüst bir kişi olmakla birlikte, insani zayıflıkları olan ve bu nedenle Midas'ın sırrını taşımakta zorlanan bir karakter çizmiştir.

4.3. Müzikal Analiz Sonuçları

Şarkı sözlerinde bol bol tekrarlanan cümleler, hem besteciye, hem orkestradaki çalıcılara hem de sahnedeki solistlere ve koristlere büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bir opera orkestrası şefi olarak Ferit Tüzün'ün, orkesracıların ve sahnedeki solist ve koristlerin sorunlarını, zorluklarını ve bunların nasıl giderilmesi gerektiğini iyi bildiği, açıkça ortadadır. Bu durumdan anlaşılıyor ki, bestecimiz solo ve koro müziklerindeki, cümle yapısında armonideki fonksiyon yapısı, biçim (form) yapılarının son derece yalın, kolay çalınıp söylenebilen, ses sınırlarını zorlamayan, kısaca pekçok kişiyi memnun edebilen bir çizgi izlemiştir. Bunda, Ferit Tüzün'ün Güngör Dilmen'le, uyumlu bir çalışma içinde olmasının büyük rolü olduğu görülmektedir.

Değerlendirme sonuçlarını maddeler halinde sıralamak istersek:

- Ferit Tüzün, tüm librettoda, sözler ile müziğin uyuşumuna yani prozodiye çok dikkat etmiştir.
- Ferit Tüzün'ün Midas'ın Kulakları eseri modern bir operadır. Ancak temelde almış olduğu klasik müzik eğitiminin getirdiği disiplinle, kökünden kopmamış bir yenilikçidir diyebiliriz.
- Fonksiyonel açıdan bakıldığında, müziklerin armonik yapısı son derece yalındır.
- Tüzün, Solo ve Koro müziklerinde ses sınırlarını zorlamamıştır.
- Eserde modern disonans akorlar kullanılmıştır.

4.4. Öneriler

Tüm bu sonuçlardan yola çıkılarak, "Midas'ın Kulakları Operasının İncelenmesi" adlı araştırmanın önerileri şöyle sıralanabilir:

Türk bestecilerimizin Türk opera literatüründeki eserlerini tanımamız, o eserlerin yaratıcılarının müzik dilini de daha iyi anlamamızı sağlar. Operaları bulunan bestecilerimiz içinde çok ele alınanlar gibi hiç ele alınmamış ve incelenmemiş bestecilerimiz ve operalarımızın olduğu görülmektedir.

Şenel'in (2006) çalışmasında, Tüzün'ün besteci kişiliğine ve eserlerine kısaca değinilmiştir. Ferit Tüzün'ün diğer eserlerine değindiği gibi Midas'ın Kulakları operasına da kısaca değinen bu çalışma dışında adı geçen opera ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türk Operaları içinde önemli bir yer edinen Tüzün'ün diğer eserlerinin de araştırılması ve incelenmesi önerilmektedir.

Ülkemiz bestecilerinin tanınırlık ve anlaşılırlık derecesinin artması açısından araştırmacılara Ferit Tüzün gibi, operası bulunan diğer ele alınmamış bestecilerimizin de eserlerinin incelenmesi önerilmektedir. Bu ele alınmamış operaların ve bestecilerin incelenmesinin, ulusal sanatımızın tanınması ve gelişebilmesi için önemli bir görev olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda yapmış olduğumuz müzikal analiz çalışması, operayı bir çok yönüyle incelemeyi istediğimiz için seçilmiş üç müzikle sınırlı kalmıştır. Bu operada bulunan diğer müziklerinde incelenmesi bu konuyla ilgili araştırma yapanlara önerilmektedir.

Klasik dönem aryalarına yönelik bir eğitimden geçen opera solistlerinin alışmış olduklarından farklı bir yapıya sahip olan ve modern olarak tanımladığımız Midas'ın Kulakları operasına benzer operaların da varlığını bilmeleri ve ritim yapısı, reçitatiften daha hızlı tempoya sahip olan bu parçaların, şan eğitimi alan öğrencilere çok şey katacağı düşünülmekte ve bu eserlerin şan eğitiminde kullanılması öğrencilerin gelişimi açısından önerilmektedir.

Ferit Tüzün bu operada, müzikal yapı, armoni, form yapısı, prozodik uygunluk ve orkestralama tekniği açısından klasik anlayışla modern yapının uyumlu birlikteliğini çok ustaca kullanmıştır. Konservatuvarlarda özellikle kompozisyon dersi alan öğrencilerin bu operanın müzikal yapısından önemli bilgiler öğrenebileceği düşünülmekte ve derslerde öğretmenlerin bu eserden faydalanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

ADOB - Ankara Devlet Opera ve Balesi (1977). 1977-1978 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Ankara: Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

ADOB - Ankara Devlet Opera ve Balesi (1982). 1982-1983 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Ankara: Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

ADOB - Ankara Devlet Opera ve Balesi (1988). 1988-1989 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Ankara: Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

ADOB - Ankara Devlet Opera ve Balesi (1993). 1993-1994 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Ankara: Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

ADOB - Ankara Devlet Opera ve Balesi 2003). 2003 – 2004 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Ankara: Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

ADOB - Antalya Devlet Opera ve Balesi (2003). 2003-2004 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Antalya: Antalya Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

Akbaba, Şehriban (2017). "Opera Üzerine Bir Söyleşi". Yeni Tiyatro Dergisi. Sayı: 91, 53-54-55. (ISSN: 1307-6965).

Altar, Cevat Memduh (2000). Opera Tarihi Cilt 1. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Altar, Cevat Memduh (2001). Opera Tarihi Cilt 4. İstanbul: Pan Yayıncılık.

AnaBritannica (2000). "Apollon". Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul: Ana Yayıncılık. Cilt 2, s. 250-251.

AnaBritannica (2000). "Pan". Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul: Ana Yayıncılık. Cilt 17, s. 389-390.

Baltacıoğlu, Asena Gözen (2013). Şan İçin Temel Bilgiler ve Ses Egzersizleri. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Crooke, W. (1911). "King Midas and His Ass's Ears". Ltd. on behalf of Folklore Enterprises, Vol. 22, No. 2, pp. 183-202.

Dilmen, Güngör (2016). Güngör Dilmen Toplu Oyunları 1. İstanbul: Mitos Boyut.

Erhat, Azra. (2010). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Gazimihal, Mahmut R. (1961). Musıki Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Göktaş, Sema (2015). Güngör Dilmen'in Mitolojik Dünyası. İstanbul:Yeni Yayınevi.

Grimal, Pierre (2012). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

İDOB - İstanbul Devlet ve Balesi (1969). 1969-1970 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. İstanbul: İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

İDOB - İstanbul Devlet Opera ve Balesi (1980). 1980-1981 Sezonu Midas'ın Kulakları Kitapçığı. İstanbul: İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları

İDOB - İzmir Devlet Opera ve Balesi (1990). 1990-1991 Midas'ın Kulakları Kitapçığı. İzmir: İzmir Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

İlyasağlu, Evin (2007). 71 Türk Bestecisi. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Kahramankaptan, Şefik (2001). Çeşmebaşı'ndan Esintiler. Ankara: Sevda Cenap And Vakfı Yayınları.

Kolçak, Olcay (1998). Ses Eğitimi ve Şarkı Sanatı. İstanbul: Esin Yayınevi.

MDOB – Mersin Devlet Opera ve Balesi (2000). 2000-2001 Midas'ın Kulakları Kitapçığı. Mersin: Mersin Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Yayınları.

Mıchels, Ulrich, Gunter Vogel (2015). Müzik Atlası. İstanbul: Alfa Yayınevi.

O'dwyer, Pınar Aydın (2015). Opera Kitabı. Ankara: Akılçelen Kitaplar.

Say, Ahmet (1998). Türkiye'nin Müzik Atlası. İstanbul: Borusan Yayıncılık..

Say, Ahmet (2005). Müzik Ansiklopedisi Cilt 1. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, Ahmet (2005). Müzik Ansiklopedisi Cilt 2. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, Ahmet (2005). Müzik Ansiklopedisi Cilt 3. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, Ahmet (2006). Müzik Tarihi. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, Ahmet (2009). Müzik Sözlüğü. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Say, Ahmet (2009). Müziğin Kitabı. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

Saygun, Adnan (1964). Musiki Temel Bilgisi Kitap 3. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Saygun, Adnan (1967). Töresel Musiki. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Şenel, Onur (2006). Ferit Tüzün'ün Çağdaş Türk Besteciliği İçin Önemi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tanrıkulu,Orhan (1983). Tarihsel Akışı İçinde Opera'da Türkler ve Türkler'de Opera. İstanbul: Yenilik Yayınevi.

TDK (2011). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Töreyin, Ayşe Meral (2009). Ses Eğitimi. Ankara: Sözkesen Matbaacılık.
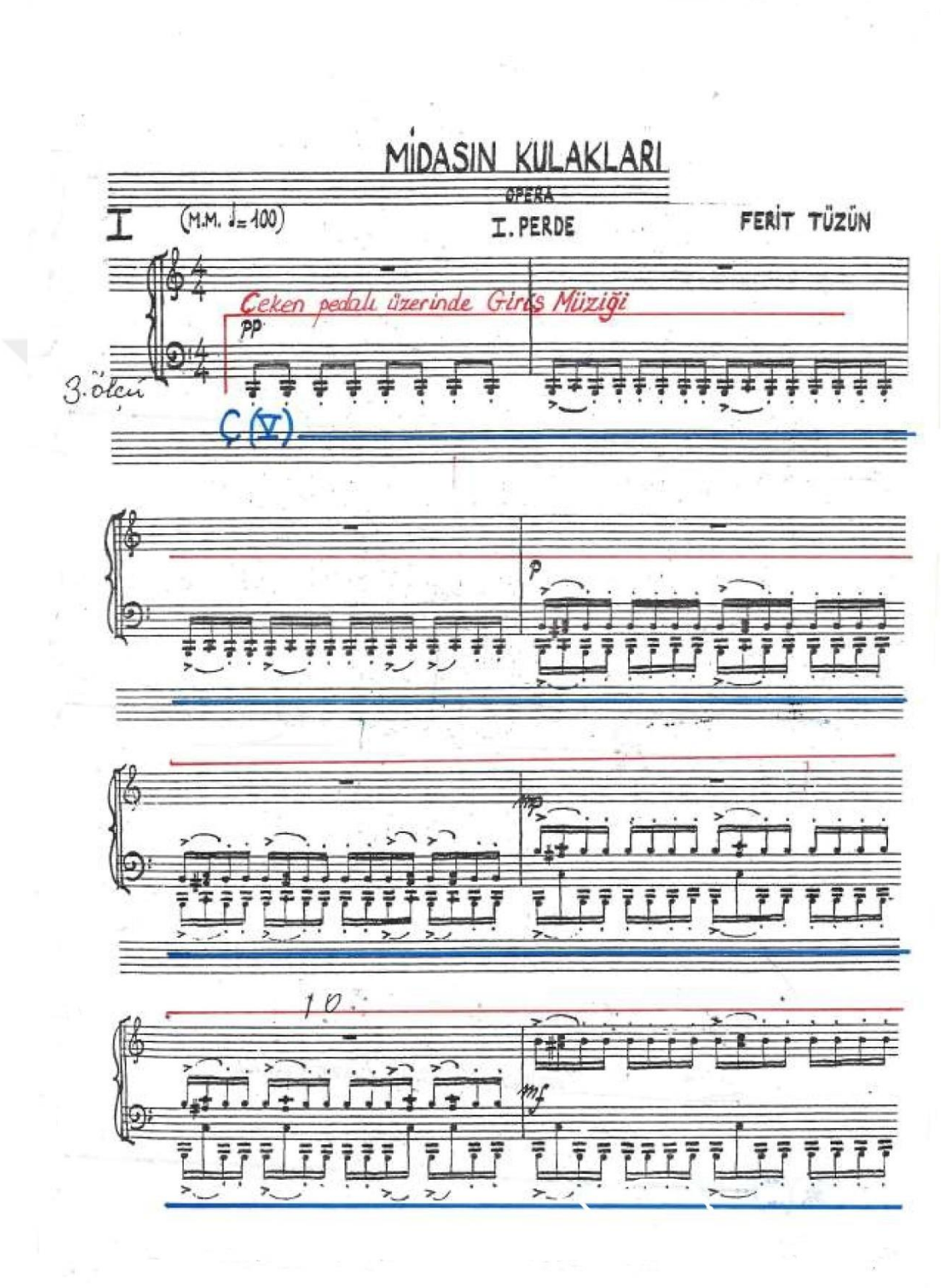
Yaycıoğlu, Mukadder (2005). Güngör Dilmen'le Söyleşi. TiyatroAraştırmaları Dergisi. Sayı: 20 (ISSN: 1300-1523)

Yener, Faruk (1983). Müzik. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Beyaz Köşk (Müzik Sarayı) Yayınları.

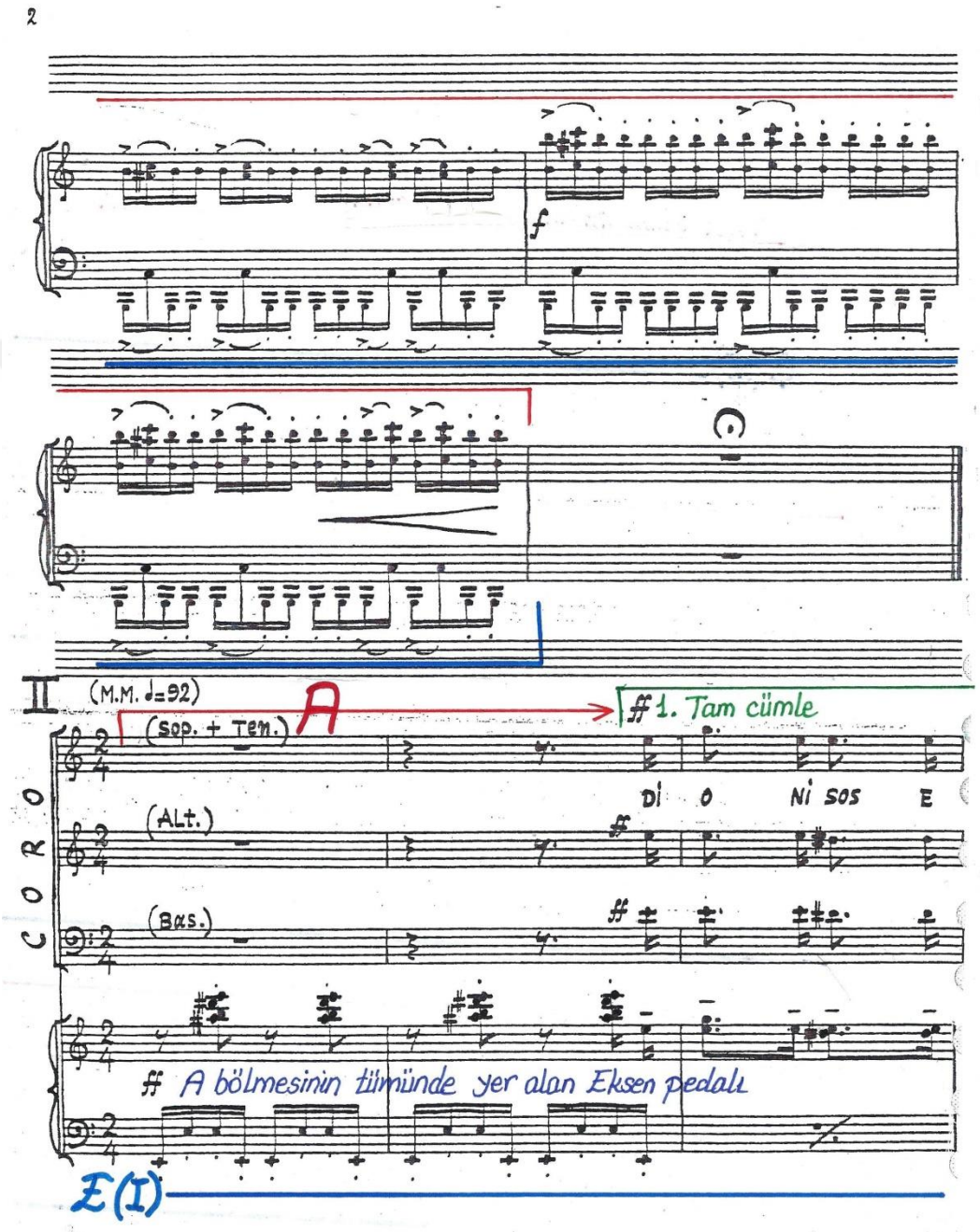
Yener, Faruk (1992). 100 Opera. İstanbul: Bateş Yayınları.

EK 1: MÜZİK ANALİZİYLE İLGİLİ NOTALAR
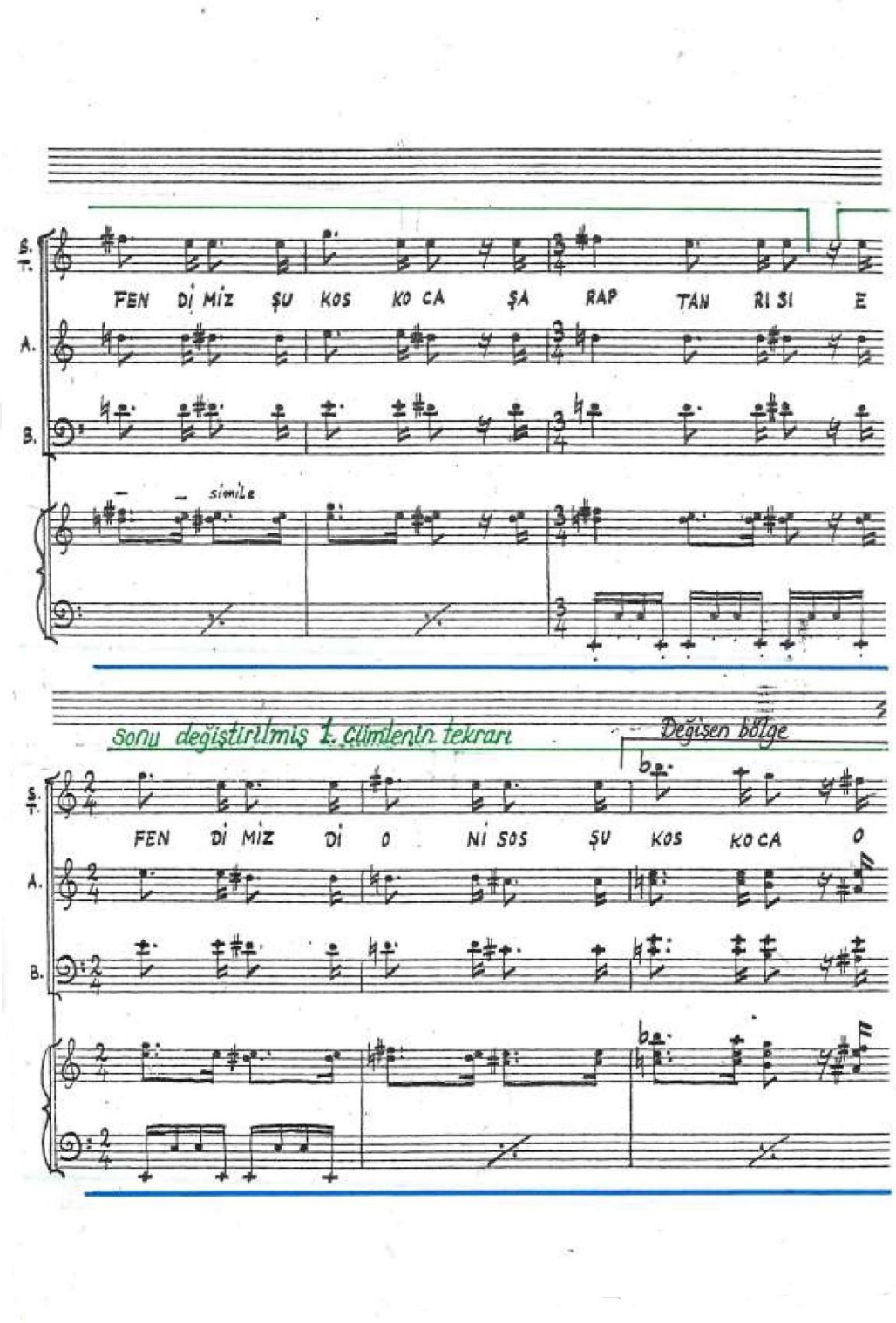
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası

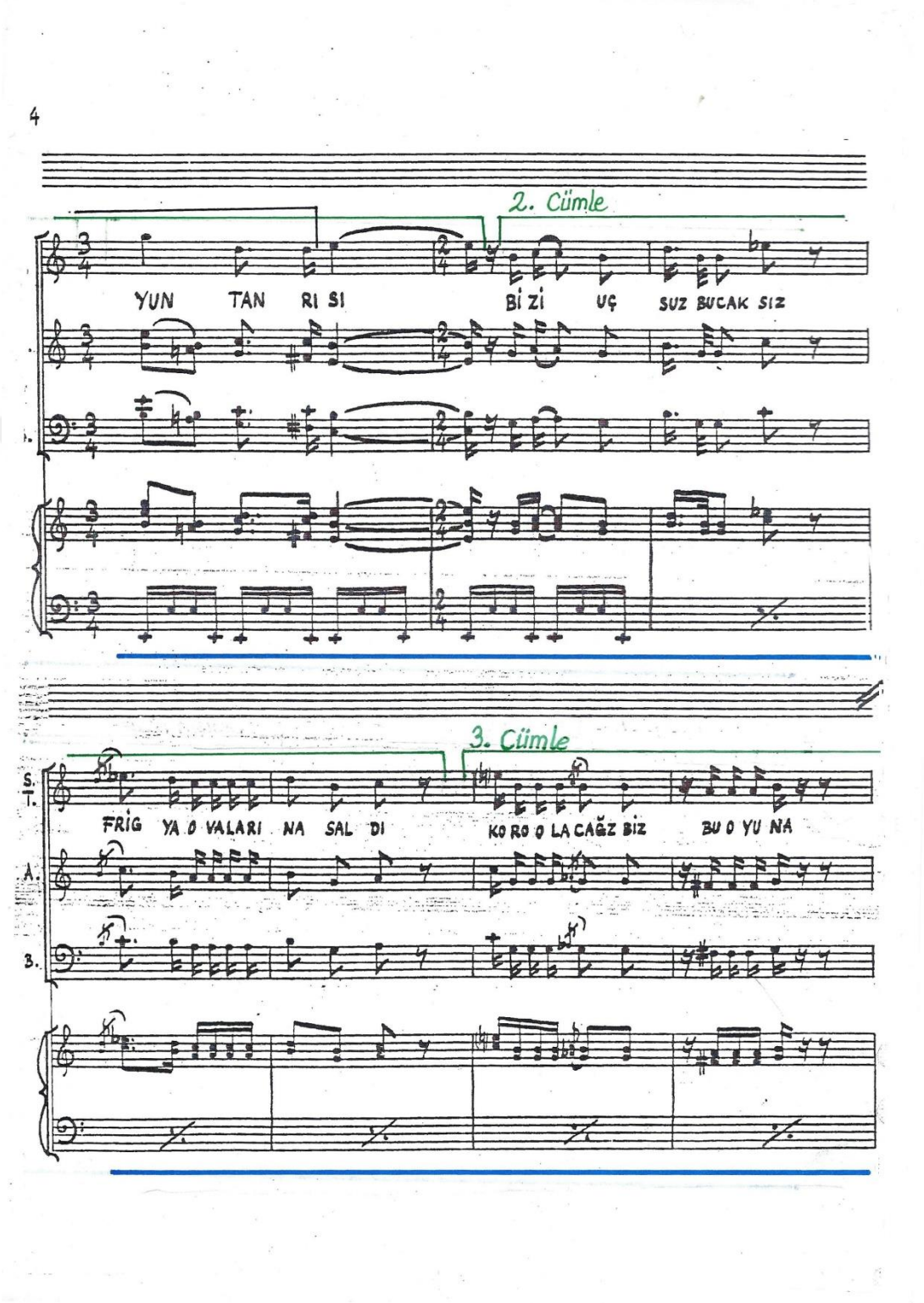
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)

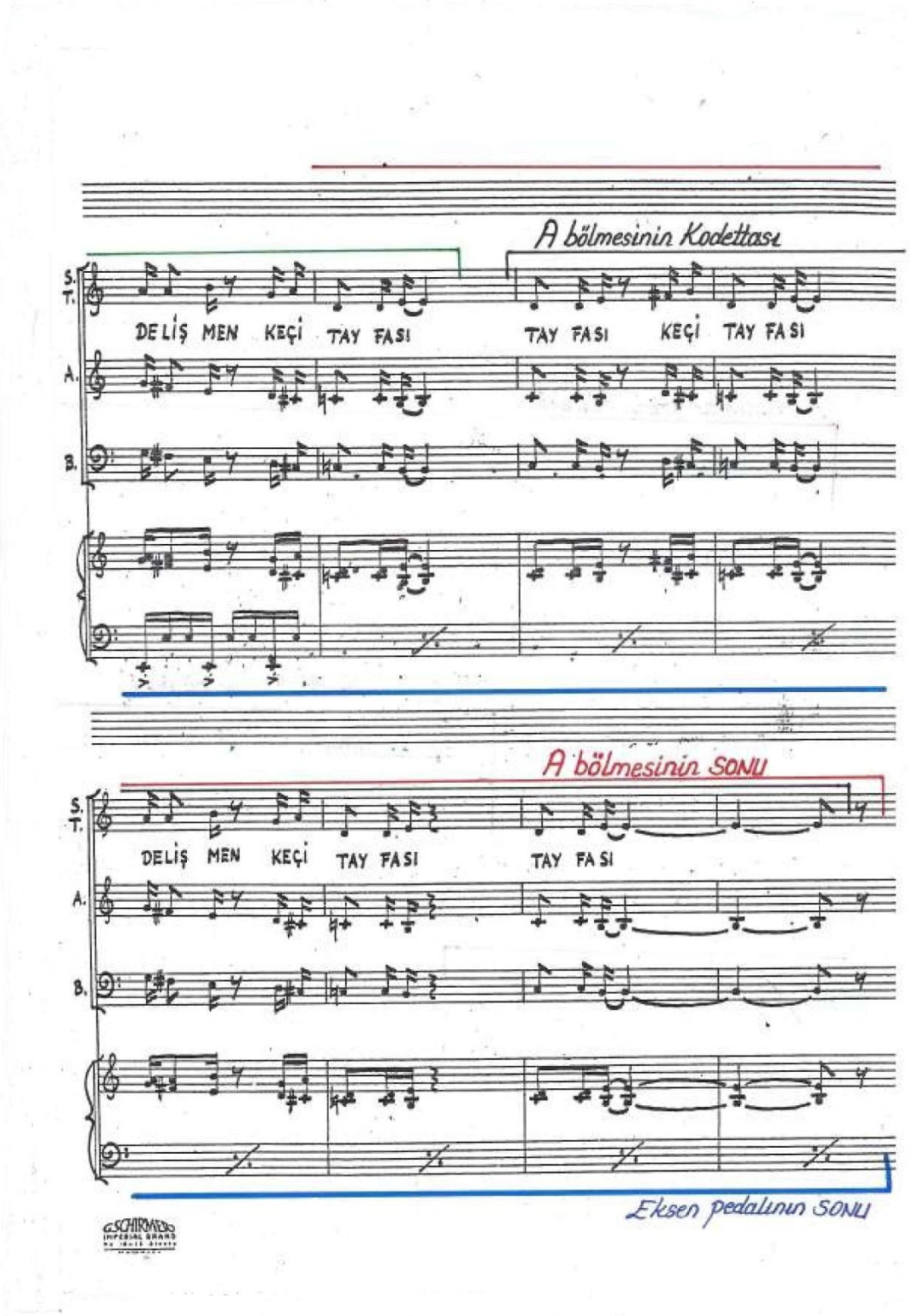
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
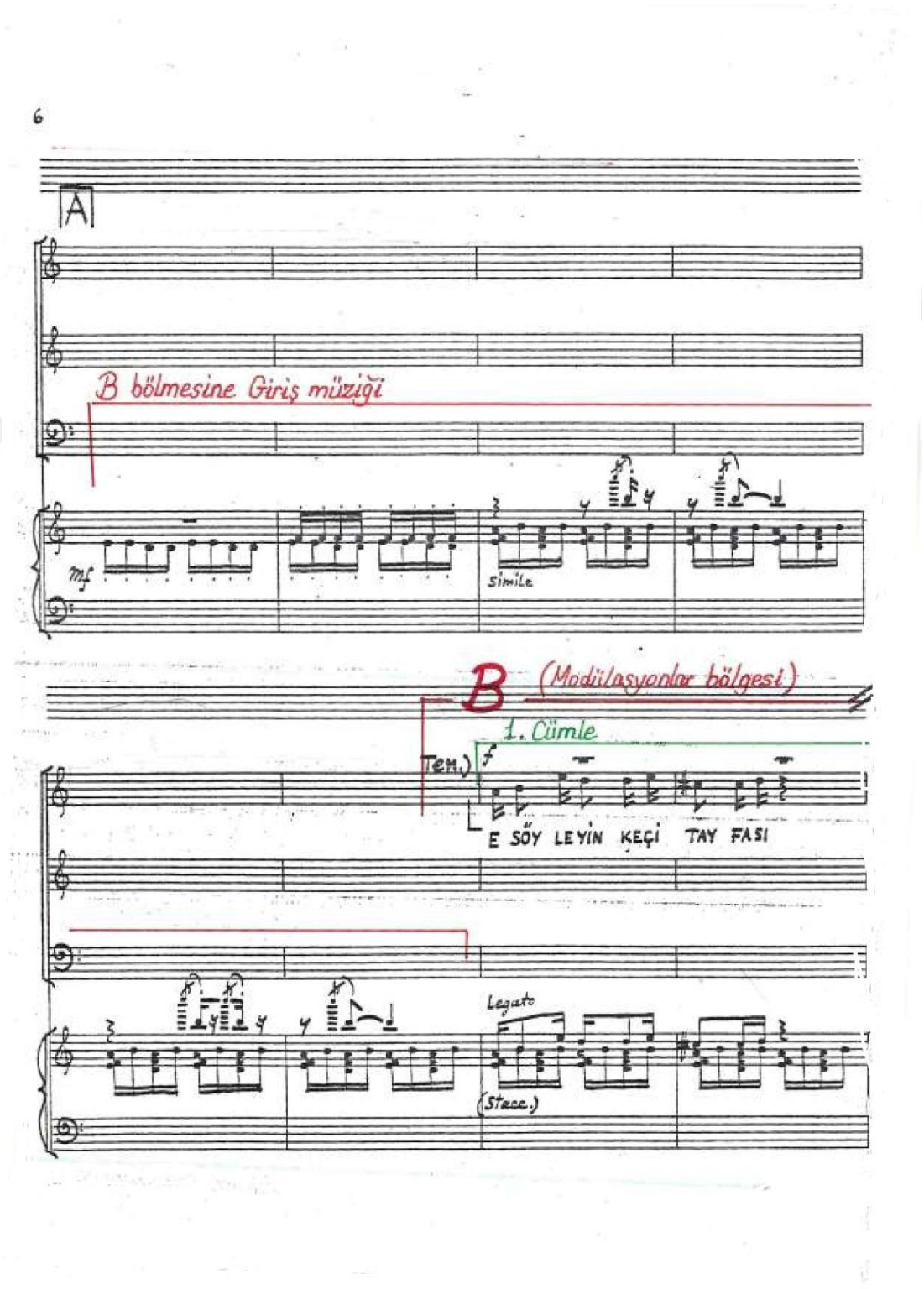

EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
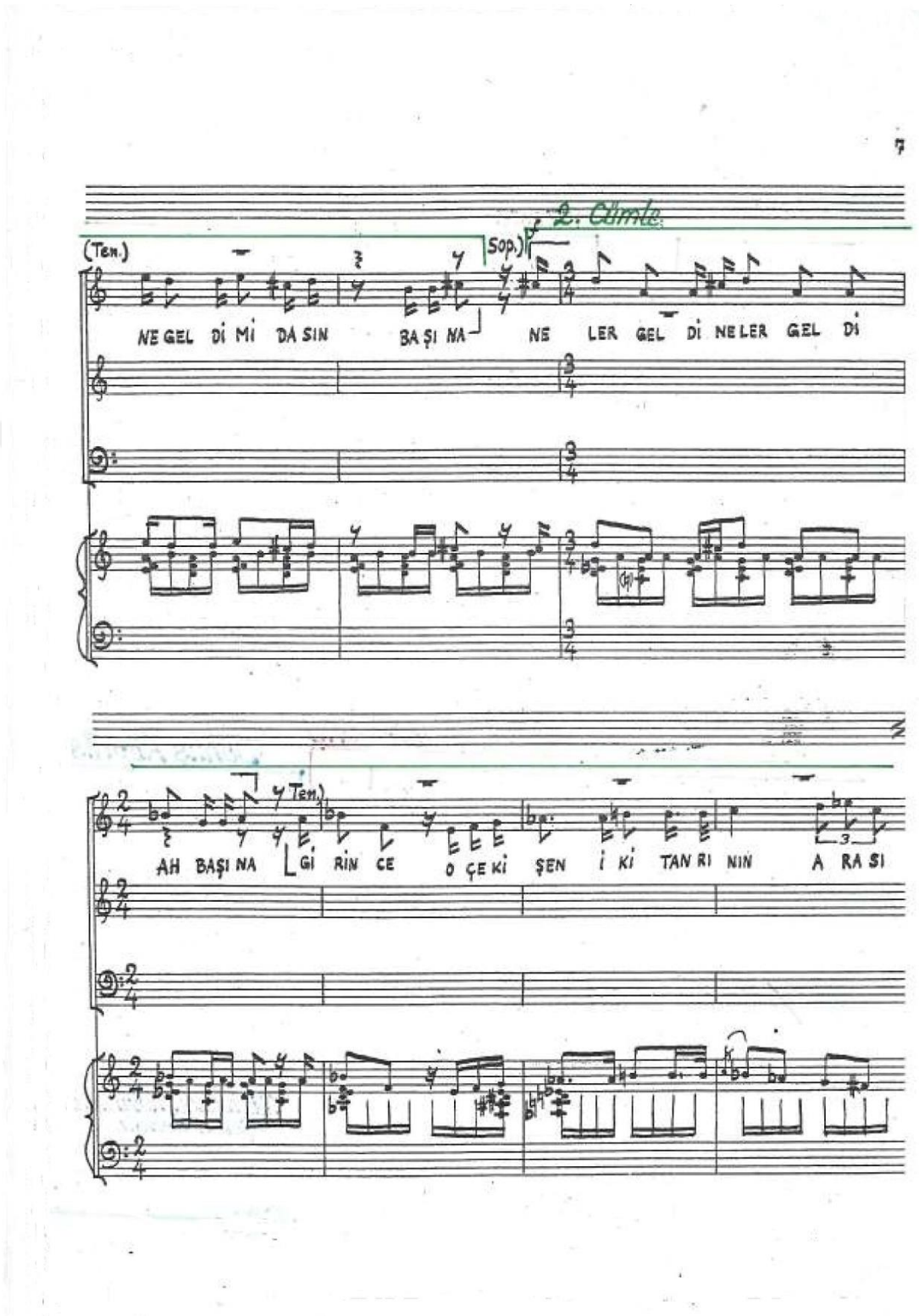

EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
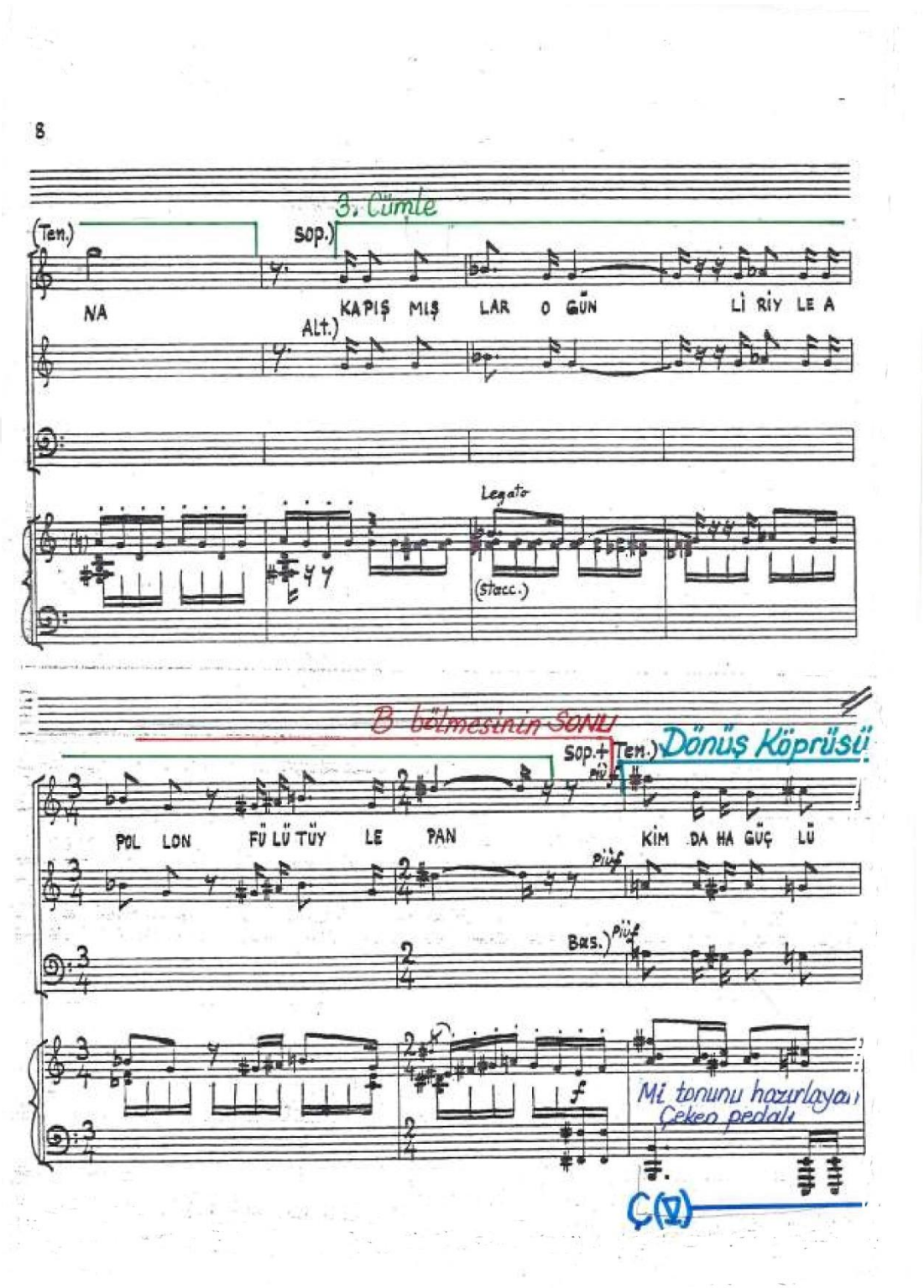

EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)

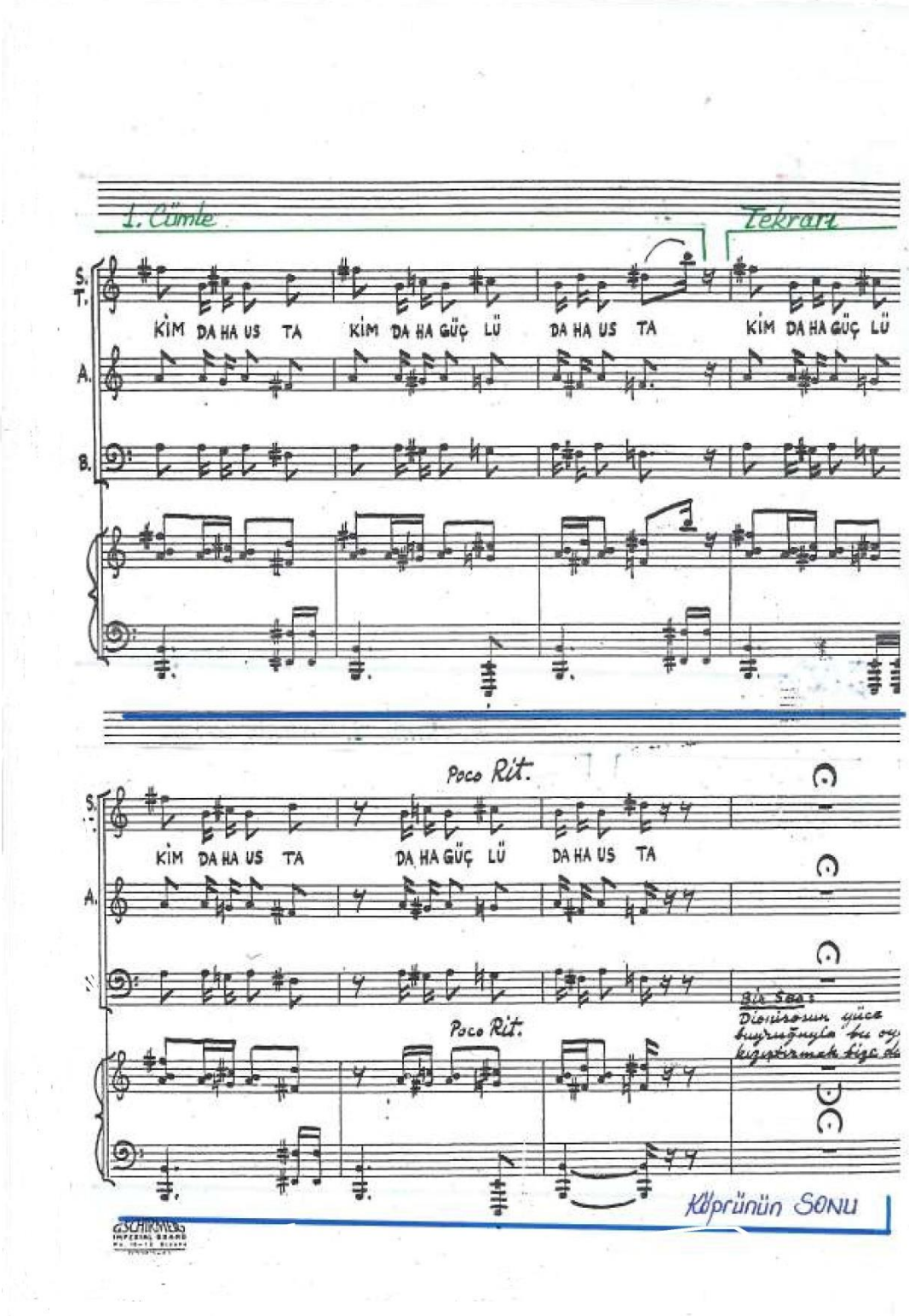
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)

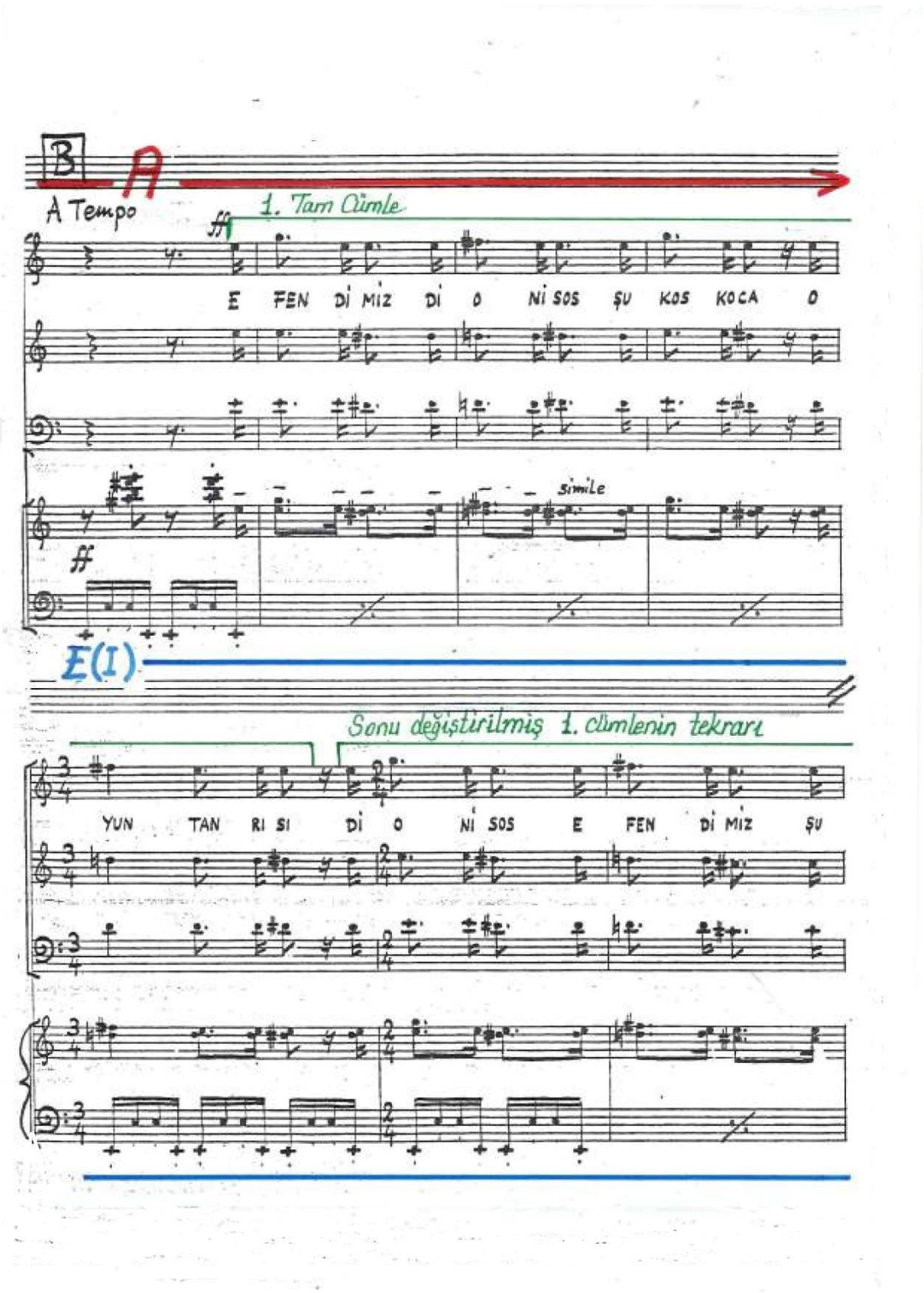
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)

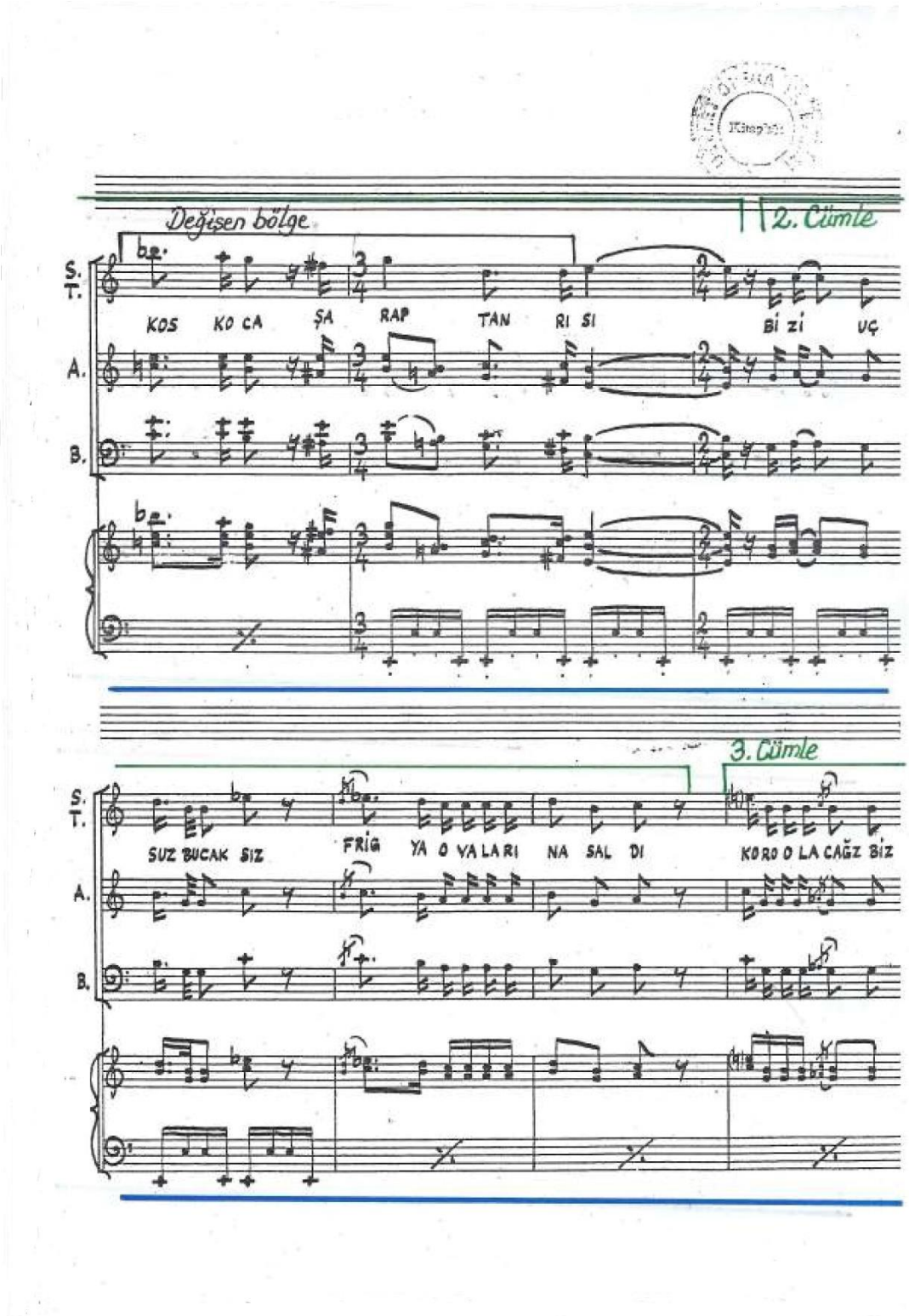
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
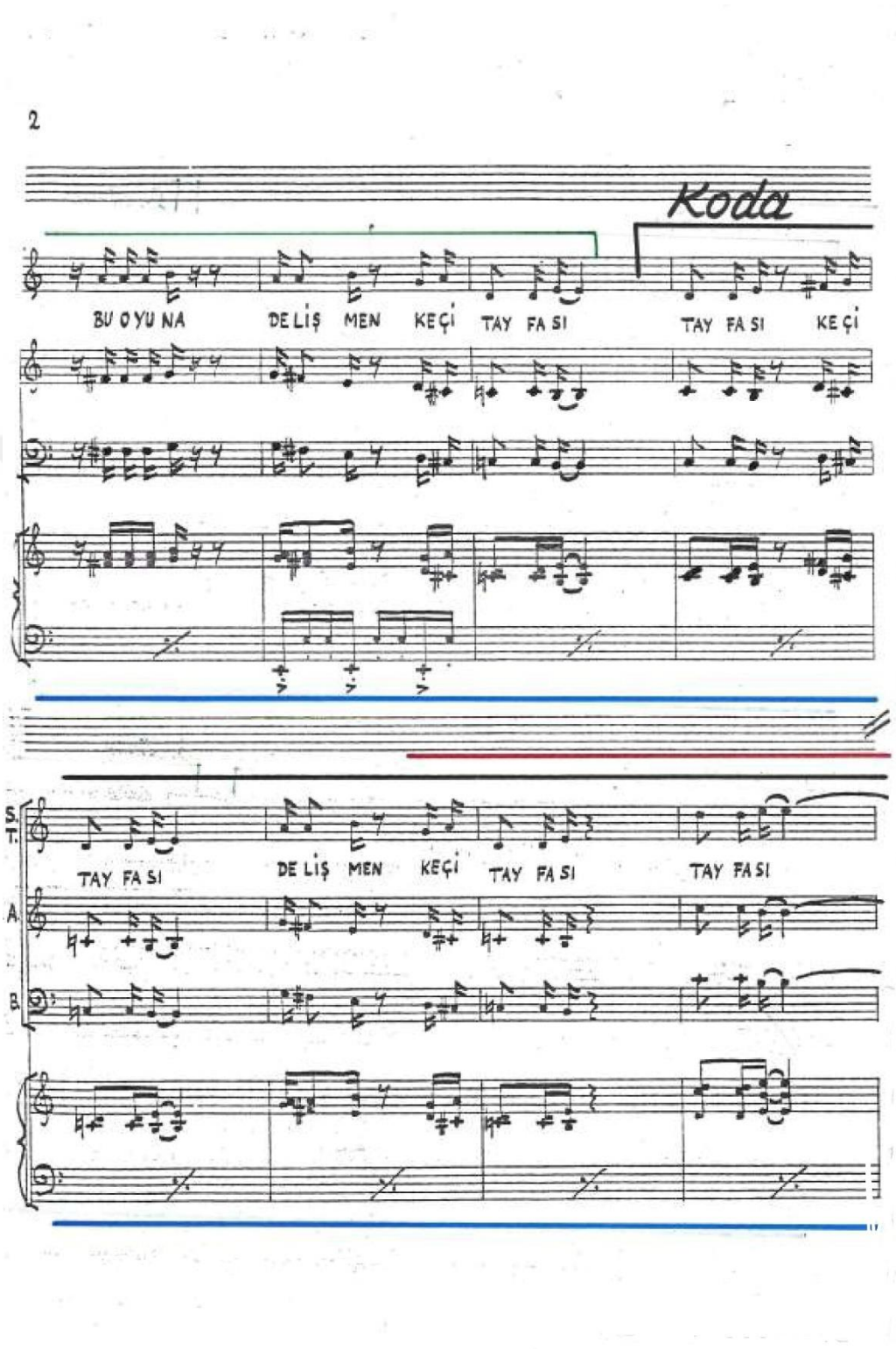

EK 1a: : Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)

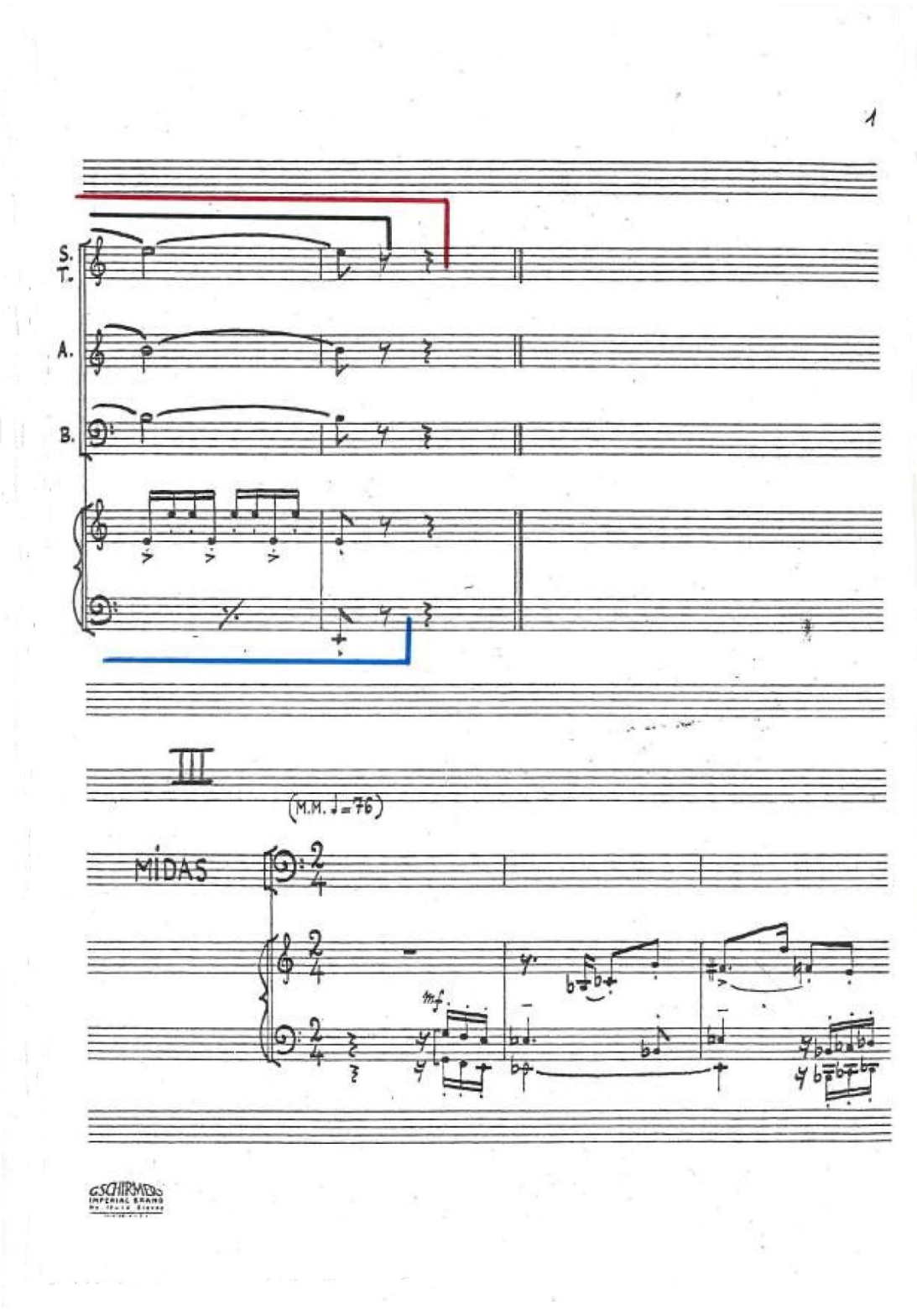
EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
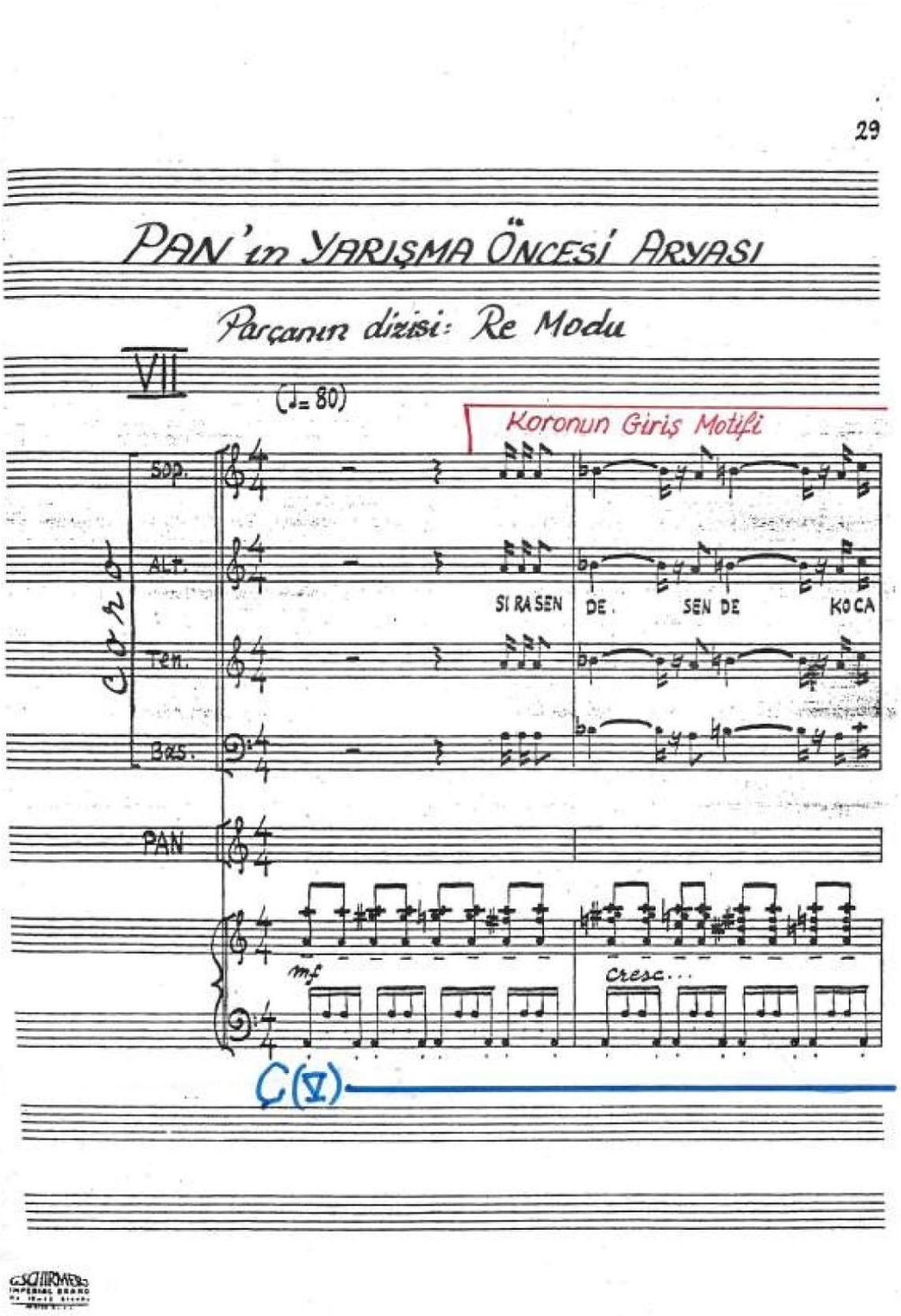

EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
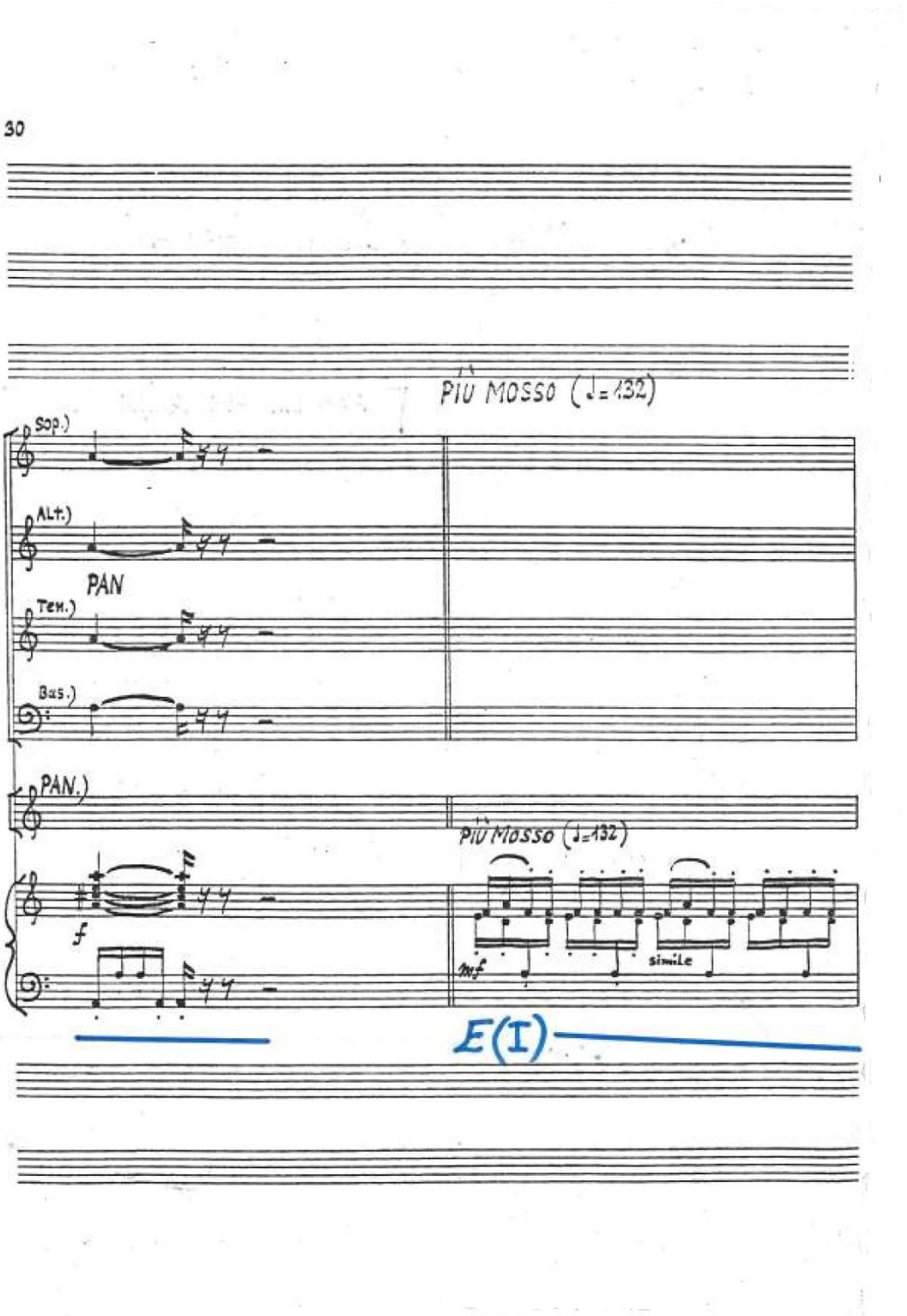

EK 1a: Giriş ve Koro Müziği Notası (Devamı)
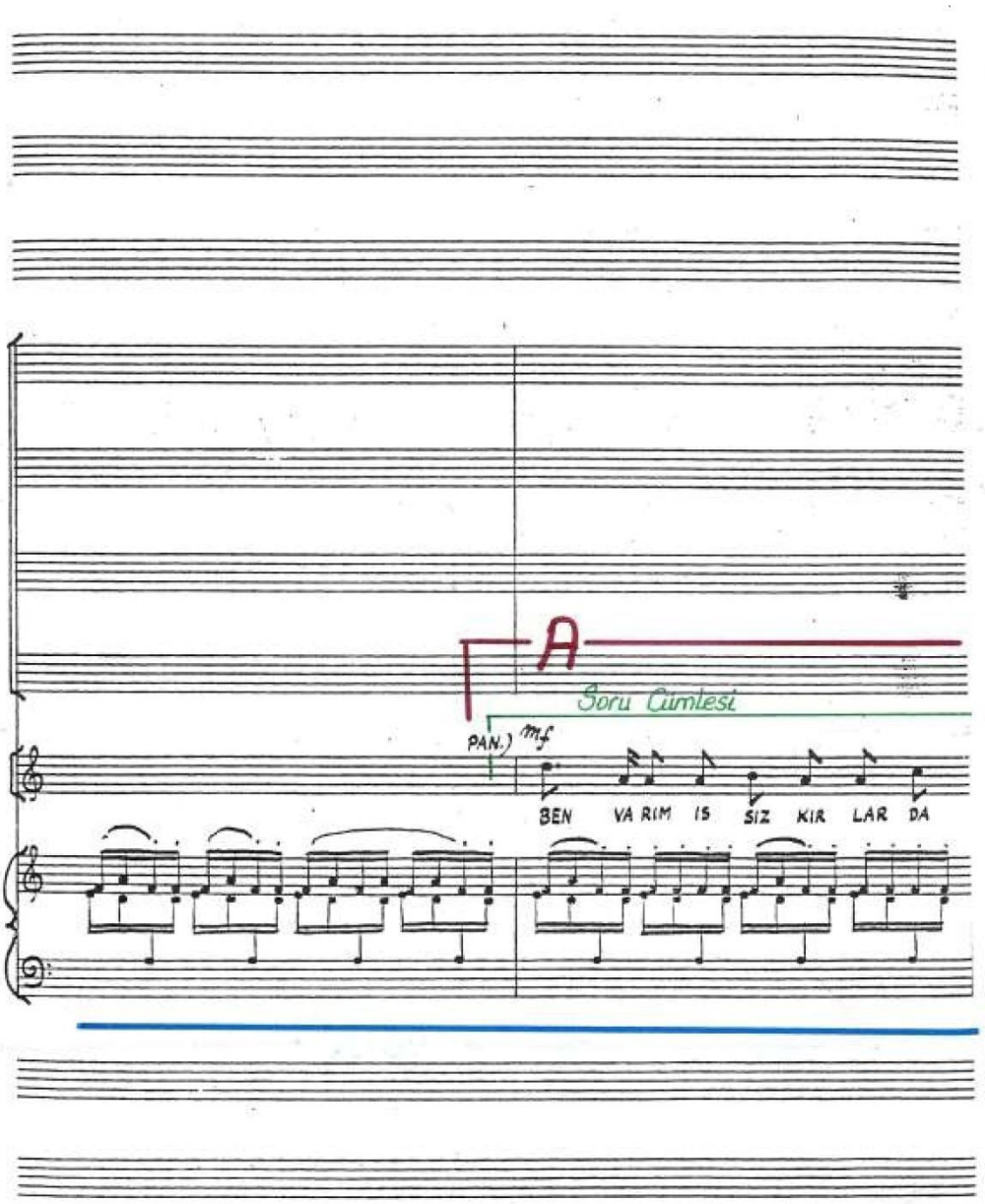

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası

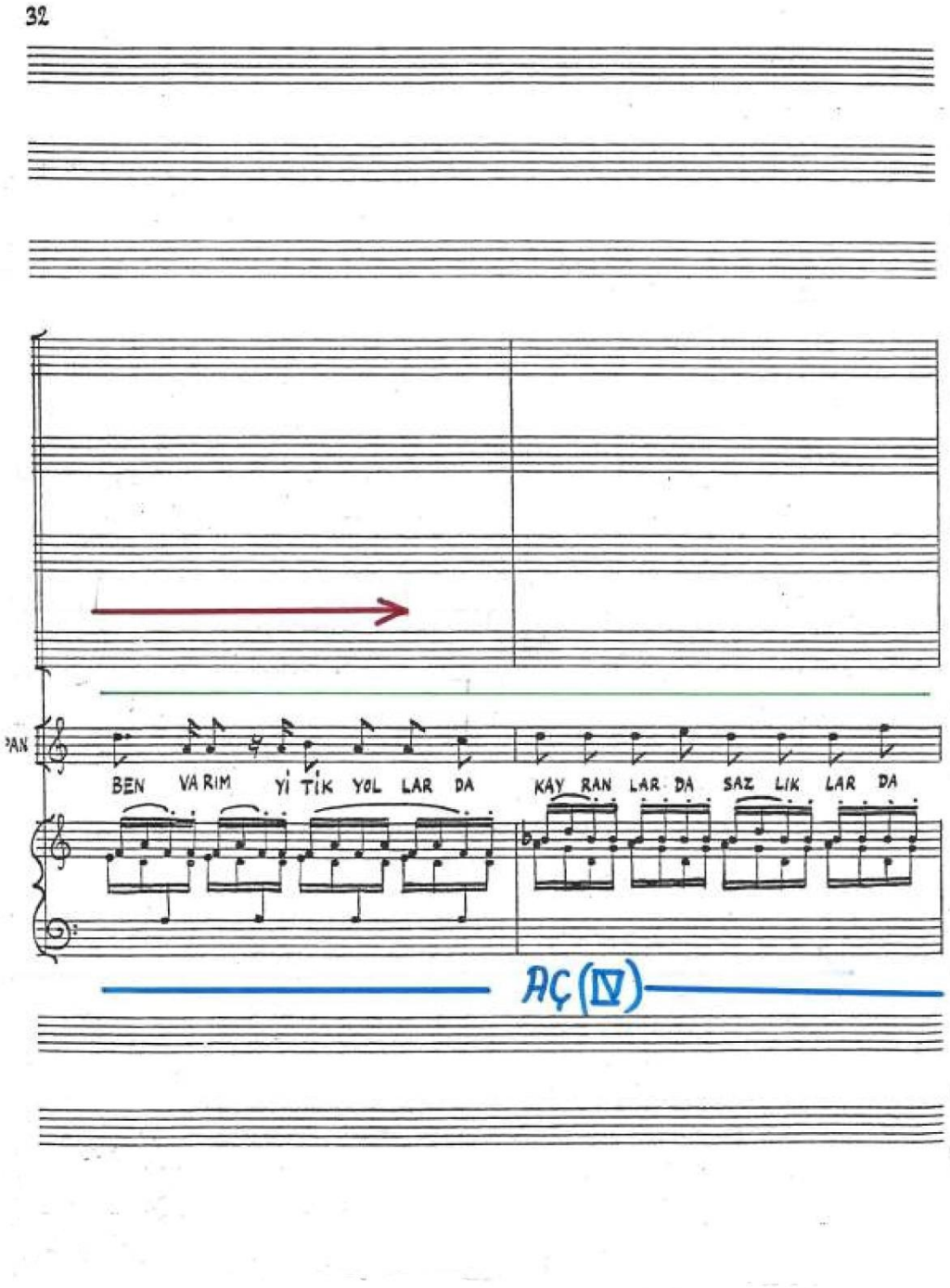
Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
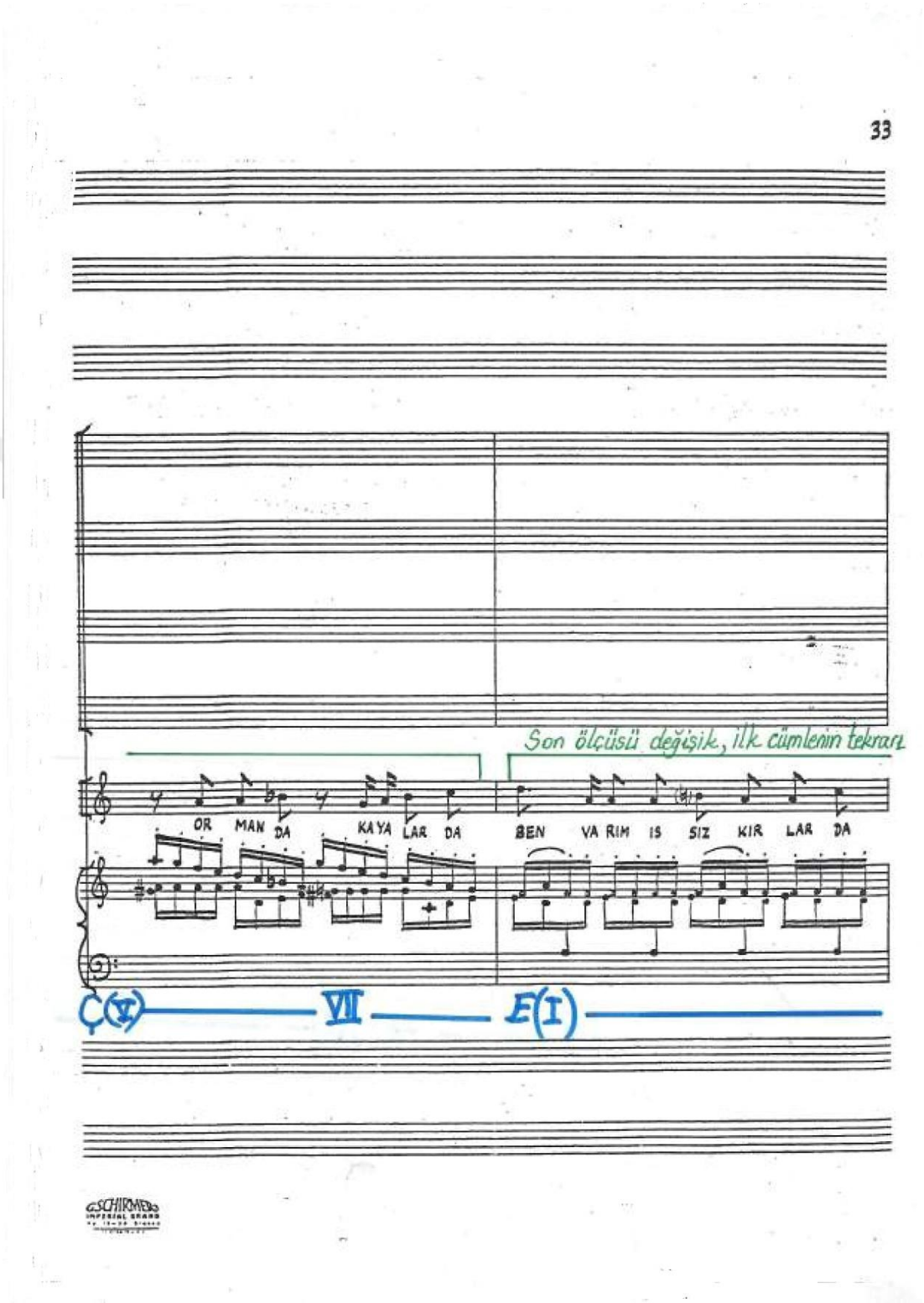

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)

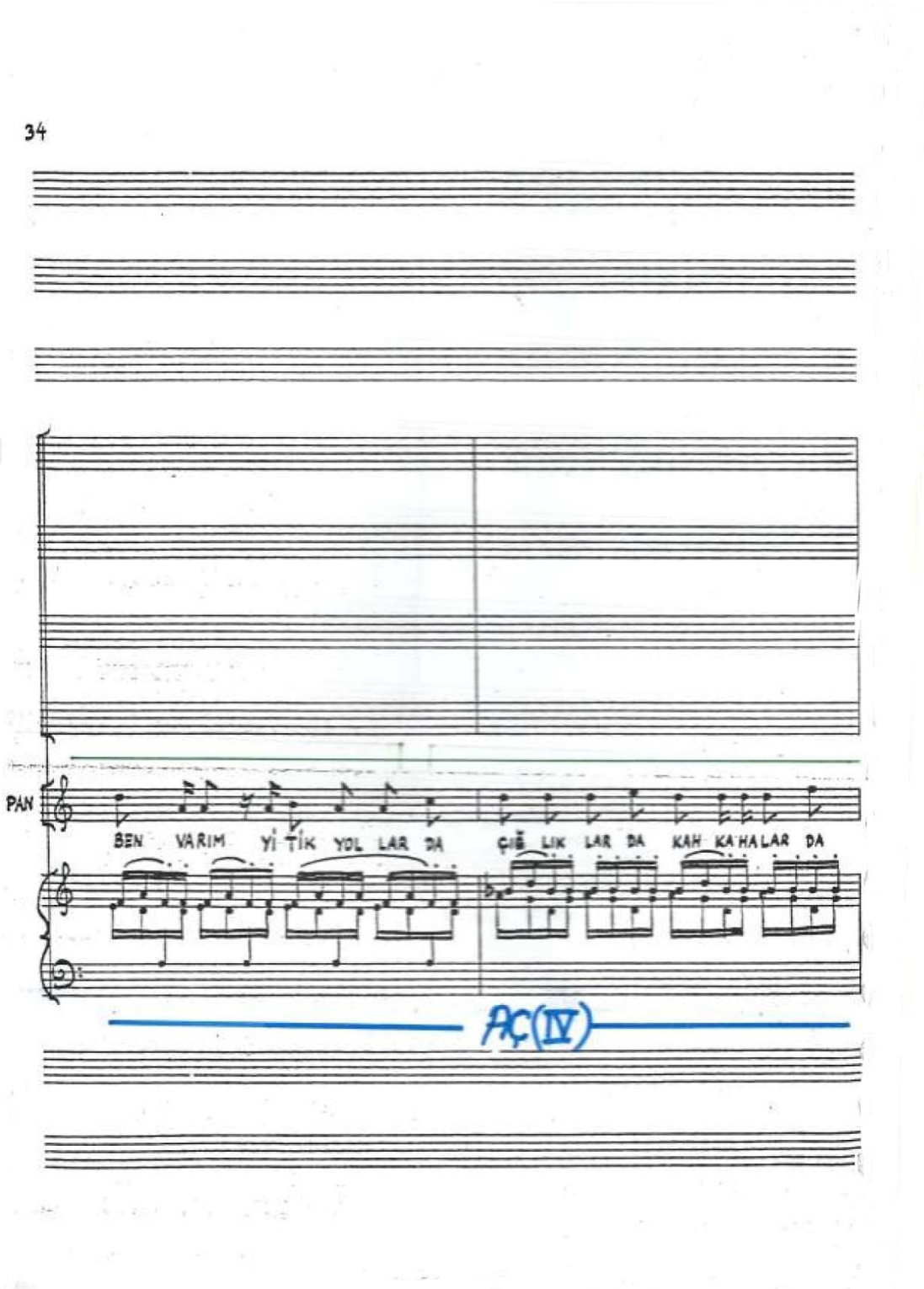
Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
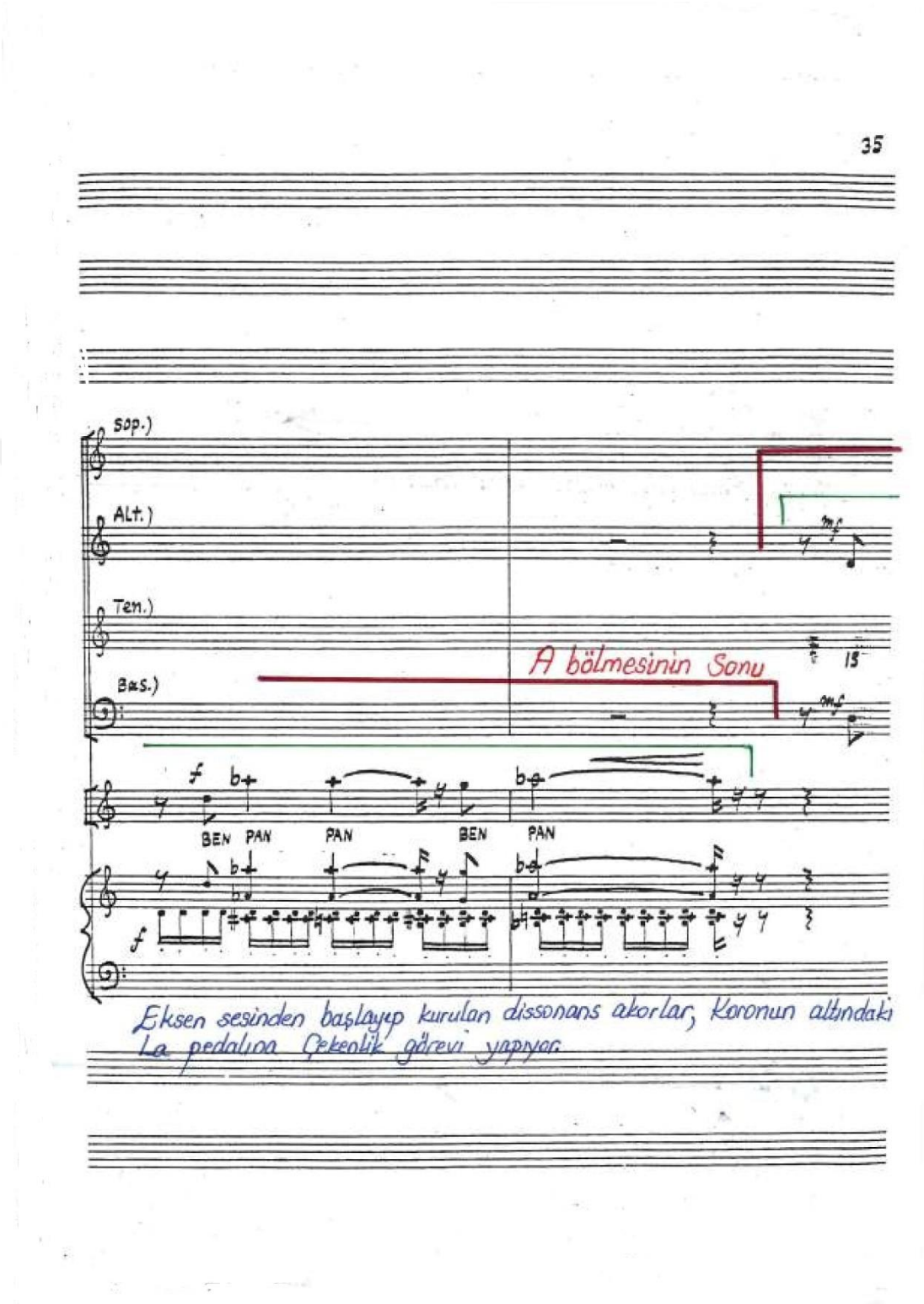

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
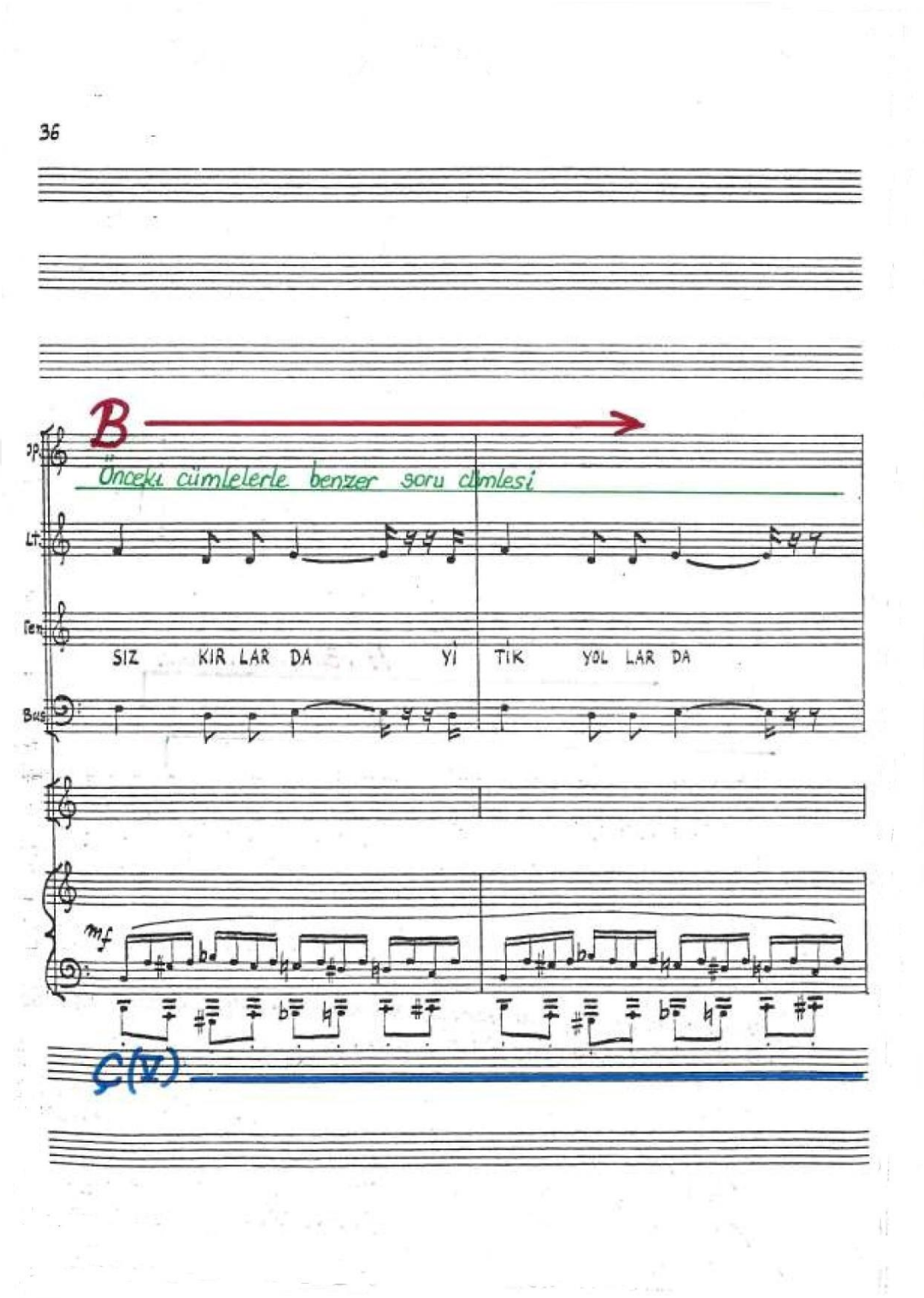

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
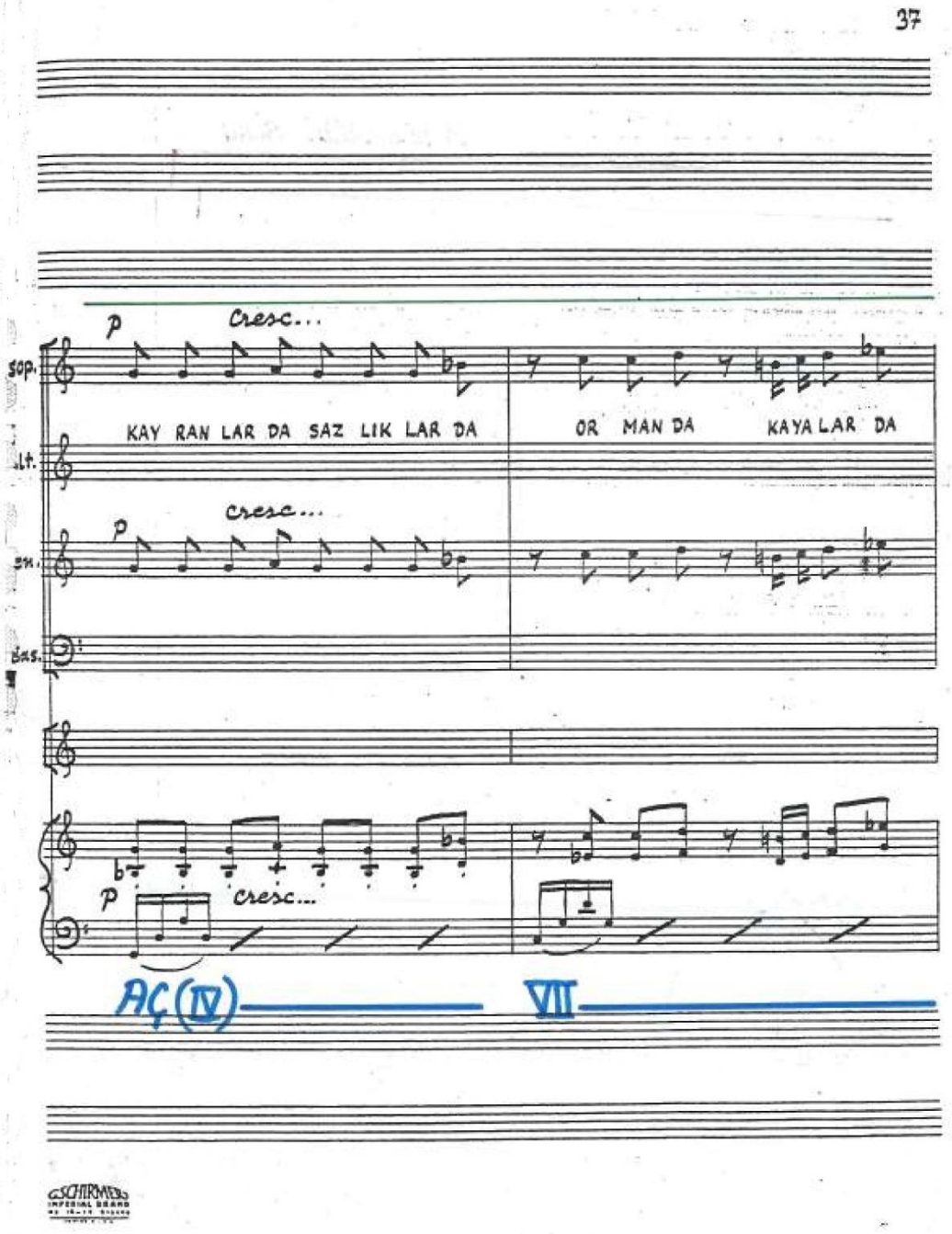

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
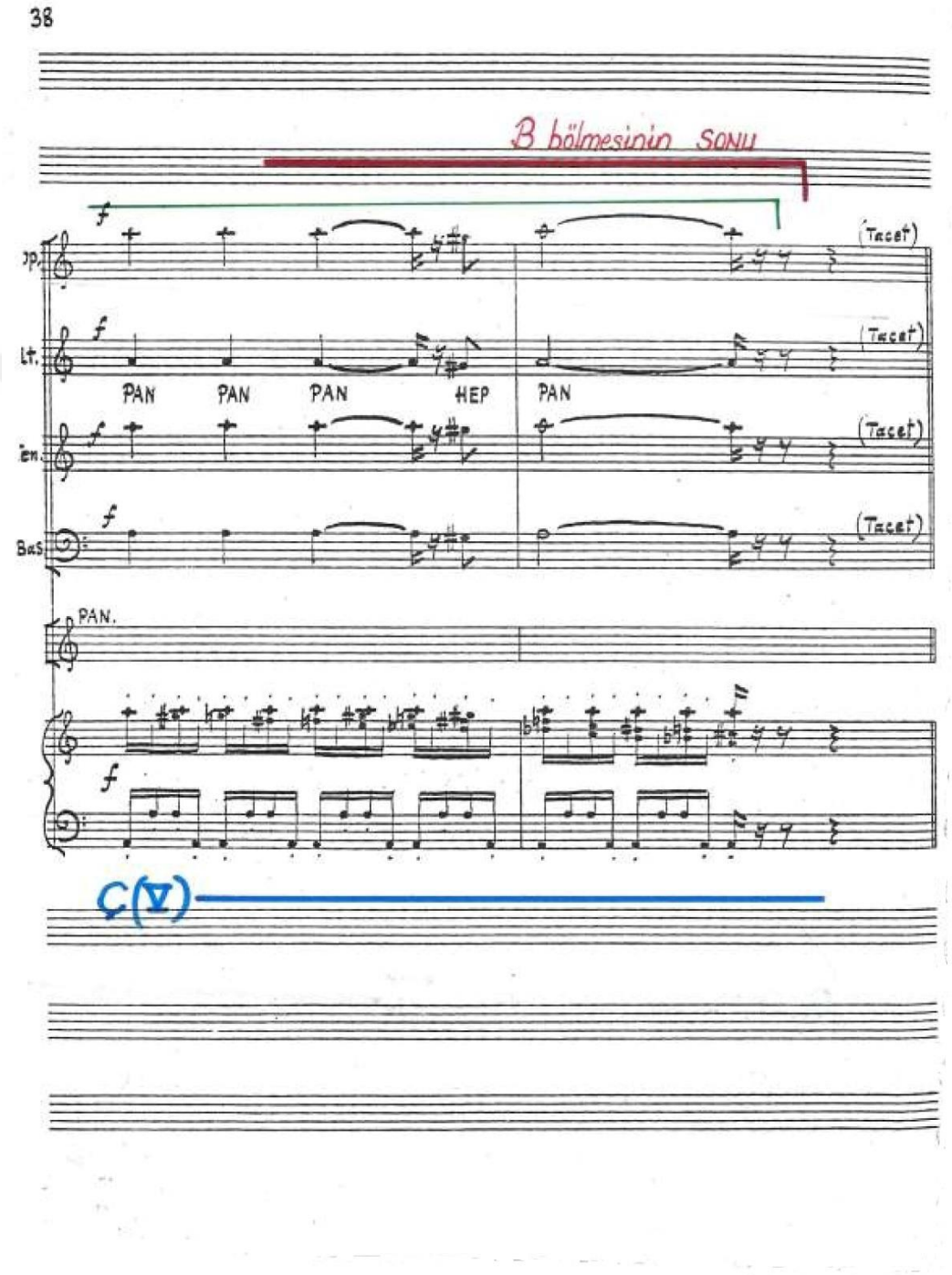

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)

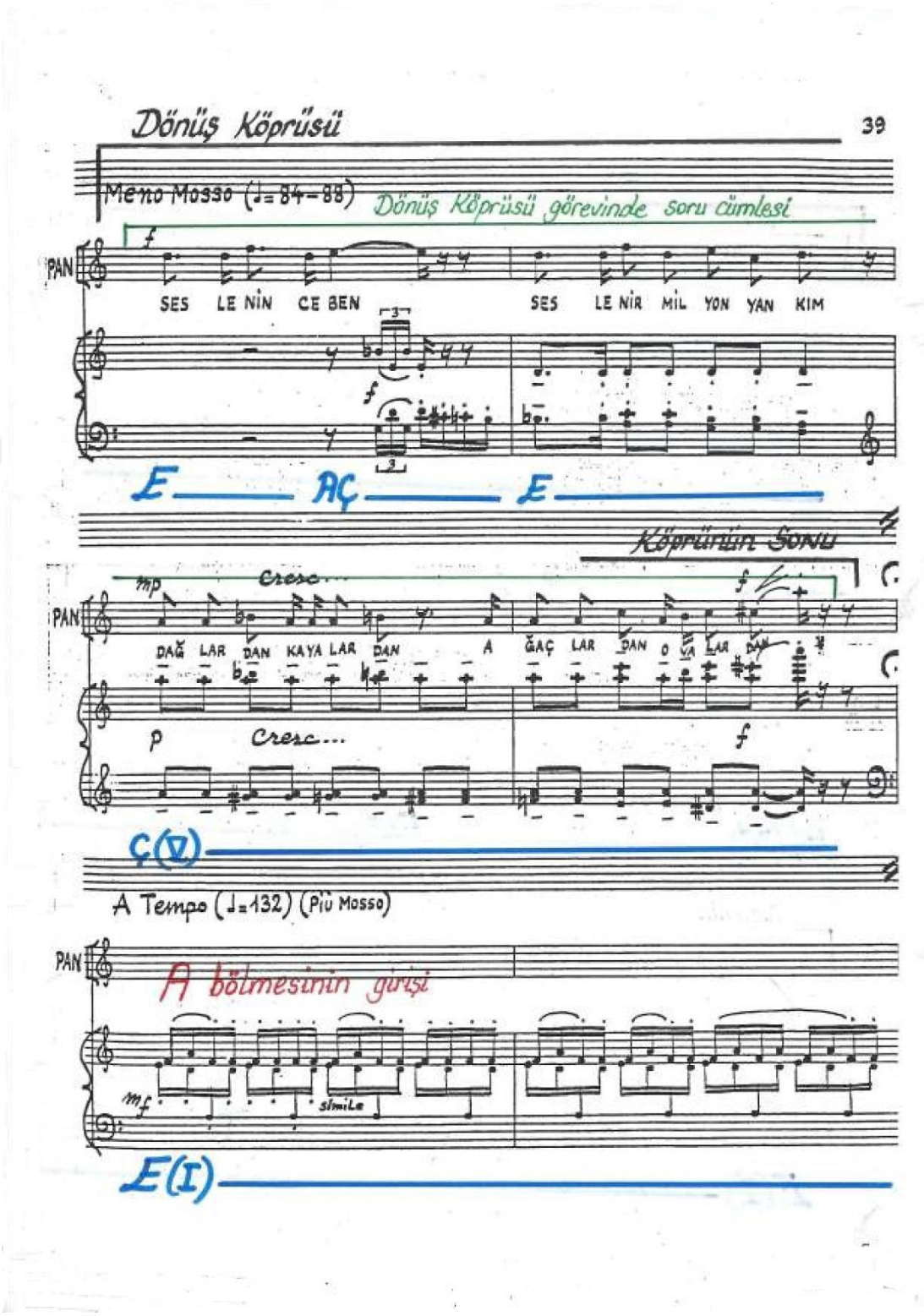
Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)

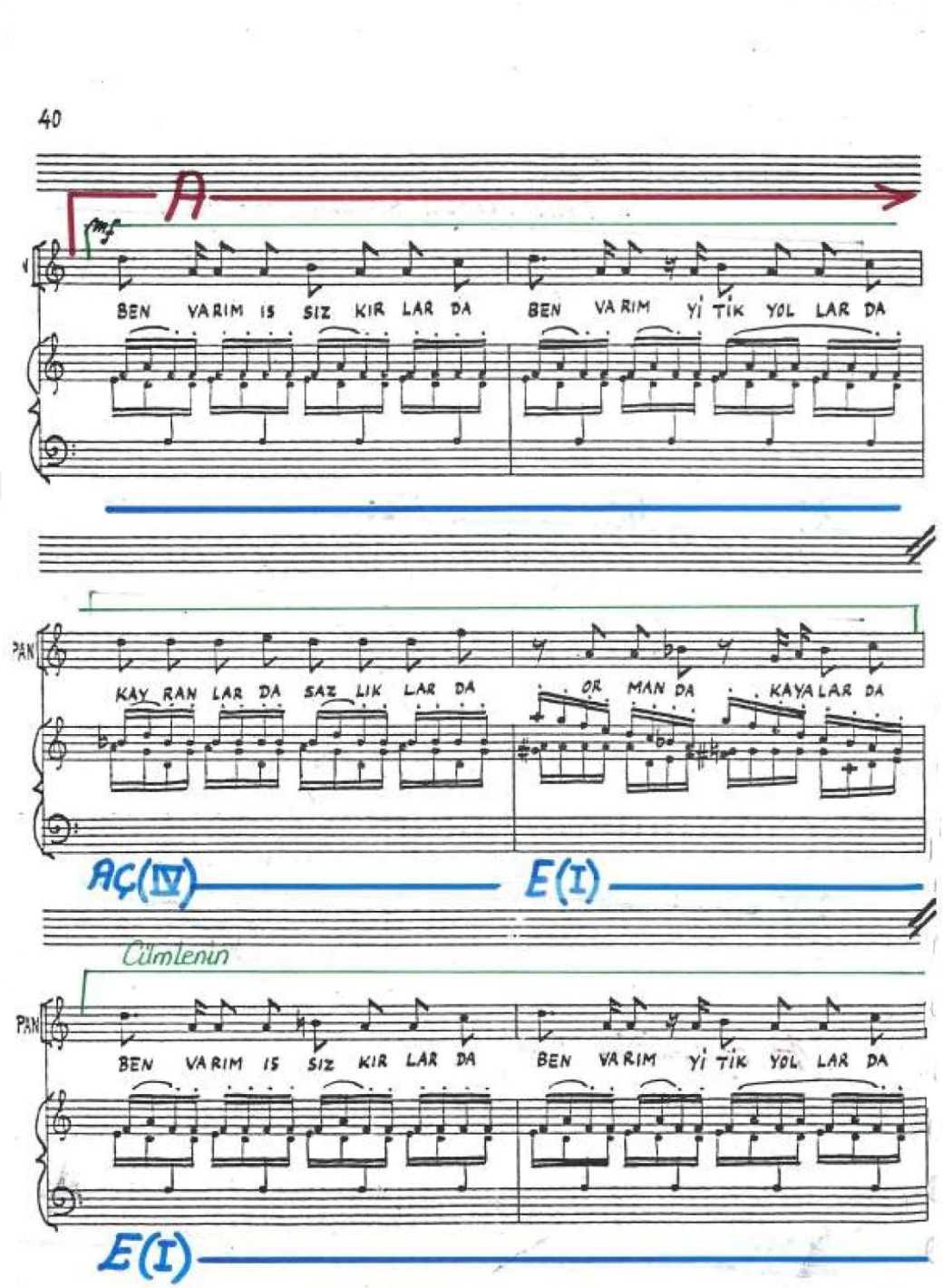
Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)

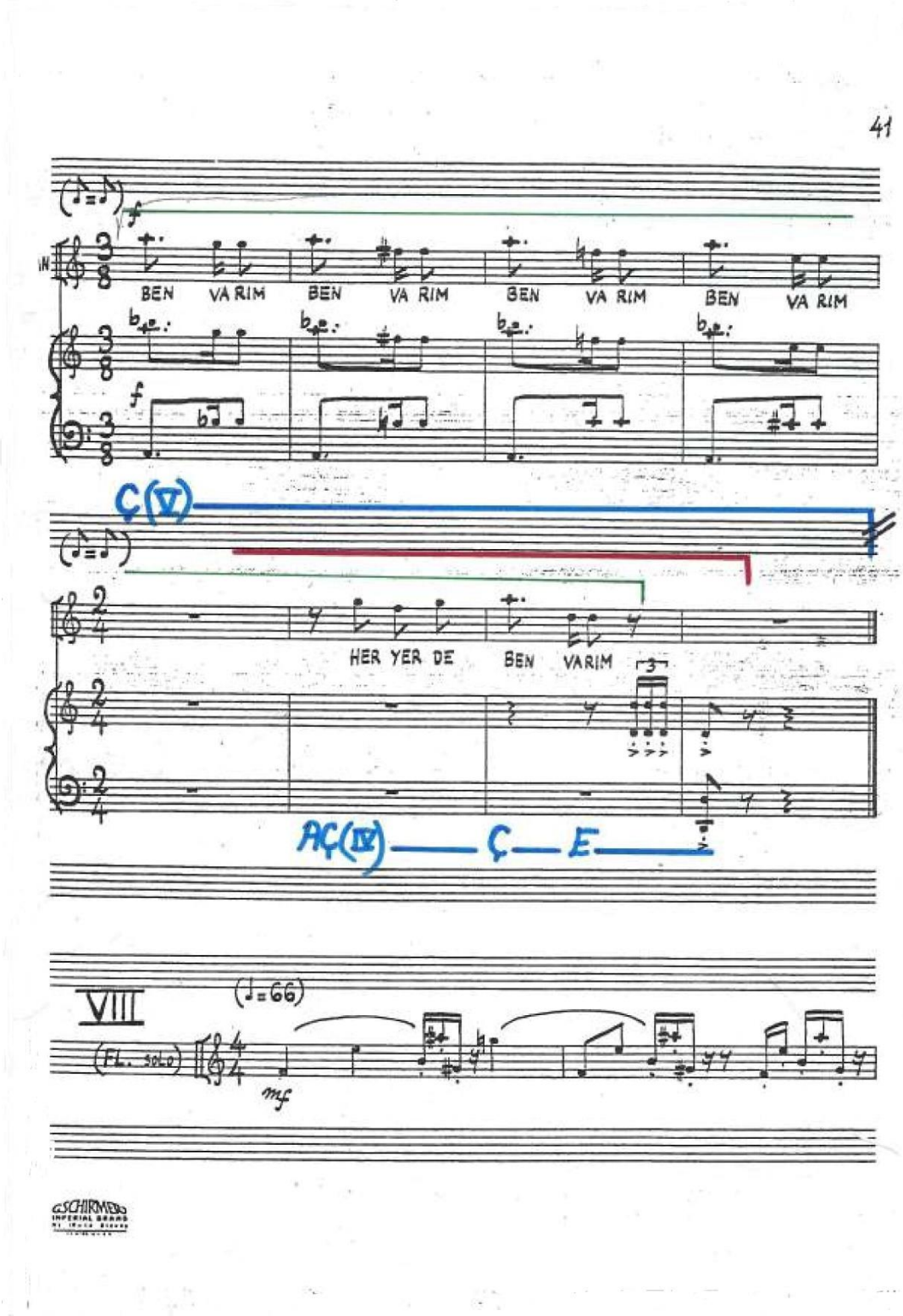
Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
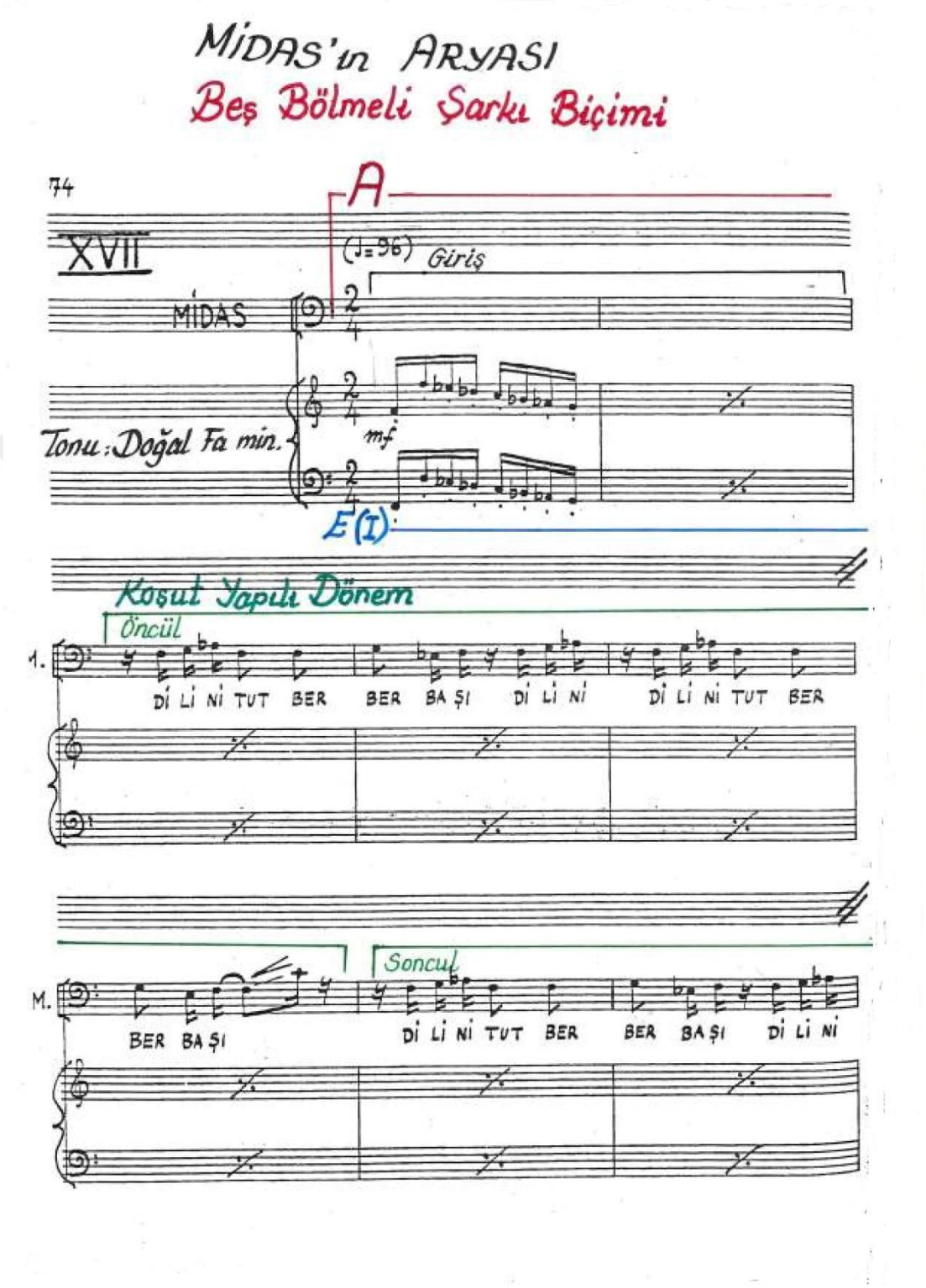

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)
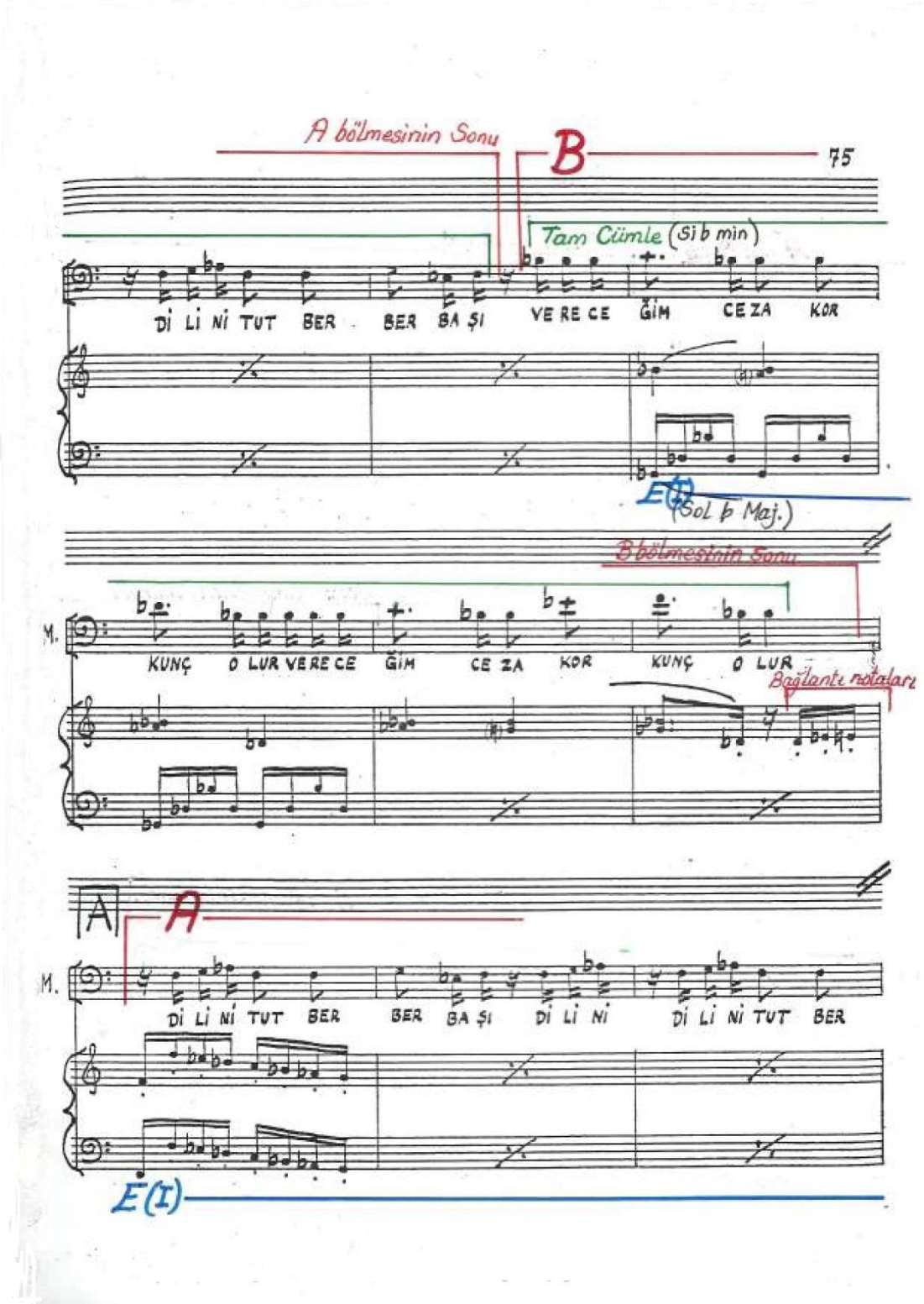

Ek 1b: Pan'ın Aryasının Notası (Devamı)

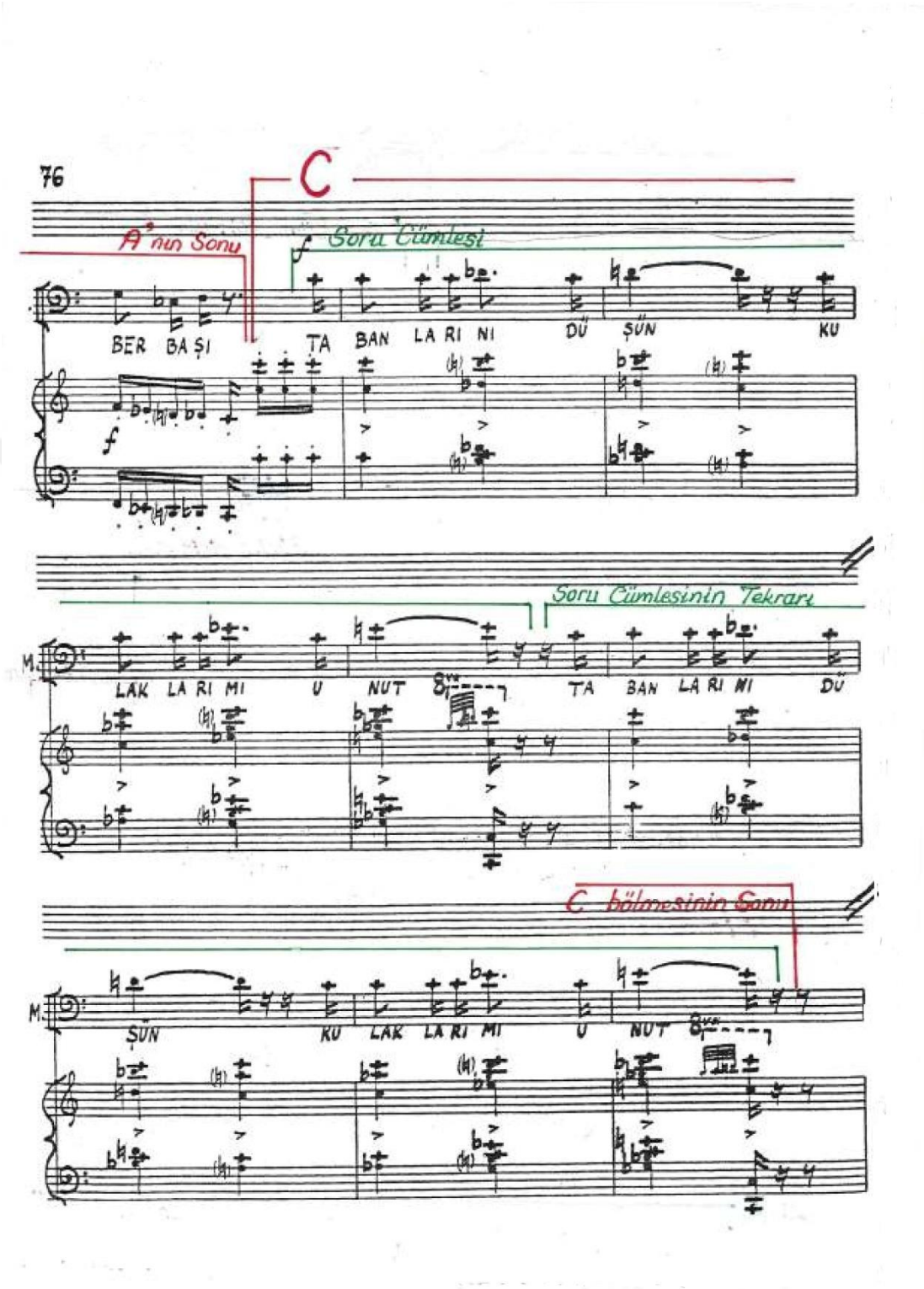
EK 1c: Midas'ın Aryası
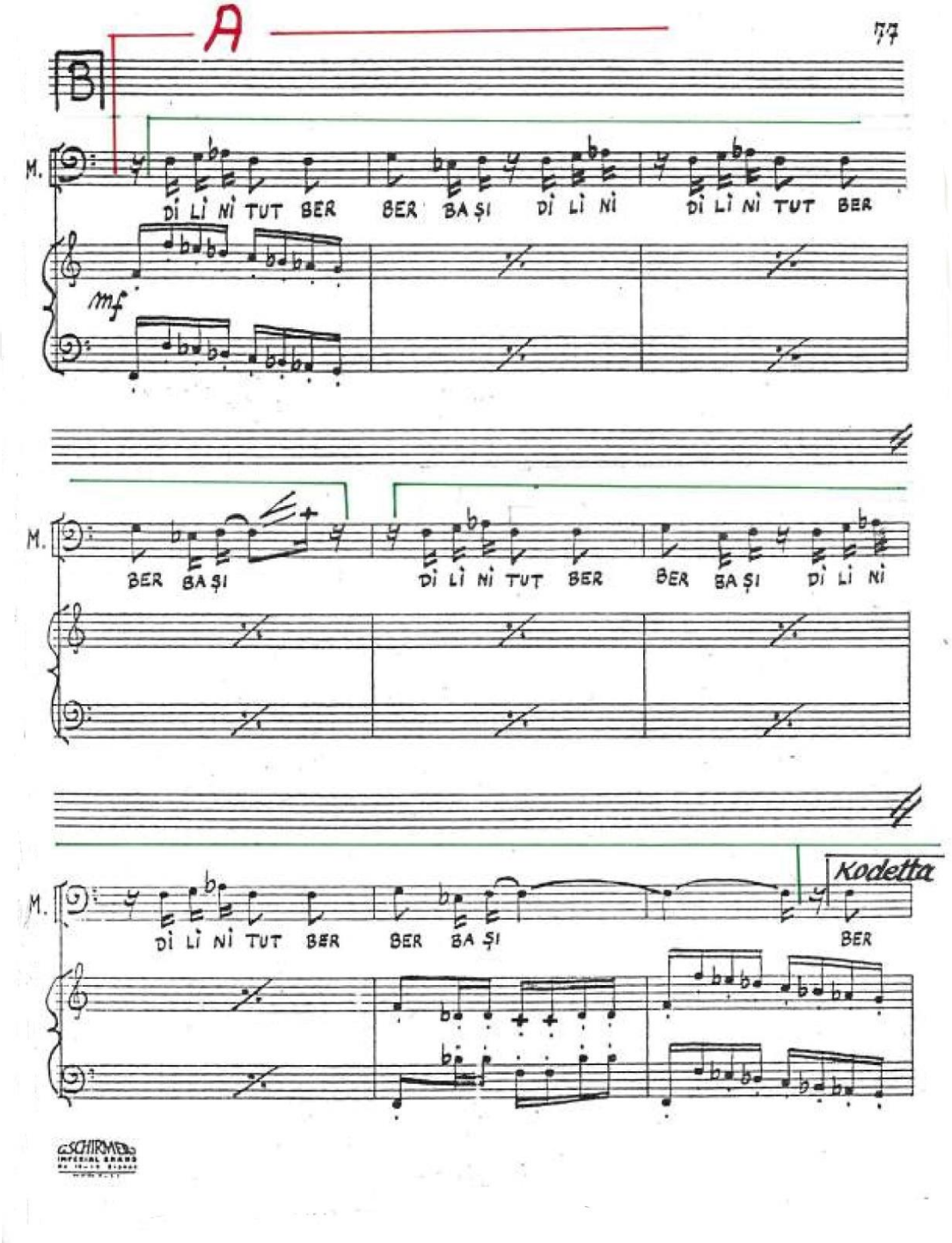

EK 1c: Midas'ın Aryası (Devamı)
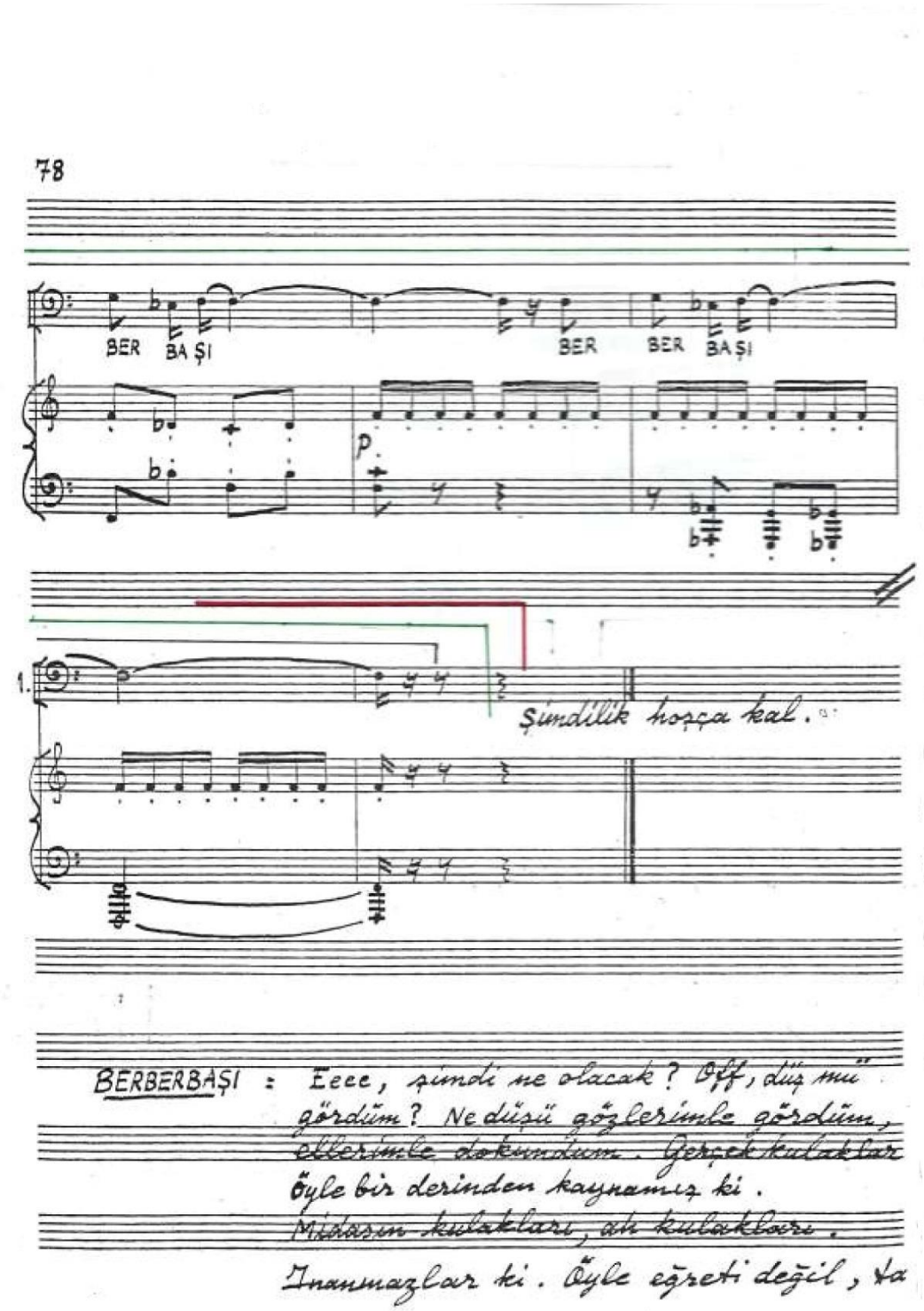

EK 1c: Midas'ın Aryası (Devamı)

EK 1c: Midas'ın Aryası (Devamı)

EK 1c: Midas'ın Aryası (Devamı)

EK.2.MİDAS'IN KULAKLARI OPERASININ LİBRETTOSU

(İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin izniyle)

I.PERDE

I

(Giriş Müziği)

II

KORO:

Dionisos Efendimiz, şu koskoca şarap tanrısı,
Efendimiz Dionisos, şu koskoca oyun tanrısı,
Bizi uçsuz bucaksız Frigya ovalarına saldı.
Koro olacağız bu oyuna,
Delişmen keçi tayfası
Tayfası, keçi tayfası
Delişmen keçi tayfası...

TENOR:

E söyleyin keçi tayfası, ne geldi Midas'ın başına

SOPRANO:

Neler geldi, neler geldi, başına!

TENOR:

Girince o çekişen iki tanrının arasına.

SOP. + ALT:

Kapışmışlar o gün
Liriyle Apollon, flütüyle Pan

KORO:

Kim daha güçlü, kim daha usta
Kim daha güçlü, kim daha usta
Kim daha güçlü, kim daha usta
Daha güçlü, daha usta

BİR SES:

Dionisos'un yüce buyruğuyla da
Oyunu kızıştırmak bize düştü.

KORO:

Dionisos Efendimiz, şu koskoca şarap tanrısı,
Efendimiz Dionisos, şu koskoca oyun tanrısı,
Bizi uçsuz bucaksız Frigya ovalarına saldı.
Koro olacağız bu oyuna,

Delişmen keçi tayfası
Tayfası, keçi tayfası
Delişmen keçi tayfası...

III

MİDAS:

Gordium'da ulu otağımda.
Tanrılar yarışmada.
Liriyle Apollon, flütüyle Pan
kim daha güçlü, kim daha usta?

KORO:

Kim daha güçlü, kim daha usta?

MİDAS:

Bu yarışmada yargıcılık bana düştü.
Düştü. Bana düştü.

BERBERBAŞI: Heykelcibaşı biliyor musun, meslektaş sayılırız seninle. Ben hakanı traş ediyorum sen hakanın heykelini. Bu kulakları güzel yont ha! İyice belirt önemlerini! Az sonra büyük şerefe erecekler: İki tanrı çalgısını birbirinden ayırt edecekler.

HEYKELCİBAŞI: Berberbaşı, dıi görünüşüyle kulaklar yansıtmaz kişiliğimizi.

IV

APOLLON: Günaydın kral Midas.

MİDAS: Günaydın yüce Apollon, ışığa boğdun sarayı. Büyük mutluluk bizim için.

APOLLON: Pan nerede, bekleyecek miyiz?

V

PAN: İşte geldim Midas! Ben Pan, Tanrı Pan! İyi aç kulaklarını! Bak şu elimde yonttuğum kavalla nasıl ezeceğim Apollonu işit.

MİDAS: Hoş geldin Pan. Sen şöyle buyur Apollon, Pan sen de şöyle dur.

APOLLON: Midas, bilmeyen birine şuradan iki tanrı ayır desen, benden sonra seni gösterirdi. Al şu defne çelengini, yarışmayı kim kazanırsa ona ver.

KORO:

Apollon yengi çelengini koydu ortaya.
Tanrılardan birisi elbet ki kazanacak.
Apollon yengi çelengini koydu ortaya ortaya.

KADINLAR:

Apollon, Apollon, Apollon…

VI

APOLLON:

Ölümsüz ezgilerimi yalnız
Anlayan kulaklar duyacaklar.

BERBERBAŞI: Apollon bu mu?

HEYKELCİBAŞI: Ta kendisi.

APOLLON:

Evrenin büyük uyuşumunu,
O büyük kargaşayı,
Sereceğim önünüze.
Ölümsüz ezgilerimi yalnız
Anlayan kulaklar duyacaklar.
Yalnız, ama yalnız
Anlayan kulaklar duyacaklar.

BERBERBAŞI: Heykelcibaşı, ben işitmezsem Apollonu, keserim bu kulakları.

HEYKELCİBAŞI: Bak, başlıyor işte!

(Müzik yerine, total sessizlik…)

MİDAS: Ah, işte esin perileri…

(Esin perilerinin eşliksiz dansı burada başlamalı!)

BERBERBAŞI: Neymiş?

HEYKELCİBAŞI: Esin perileri.

BERBERBAŞI: Ha, duyuyorum esintilerini. İşitiyor musun?

HEYKELCİBAŞI: Tabii, Apollon'u işitmemek olur mu? Ölümsüz ezgiler bunlar!

BERBERBAŞI: Ölümsüz ezgiler ha? (I. Ozan'a) Sen de işitiyor musun ?

I. OZAN: İşitmez olur muyum, ölümsüz ezgiler bunlar, saf güzelliğin usun!

BERBERBAŞI: (II. Ozan'a): Sen işitmiyorsun, degil mi?

II. OZAN: Asıl ben işitiyorum. Büyük uyuşumu evrenin!

BERBERBAŞI: (İyice tedirgin): Peki, ben niye işitmiyorum?

II. OZAN: Ne dedin?

BERBERBAŞI: Apollon'un çaldığı hava çok yükseltici bir hava dedim.

I. OZAN: Sus sus, dinleyelim.

BERBERBAŞI: Dinle dinle, neyi dinliyorsun ki?

II. OZAN: Bir şey mi söyledin?

BERBERBAŞI: Bu geçit çok güçlü dedim. Hepsi işitiyor, bir ben işitemiyorum. (II. Ozan'a) Yani Apollon şimdi çalıyor ya, ne çalıyorsa hepsini işitiyorsun değil mi?

I. OZAN: Tabii, ne çalıyorsa hepsini işitiyorum.

BERBERBAŞI: Ama çalmıyorsa, işitmiyorsun, ha?

I. OZAN: Anlamadım?

BERBERBAŞI: Ooo, of!

MİDAS: Ne güçlü ezgiler bunlar, ne yüce bir musiki. Çal, büyük Apollon çal!

I. OZAN: Çal, büyük Apollon , çal!

II. OZAN: Çal, büyük Apollon!

HEYKELCİBAŞI: Çal.

KORO: Çal!

BERBERBAŞI: Çal, ne çalıyor ki? Hepsi işitiyor hepsi. Ben işitmiyorum. Bir ben işitmiyorum. (HEYKELCİBAŞI'ya) Gerçekten işitiyor musun?

HEYKELCİBAŞI: Tabii. Sen işitmiyor musun yoksa?

BERBERBAŞI: Güldür güldür çalıyor Apollon. Ben niye işitmiyorum.

HEYKELCİBAŞI: Ne dedin?

BERBERBAŞI: Ne güçlü ezgiler! Çal, büyük Apollon! Ben, niye işitmiyorum?

I. OZAN: Hişt, susalım dinleyelim.

BERBERBAŞI: Dinle, dinle, neyi dinliyorsun ki? Dinlemek için işitmek gerek önce.
PAN: Uyuşum dedin uyuşukluk çöktürdün üstüme. Ben biraz kestiriyorum.

(BERBERBAŞI iyice kuşkulanır. HEYKELCİBAŞI'nın gözlerini kapar. Apollon ara vermiştir)

BERBERBAŞI: Yine işitiyor musun?

HEYKELCİBAŞI: Ah bu en güçlü yeri.

BERBERBAŞI: (Yerinden fırlayarak) Yalan, yalan, yalan! Kimse işitmiyor Apollon'u, kimse işitmiyor. Tanrı sağır kulaklara çalıyor. Yalan, yalan! Apollon'un çalgısından anlayan beri gelsin. Ne bu, ne bu, ne bu, ne ben! Bak, yel uçuyor kulaklarımızda, mutsuz kulaklarımızda Tanrının ezgileri gürültüye gidiyor! Yalan, yalan.

MİDAS: Eşek herif, atın şunu dışarı!

(BERBERBAŞI'nı yaka paça dışarı çıkarırlar)

BERBERBAŞI: Ama yalan, yalan!

PAN: Yaşasın, bir tane çıktı işte bak çalgıdan anlayan.

(HEYKELCİBAŞI, I. OZAN, II. OZAN birbirlerini suçlayan bakışlarla süzerler. Sessizlik. Apollon devam etmez kollarını kavuşturur, bekler.)

VII

KORO

Sıra sende, sende koca Pan.

PAN

Ben varım ıssız kırlarda,
Ben varım yitik yollarda
Kayranlarda, sazlıklarda,
Ormanda, kayalarda.
Ben varım ıssız kırlarda,
Ben varım yitik yollarda
Çığlıklarda, kahkahalarda.
Ben Pan, Pan, Ben Pan.

KORO

Issız kırlarda,
Yitik yollarda
Kayranlarda, sazlıklarda,
Ormanda, kayalarda.
Pan, Pan, Pan, hep Pan.

PAN

Seslenince ben seslenir milyon yankım
Dağlardan, kayalardan
Ağaçlardan, ovalarda.
Ben varım ıssız kırlarda,
Ben varım yitik yollarda
Kayranlarda, sazlıklarda,
Ormanda, kayalarda.
Ben varım ıssız kırlarda,
Ben varım yitik yollarda
Ben varım, ben varım, ben varım, ben varım!
Her yerde ben varım.

MİDAS: Evet Pan, sıra sende.

VIII

(Pankavalını çalmaya başlar. Konuşmalar, Pan solosu ve Keçiler Dansı üzerine.)

APOLLON: Kulaklarım dayanamıyor bu yırtıcı seslere.

HEYKELCİBAŞI: Dehşet! Panın haline bak, bütün gücünü ortaya koyuyor.

I. OZAN: Korkunç, Panın kıvranışına bak.

II. OZAN: Ortaya koyuyor bütün gücünü.

MİDAS: Pan, süren doldu artık kes.
APOLLON: Hey Pan yeter artık, işittik.

MİDAS: Durduramayacağız, gözleri dönmüş, ağzı köpük içinde. Hey Pan artık kes, yeteeeer!

PAN: Ne oldu bana? Ha?

MİDAS: Flüt çalıyordun ya.

PAN: Haaa.

MİDAS: Şimdi sıra yargıda.

PAN: Şu pencereyi aç biraz serinleyelim.

(Pencere açılınca halkın Pan için seslenişi işitilir. X numaralı koro.)

KORO: (Dışardan)

Pan, Pan, hey koca Pan
Pan, Pan, Pan, hey yüce Pan
Pan yarışmayı kazandı
Pan yarışmayı kazandı
Yaşa sen Pan, koca Pan, yüce Pan
Pan kazandı, Pan kazandı
Pan, Pan, Pan, Pan…

PAN: Dinle Apollon, tek bir ses olmuş Gordium adımı çağırıyor. Heeey, susmayacak mısınız be. Midası şaşırtıyorsunuz. Ya kızıpta gürültünüze Apollonu kazandırırsa Midas? Bilmem ne yaparsınız, gidi yaygaracılar sizi!
Gordiumu birbirine katarsınız.

APOLLON: Kapat şu pencereyi Midas. Koca çoban, kavalınla ayarttın sürüyü. Midas'ı etki altında bırakmaya çalışma.

PAN: Duydun değil mi, bak, alanlar dolusu alkışlıyorlar beni.

APOLLON: Alanlar dolusu kalabalık beni alkışlamayacak. Benim ezgilerim anlayan kulaklar içindi.

İÇERDEKİLER: Midas arada kaldı halk çeliyor düşüncesini.

IX

(Midas müzik üstüne konuşur.)

MİDAS: (Kendi kendine) Bu en büyük gün benim için. Gözümün içine bakıyor iki Tanrı. Bir sözümle biri yıkılacak, bir sözümle. Yürekleri titreyerek bekliyorlar yargımı. Yenik düşüreceğim, en güçlüsünü en gururlusunu. (Çevresindekilere) Yargımı bildiriyorum.

Frigya'da, Gordium'da,
Sarayımda yapılan yarışmada…

(Müzik bir an duraklar…)

PAN: Hadi söyle be!

MİDAS: Pan, flütüyle Apollonu yenmiştir!

(Çığlıklar.)

APOLLON: Ne dedin, Pan mı kazandı?...

X

KORO:

Pan, Pan, hey koca Pan
Pan, Pan, Pan hey yüce Pan
Pan yarışmayı kazandı
Pan yarışmayı kazandı
Yaşa sen Pan, koca Pan, yüce Pan
Pan kazandı, Pan kazandı
Pan, Pan, Pan, Pan…

PAN: Yaşa Midas, gerçekten kulak varmış sende. Al, kazandırdığın kaval, armağan olsun sana!

(Koro Pan'ı omuzlarına alıp uzaklaşırken)

KORO:

Pan, Pan, hey koca Pan
Pan, Pan, Pan hey yüce Pan
Pan yarışmayı kazandı
Pan yarışmayı kazandı
Yaşa sen Pan, koca Pan, yüce Pan
Pan kazandı, Pan kazandı
Pan, Pan, Pan, Pan…

(MİDAS'la APOLLON yalnız kalır.)

APOLLON: Demek böyle? Pan Apollonu yendi? Midasın yargısı şimdi göçebe çadırlarından han otağlarına kadar erişecek, herkes "Pan Apollonu yendi" diyecek ve bu yargıyı bir daha kimse değiştiremeyecek. Apollon yenildi ha? Bunu nasıl yaptın Midas? En ulu ezgilerimi sundum kulaklarına
MİDAS: Biliyorum, öyle gerekti, boyun eğ yenilgine.

APOLLON: Pan kavalını verdi sana, benimde bir çift armağanım var Midas. Bu yarışmada gösterdiğin anlayıştan ötürü fazlasıyla layıksın sen bu armağana. Bilsin acun Midasın ne idüğünü, haydi hakanım öttür sen düdüğünü.

(Esin Perileri, MİDAS'ın başına bir çift eşek kulağı takarlar.)

XI (X'in tekrarı)

KORO (Dışardan)

Pan, Pan, hey koca Pan
Pan, Pan, Pan hey yüce Pan
Pan yarışmayı kazandı
Pan yarışmayı kazandı
Yaşa sen Pan
Koca Pan, yüce Pan, hey!
Pan kazandı, Pan kazandı
Pan, Pan, Pan, Pan!
Pan, Pan, Pan, Pan!

MİDAS: Ahhh…kulaklarım, eşek kulakları, eşek kulakları!...

XII

(Geçiş müziği.)

XIII

HEYKELCİBAŞI:

Yasak, yasak, şu heykeli açmak yasak.
Hakanın buyruğuyla o örtüyü kaldırmak yasak.
Canalıcı bir eksiği varmış
Taş yetmezmiş bütünlemeye.
Yasak, yasak, şu heykeli açmak yasak.
Hakanın buyruğuyla o örtüyü kaldırmak yasak.
Yasak…

I. ADAM: Yasakmış, heykel bile yasakmış!

II. ADAM: Heykel bile!

BERBERBAŞI: Bu değişim ne Midasta?

HEYKELCİBAŞI: Öyle bir başına dolaşıyor karanlık koridorlarda.

I. ADAM: Okırmızı külah da hep başında.

II. ADAM: Midasın zoru ne?

BERBERBAŞI: Bir şey gizliyor olmalı.

HEYKELCİBAŞI: Kuşku dolu. Öyle alıngan ki, çileden çıkarıyor onu en küçük bir gülümseme.

BERBERBAŞI: Ne gizliyor dersiniz?

I. ADAM: Heykel bile örtülü.

II. ADAM: Heykel bile.

HEYKELCİBAŞI: Hişşşt. Midas geliyor.

XIV

MİDAS: Güldünüz, niye güldünüz arkamdan?

BERBERBAŞI: Biz hiç gülmedik Midas.

I. ADAM: Sesimiz çıktı mı?

MİDAS: Güldünüz, sırıttığınız işittim arkamdan.

II. ADAM: İnan Midas şu kadarcık gülmedik.

HEYKELCİBAŞI: Hep asıktı suratlarımız.

MİDAS: Bak şunların suratlarına

BERBERBAŞI: Seni görünce hakanım ne yapacağımızı bilemiyoruz suratlarımızı. Gülüyoruz suç oluyor, somurtuyoruz yine suç. Sana gerek biliyor musun Midas?

MİDAS: Alçak ne gerek?

BERBERBAŞI: Saçlarını kestirmek gerek Midas, saçlarını kestirmek. Günler aylar var…

MİDAS: Çıkın dışarı çabuk, çıkıııın!

XV

KORO (Dışardan???)

Gizledikçe, gizledikçe ağırlaşacak onlar.
Paylaş gizini Berberle,
Hafiflersin yarı yarıya.
Gizledikçe, gizledikçe ağırlaşacak onlar
Paylaş gizini Berberle,
Hafiflersin yarı yarıya.

(Keçiler Midas'ın çevresinde dönerek ona bir şey fısıldayıp çıkarlar. Midas kapıyı birden açınca BERBERBAŞI içeri yuvarlanır; pabuçları elinde, yalınayak)

XVI

MİDAS

Cezan korkunç olacak
Açıklarsan gizimi.
Hadi durma çıkar şu takkeyi
Kırk beni, kırk beni.
Kocaman bir yele oldu saçlarım, uzadı.
Hadi durma çıkar şu takkeyi
Kırk beni, kırk beni.
Cezan korkunç olacak
Açıklarsan gizimi.

BERBERBAŞI: Suçum ne Midas?

MİDAS: Hakanın gizini açıklamak.

BERBERBAŞI: Hangi gizi Midas?

MİDAS: Bir gün nasıl olsa tutamayacaksın dilini, öyle bir işkence tasarlıyorum ki sana.

BERBERBAŞI: İşkence mi? Niçin Midas?

MİDAS: Katıla katıla güleceksin. Katılıncaya dek güldüreceğim seni. (BERBERBAŞI anlamadan sırıtır.) Ne güzel tabanların var senin?

BERBERBAŞI: Ne bileyim ben?

MİDAS: Bu tabanlar ne işe yarar bilir misin?

BERBERBAŞI: Dikiliyorum ya üstünde onların?

MİDAS: Bütün yükü çeken onlar değil mi? Oysa yengi çelenklerini hep başlara takarlar. Gel biz değişik bir şey yapalım, çelengi ayaklarımıza takalım.

BERBERBAŞI: Ah, ah, dur, ne yapıyorsun Midas?

MİDAS: Haydi şimdi şöyle gösterelim de, alkış tutsunlar şanlı ayaklarına.
BERBERBAŞI: Hah, hah, hah gıdıklanıyorum, gıdıklanıyorum. Ah, ah, keçiler yalıyor tabanlarımı, yalıyorlar! Islak dilleriyle tabanlarımı yalıyorlar! Hah, ha, kurtar, kurtar beni kurtar, ölüyorum!...Kurtar beni, yalıyorlar! Ahh…

MİDAS: Bu sarayın keçilerle haşır neşir olduğunu bilirsindeğil mi? Tanrılar en korkunç ölümü gülmelerin ucuna koydular. Dilini tutmazsan işte böyle olacak. Böğüre böğüre güleceksin kazık kesilinceye dek.

BERBERBAŞI: Oh korkunç bu. Ben istemiyorum senin gizini Midas. Gizin kendine kalsın. İstemiyorum gülmek. Ama ama bana ne gösterecektin Midas?

MİDAS: Haydi işimize bakalım. Saçlarım uzadıkça uzadı, yeleye döndü.

BERBERBAŞI: Yüce hakanımız, Gordium'un şanlı aslanı! Takkeni çıkarabilir miyim?

MİDAS: Çıkar haydi, çıkar!

BERBERBAŞI: Ah! Eşek kulakları, eşek…eşşşş…oh…

MİDAS: Saçlarım kıtık olmuş, dikkatli tara. Islatsan biraz? Kokulu su istemem. Ne dikiliyorsun öyle? Bunlara mı bakıyorsun? Hıh, kulaklarım işte. Haydi durma, kırk beni, kırk beni. Ola ki sana açmakla yanlış ettim. Geç değil daha.

BERBERBAŞI: Ben bir şey görmedim, bir şey işitmedim. (Sokularak yavaşça) Midas bu değişim derinlemesine mi? Yani usuna dek?... Düşünürken de mi?

MİDAS: Hayır, yalnız kulaklarımla böyleyim. Nasıl kurtulacağım bunlardan?

BERBERBAŞI: Bir şey yapsana Midas. Ay'a yalvar, Ay çünkü değişimlerin Tanrıçası.

XVII

MİDAS

Dilini tut Berberbaşı
Dilini, dilini tut Berberbaşı
Dilini tut Berberbaşı
Dilini, dilini tut Berberbaşı
Vereceğim ceza korkunç olur!
Vereceğim ceza korkunç olur!
Dilini tut Berberbaşı
Dilini, dilini tut Berberbaşı
Tabanlarını düşün, kulaklarımı unut.
Tabanlarını düşün, kulaklarımı unut.
Dilini tut Berberbaşı
Dilini, dilini tut Berberbaşı
Dilini tut Berberbaşı
Dilini, dilini tut Berberbaşı
Berberbaşı, Berberbaşı!

(MİDAS çıkar BERBERBAŞI arkasından kesik bir kahkaha atar. Islık çalarak takımlarını toplamaya başlar.)

BERBERBAŞI: Eeee, şimdi ne olacak? Offf düş mü gördüm? Ne düşü, gözlerimle gördüm, ellerimle dokundum.Gerçek kulaklar. Öyle derinden kaynamış ki.
Midas'ın kulakları, ah kulakları… İnanmazlar ki!
Öyle eğreti değil, ta derinden kaynamışlar, gerçek kulaklar.
Ne yapacağım şimdi? Hiçbir şey yapmayacağım, susacağım, unutacağım.
Benden kabahat gitsin.

XVIII

Söyler miyim hiç? Hah, umurumda mı?
(Kahkaha atar birden susar) Ha ha ha ha ha, ne oluyorum?
(Kahkaha atar çıkar.) Ha ha ha, ha ha ha ha, ha ha…

XIX

(BERBERBAŞI, I. Sakallı ile II. Sakallı'nın saçlarını sakallarını düzeltiyor. Makas şıkırtıları. Midas bir uçtan girer, çekingen adımlarla kapıya yaklaşır. Çevresini yoklar. Kulağını anahtar deliğine dayar. Gordium Erenleri I. Sakallı, II. Sakallı bozuk bir makine ritmiyle konuşurlar)

XX

I. SAKALLI

Takke

II. SAKALLI

Ta ta takke

I. SAKALLI

Takke, takıyor ki takkeyi ta
II. SAKALLI

Tata takıyor takıyor takkeyi ta

I. SAKALLI

Tata takıyor takkeyi kırmızı takkeyi
II. SAKALLI

Takıyor, takıyor takkeyi kırmızı takkeyi

I. SAKALLI

Mor değil sümbül değil

II. SAKALLI

Beyaz değil siyah değil

BERBERBAŞI

Susun! Susun!Kulağına gider!

I. SAKALLI

Ne gerek, ne gerek, bize bilmek?

II. SAKALLI

Bilmek gerek bize bilmek
Bilmek gerek, bilmek gerek, bilmek gerek

I. SAKALLI

Be be ben buldum bir ipucu.

II. SAKALLI

Hani hani ya nerede o ipin ucu?

I. SAKALLI

Buldum ben, buldum ben, buldum.

II. SAKALLI

Bu bu buldun.

BERBERBAŞI: Susuuun, deli olacağım! Siz Frigya bilginleri, siz Gordium Erenleri, koca dümbelekler sizi! Kırık düzen düşünürsünüz hep tek taki, takıyor ki takkeyi tek, taki tek… Aaaaah, ah, ya benim bildiğimi bir bilseniz!

I. SAKALLI: Hakaret bize bu…hakaret

II. SAKALLI: Hakaret ha, kareti ha.

I. SAKALLI: Ya senin bildiğin neymiş?

II. SAKALLI: Senin bildiğin neymiş yaaaa?

BERBERBAŞI: Söylesem şaşarsınız!

I. SAKALLI: Söylesene, hadi söylesene!

II. SAKALLI: Hadi hadi, bize söylesene!

BERBERBAŞI: Hele biraz daha meraklanın; o zaman… hiç söylemem.

I. SAKALLI: Söylemezsen söyleme!

II. SAKALLI: Söyleme söylemezsen!

BERBERBAŞI: Ama şey hakkında…şey…

I. SAKALLI: Şey hakkındaymış, söyle şey…

II. SAKALLI: Şöyle şey, söyle şey…

BERBERBAŞI: Bütün Gordium ayağa kalkardı…ama söylemem.

I.SAKALLI: Amaaaan söyleme söylemezsen.

II. SAKALLI: Amaaaan söylemezsen söy leme.

BERBERBAŞI: Ama bir söylersem öyle bir gülerdiniz ki… ama söylemem, ah sizi ukala dümbelekleri, koca bunaklar sizi.

I. SAKALLI

Takke

II. SAKALLI

Ta ta takke

I. SAKALLI

Takke, takıyor ki takkeyi ta

II. SAKALLI

Tata takıyor takıyor takkeyi ta

I. SAKALLI

Tata takıyor takkeyi kırmızı takkeyi

II. SAKALLI

Takıyor, takıyor takkeyi kırmızı takkeyi

I. SAKALLI

Mor değil sümbül değil

II. SAKALLI

Beyaz değil siyah değil

I. SAKALLI

Takke

II. SAKALLI

Ta ta takke

BİRLİKTE

Kırmızı takke

XXI

(Geçiş müziği.)

XXII

BERBERBAŞI

Bir ben gördüm güneş altında
Bir ben dokundum ve avuçladım.
Tüylüydüler, canlıydılar.
Ah…
Çıksam ben kalabalık bir alana
Bağırsam, bağırsam, bağırsam ve desem ki
Ey Gordiumlular, toplanın etrafıma
Ey Gordiumlular, ey Gordiumlular!...

MİDAS: Sen ne yapıyorsun burada?

XXIII

BERBERBAŞI: (Müzik üzerine, söylev verir gibi) Bugün öyle büyük bir gündür ki… kutluyoruz şu anda… taaaa hepimiz heyecanla… yüreklerimiz sevinçle dolarak. Çağlar boyunca taaaa sonsuza akıp giden buuuu. Ne mutlu ki… mutluuu… Kutlu olsun Gordiumlular.

MİDAS: (Sakin) Aferiiiiin aferin. (Öfkeli) Defol buradan!

XXIV

(Bale müziği: Midas müziğin üzerine konuşur:)

MİDAS: Bir kız bir erkek işte. Ay ışığı kapılardan uğratıyor onları, ay ışığı genç kanları üzerinde etkin, gizli gizli sevişiyorlar. Gizli… gizli… İşimizi bakalım. (Başını açar.) Bu gece, bu sümbüllerin ağız ağız soluduğu eflatun rüzgarları, güllerin leylakların başa vurduğu, ateş böceklerinin uçuştuğu yıldızlarla çalılar arası… Yalvaracağım tanrıçaya.

XXV

KORO (Sopranolar)

Yalvar Midas, yalvar Ay Tanrıçaya
Çünkü o değişimleri tanrıçası
İşte yükseliyor Tanrıça Ay
Sessizliğin gümüş harpı elinde.

MİDAS: (Müzik üzerine konuşma)

Denizleri ve tutkularımızı kulaç kulaç yükselten
İşitir misin beni?
Gül ışığınla, ey yıka benim kulaklarımı,
Yıka bu çirkinliğinden.
Gece güvercinlerin uçtuğu aldanıp yakınlığına,
Balıkların su yüzüne vurduğu değince mor köpüklere ayağın,
İşitir misin yalvarışımı?
Sen, onaran ışığınla güzel kıl kulaklarımı.
Bu Apollon'un en büyük haksızlığı.
İşitiyor musun beni?

AY TANRIÇA

Midas, Midas, işitiyorum seni.
Sen fena çarpılmışsın
Benim ışığım kar etmez.
Git sen Apollona,

Güneş Tanrısının yanına
Büyük adaklar yap,
Yatıştır öfkesini.

MİDAS: (Müzik üzerine konuşma)

Gidemem Ay Tanrıça, gidemem güneşin yamacına
Yapamam o büyük adakları.
Bu yargımı değiştirmek olur, bu pişman olmaktır.
Ben Kral Midas'ım, ben yargıcı Midas'ım,
Yargımı değiştirmek nice olur?

AY TANRIÇA: Verdiğin yargıdan pişman olmadın mı?

MİDAS: Olsaydım da, tanrı bilir, söylemezdim.

AY TANRIÇA: İtiraf et Midas, pişman oldum de.
Çığırtkanlar sal ülkelere,
Yargımı değiştirdim de,
Apollon, Pan'ı yendi de.

MİDAS: Midas döndü mü dedirteyim?
Ben bir kez söyledim. Değiştiremem yargımı.

AY TANRIÇA: İnatçı yaratık, taşı öyleyse o kulakları!

MİDAS: Son sözün bu mu?

AY TANRIÇA: Evet Midas, eveeeeet.

XXVI

MİDAS

Öyleyse, sözüm durur, kulaklarım durur
Gölgeleri dağlara taşlara vurur.

BERBERBAŞI: Dayanamayacağım! Öldürecek beni, öldürecek! Neremde taşıyorum onları? Kafamda, kursağımda, bağırsaklarımda? Sancıyla. Kapkara bir sancıyla. Tüylü, canlı, dokundum avuçlarıma bulaştı kulakları, derimden içeri geçti.
Ah! bir tek kişiye söylesemde o da kimseye söylemese? Sonra o da kimseye söylemese, kimse kimseye söylemese böylece kimse bilmese?
Öff, öldürecek beni öldürecek!
Hah! Bu kuyu işimi görür.
(Eğilip kuyunun içine seslenir. Kuyu sesleri uğultuyla yankılar)
Heeeey, hooooo, ooooo, hooooyyy…
Nasıl yankıyor kuyu… Canlı, beni işitir, ama söylemez. İşitir beni, söylemez.
Heeeey, hooo…

Kocaman bir kulak bu kuyu? Beni işitir ama söylemez. Heeeey, ooo…
Öyleyse işit kuyu, yankıya yankıya işit, cehennemin yedi kat derinliğine dek işit,
İşit kuyu işit!…
Hooooy Midasın kulakları eşek kulakları, Midasın kulakları eşek kulakları, eşek kulakları… Midasın eşek kulakları… Midasın kulakları eşek kulakları, eşek kulakları Midasın… Midasın kulakları eşek kulakları, Midasın kulakları… Ohh (Kuyu başında yığılı kalır.)

XXVII

(Perde final müziği)

_____

II. PERDE

XXVIII

(Bale müziği)

XXIX

(Solo flüt)

XXX

I. VE II. ADAM

Midas, Midas, işittik biz yalnız Midas
İşittik biz işittik biz, yalnız Midas
Yok bizim suçumuz, yok bizim suçumuz, yok
Yok bizim suçumuz, yok yok.
Midas, işittik biz yalnız, işittik biz,
İşittik biz yalnız Midas

MİDAS
Neyi işittiniz siz, a sersemler?

I. VE II ADAM

Midas, işittik biz yalnız, işittik biz Midas.
Orada sazlıklardan çok önemli sözler duyduk.

Orada sazlıkta neler neler duyduk.
Midas, işittik biz, işittik biz Midas.

MİDAS
Söyleyecek misiniz, yoksa…

I. VE II. ADAM

Kulaklar…ımızla işittik Midas.
İşittik biz yalnız, işittik biz yalnız Midas.
Sesleniyor sazlar, yel estikçe, yel estikçe.
Midas, işittik biz, işittik biz yalnız Midas.

MİDAS: Ne sesleniyor sazlar yel estikçe?

I. ADAM: Dilimiz varmaz söylemeye, bir mucizeydi bu orada sazlıkta.

II. ADAM: Yel estikçe hakanım yel estikçe koro kesiliyor sazlar, düpedüz söylüyorlar yani.

MİDAS: Hain, ne söylüyorlar?

I. ADAM: Biz diyemeyiz Midas. Var sen git dinle bütün Gordium da koşuyor dinlemeye.

MİDAS: Çabuk götürün beni oraya!

XXXI

(Müzik: Sazlığa geçiş)

MİDAS: Daha yürüyecek miyiz?

I. ADAM: Burası işte, buradan işitilir.

MİDAS: Hani? Bir şey işitmiyorum ben?

I. ADAM: Hele bir yel essin. Bekleyelim

II. ADAM: Hah işte bir esinti…Şimdi.

MİDAS: İşitmiyorum bir şey, sazların hışırtıları yalnız. Niye getirdiniz beni buraya?

I. ADAM: Hay aksilik seslenseler ya!

II. ADAM: Ne güzel sesleniyorlardı demin!

I. ADAM: Felaket seslenmezlerse!

II. ADAM: Yel şiddetleniyor dinle!

XXXII

(Müzik: Rüzgar uğultusu)
SAZLAR (KIZLAR)

Midasın kulakları eşek kulakları…
Midasın kulakları eşek kulakları…

MİDAS: (Müzik üzerine) Kim yaptı bunu, kim yaptı? Hainler tıkayın kulaklarınızı!

SAZLAR: Midasın kulakları eşek kulakları

MİDAS: Kim yaptı bunu? Tıkayın kulaklarınızı, tıkayın!

SAZLAR: Midasın kulakları…

I. ADAM: Ne kadar tıkasak gene işitiyorus hakanım, bütün Gordiumda yankıları.

MİDAS: Hakaret bu, korkunç.

SAZLAR: Eşek kulakları

I. ADAM: Bir mucize bu.

II. ADAM: Hakaretli bir mucize. Mucize hakareti

SAZLAR: Midasın kulakları…

MİDAS: Alçaklar, iftira!

I. ADAM: İftira mucizesi. Mucize iftirası.

MİDAS: Koşuuuun! Koşun biçin hepsini! Tekini ayakta koymayın! Koşun, bütün oradakiler koşuuuun!

XXXIII

KORO

Kıyma Midas, kıyma o güzel sazlara.
Nolur, nolur yapma.
Yapma, kıyma, affet.
Kıyma Midas, kıyma o güzel sazlara.

MİDAS: Tekini bırakmayacağım gök altında, bırakmayacağım tekini!

XXXIV

YAŞLI ADAM: (Müzik üzerine)

Midas'ın buyruğuylla işte
Bir saz öldürüsü başladı.
Berberbaşı tutamadı gizi içinde
Gitti kuyuya çığırdı
Kuyu dar, kuyu dar kuyu,
Kuyu yankılı yankılı
On kulaç derinde, on kulaç derinde
Kayalar içinde sıkışmış su
Açtı gitti yer altından bir damar
Sazların boy attığı bataklığa
Sazın ince boşluğu
İnip çıkan cansuyu
Tutamadı gizi içinde
Yel estikçe yel estikçe.
İnceciktiler, durmadan üşürdüler
Güneşe kanmadan gittiler.
Midas biçtirdi hepsini
Hışırtıyla başlarından mavi gökler boşandı
Karanlık doldu içlerine şimdi.

XXXV

(Ölmekte olan sazların iniltili sesleri hala duyulur.)

KORO:

Midasın kulakları eşek kulakları…..
Midasın kulakları eşek….
Midasın kulakları….Kulakları…..Kulakları…

XXXVI

(Müzik: Saraya geçiş)

XXXVII

MİDAS:

Herkes öğrendi artık
Gordium'lu Kral, ne denli bir yaratık.
Böyle uğrular gibi kıyıda kuytuda
Gezdirip durdum bunları.

(Dışarıda uğultulu gülme sesleri gelir.)

MİDAS: Hey kim var orada? Kim gülüyor? Kimse yok bana öyle gelmiş, bomboş koridorlar, ama kahkahaları sürüp gidiyor kulaklarımda
(Müzik üstüne konuşurlar.)

MİDAS: Kim o? Kim var orada?

BERBERBAŞI: Yabancı değil Midas.

MİDAS: Sen misin Berberbaşı? Bana ihanet ettin.

BERBERBAŞI: Sana ihanet etmedim Midas, vereceğin cezadan da korkum yok… Yalnız şunu bil, ben açıklamadım gizini.

MİDAS: Ya kim söyledi?

BERBERBAŞI: Bende bir türlü anlayamadım bu iş sazlıktan nasıl patlak verdi.

MİDAS: Sazlar…biçtirdim hepsini ama söyleyeceklerini söylediler. (Dişarıdan kahkaha sesleri) Dinle bak işitiyor musun? Bütün Gordium gülüyor. İşitiyor musun? Neye karanlık burası?

AY TANRIÇA

Midas, Midas,
İşitiyorum seni…

Gordium Sokakları. Uğultulu kalabalık. İki Çığırtkan ellerinde çan ve sarılı ferman)

I. ÇIĞIRTKAN: Ey Gordiumlular, duyduk duymadık demeyin…
Ne bu gürültü, bu kargaşa? Dinleyin dinleyin. Susun diyorum size…
Çan çal, çan.
Biz saray çığırtkanları, bildiriyoruz ki…
Susun ama dinleyin, çan çal!
Son günlerde birtakım mor düşünceli kişiler, kışkırtıcılar,
Kralın düşmanları, yangına körükle koşanlar…
Çan çal çan çal…
Bir değişimdir tutturmuşlar.
Yok öyle bir değişim!...
Unutalım yurttaşlar, unutmak iyi, çan çal, çan çal.

II. ÇIĞIRTKAN: Bu mutsuz kişiler,
Kötü tohumları saçıyorlar dedikodunun
Masum yurttaşlar arasında.
Çan çal!
Biliyoruz ama biz onların gerçek amaçlarını

Günü gelince de yaparız yuvalarını!
Çan, çan çal, çal

I. ÇIĞIRTKAN: 'Giz açıklansın,' diyorlar
Bütün ülkede husursuzluk yaratıyorlar.
Oysa biz…susun be!...çan çan çan.
Şimdi resmen iki çığırtkan… susun diyorum!

II. ÇIĞIRTKAN: Unutun sazların seslenişini!
Gündüz işinizde, gece düşünüzde, olurdu olmazdı demeyin,
Unutuverin gitsin,
Bu çirkin söylenti burada bitsin… çan çal, çan.

I. ÇIĞIRTKAN: Sakın öyle anlamlı resimler çızıktırmayın
Karanlıkta kentin duvarlarına!
Toplanıp sokalarda alanlarda
Sazların seslendiğini anmayın!
Unutalım yurttaşlar, unutmak iyi!
Çan, çan çal çan, çan çal.

(Halkın daha çok yükselen uğultusu…)

XXXVIII

(Müzik: Saraya geçiş)

(Kapı vurulur)

KORO

Midas çık ortaya, Midas çık ortaya.
Savun kulaklarını, savun kulaklarını,
Midas çık ortaya, Midas çık ortaya.

MİDAS: Seyredecekler. Kovarım hepsini giderler.
(Kapı vurulur)

KORO

Midas çık ortaya, Midas çık ortaya,
Savun kulaklarını, savun kulaklarını.

MİDAS: Kuruldu mu gülmelerin darağacı alanlar ortasında? İşte iki günün alaca eşiğinde duruyorum: Yargılı. Çığırtkanlar dolaştırdım Gordiumda dün: Frigyalılar eşek kulaklı hakanlarını seyredecekler bugün.

(Kapı vurulur)

KORO
Midas çık ortaya, Midas çık ortaya.

MİDAS: Halkı bekliyor kralı… Seyredecekler. Ya yapamazsam? Ayağım sendelerse? Binlerce çift göz dikilecek kulaklarıma, binlerce çift göz araştıracak gözlerimi. Bir yarım korku yakaladılar mı, işte o zaman ben yenildim. Yenildim. O zaman gözlerin öldürüsüne bırakacağım kendimi. Gülecekler, çırpına çırpına gülecekler, işitip gülecekler, gülecekler, bilmeden.
(Midas aynanın karşısında kendini seyreder. Yüzünü tuhaf bir gülümseme aydınlatmıştır. Gururla tutkuyla kulaklarını okşar.)

XXXIX

MİDAS:

Bu kulaklarda hakan kanı dolaşır.
Benim kanım dolaşır.
Ah bu kulaklar, ah bu kulaklar
Hoy hoy, hoy çirkinliğim
Hoy güzelliğim
Günah kulaklarım bunlar
Güzel kulaklarım benim.

Yendim kulaklarımı
Yendim, yendim
Kazandım kulaklarımı
Değiştiler şimdi anlamlarında:
Yeni şeylerin sevincini duyuyorum onlarda.
Bütün Frigyalılara kabul ettireceğim onları,
Bütün Frigyalılara!
Gordium'un en kalabalık alanında
Dimdik duracağım
Ve Apollon'u bir kez daha yere vuracağım!

XXXX

MİDAS:

Hoy çirkinliğim
Hoy güzelliğim
Günah kulaklarım bunlar
Güzel kulaklarım benim.

(Kapı vurulur)

KORO

Midas çık ortaya, Midas çık ortaya.

MİDAS: (Müzik üzerine) Geliyorum geliyorum. Sabırları tükendi. Heeey! Al küheylanımı hazırlayın. Yok yok hayvanın kulakları etkisini azaltabilir benimkilerin. Atam Gordius'un kağnısını çıkarın eski kümbetten. Onun üstünde geçecek hakan Gordiumun mermer sokaklarında.

XXXXI

(Geçiş müziği)

XXXXII

KORO

Geliyor, geliyor
Hakan geliyor hakan, büyük yargıç hakan
Yol açalım biz, yol açalım
Yaşasın hakan yaşasın, büyük yargıç yaşasın
Selam sana büyük yargıç selam sana.

XXXXIII

(Müzik üzerine)

MİDAS: Ahh gelen kim uzaktan görüyor musunuz? Gordiumlular gelen kim altın alev arabayla üstümüze varan kim?

KORO: Biz yalnız seni görüyoruz Midas.

MİDAS: Görüyor musunuz onu? Sokuluyor uğru gibi mermer sütunlar arasında gelen kim?

KORO: Biz kimseyi görmüyoruz Midas.

MİDAS: Açın gözlerinizi, Apollonu görmüyor musunuz?

KORO: Biz yalnız seni görüyoruz.

APOLLON: Selam sana yüce kral. Çektiğin artık yetti. Seni bağışlıyorum, geri alacağım kulaklarını.

MİDAS: Dokunma, dokunma kulaklarıma!

APOLLON: Cezanı yeterli görüyorum, seni bu ağır yükten kurtarmaya geldim.

MİDAS: Bırak beni böyle, bırak beni git.

KORO: Yüce hakan selam sana! Böyle bir kat daha ulu, bir kat daha heybetli Midas! Tanrılar dengi! Kapanalım önünde, söyleyelim saygımızı, Gordiumun bu en büyük gününde!

MİDAS: Dokunma Apollon kulaklarıma onları kendime kattım ben.

APOLLON: Hah ha, yetti artık yetti, bağışlıyorum seni.

MİDAS: Bağışlamanı isteyen kim? Dokunma… Bana kaynadı onlar! Görüyor musunuz?

KORO: Gürüyoruz seni, yüce hakan.

MİDAS: Güçlü ışığından kamaştı gözleri. Görmüyor musunuz Tanrıyı?

KORO: Görüyoruz Midas görüyoruz biz seni. Midas tanrılar dengi! Yüce hakan selam sana! Kapanalım önünde Gordiumun bu en büyük gününde..

APOLLON: Gereğinden iyi katlandın. Artık bağışlıyorum seni.

(APOLLON MİDAS'ın kulaklarını eski haline getirir kalabalıkta bir dalgalanma olur MİDAS sendeler, sessizlik, sonra birkaç kişi hayretle
BAZI KİŞİLER: Midasın kulaklarına bakın!
Midasın kulaklarına bakın!
Kurudu Midasın kulakları!
Kurudu kulakları!
Ezilip büzüldü, küçüldü kulakları, oooo!...
Midasın kulaklarına bakın!
Şu kulaklara bakın!

MİDAS: (Şaşkınlık ve çaresizlik içinde inler) Ahh kulaklarım!... Geri ver Güneş Tanrı kulaklarımı! Geri ver kulaklarımı!

(Halk arasında bir iki kişi kahkaha atar ve kahkaha yavaş yavaş bütün kalabalığa yayılır.)

XXXXIV

(Müzik üzerine)

BAZI KİŞİLER: Midas ne oldu kulaklarına?
Hey kim aşırdı o kulakları?
Midas aldattın bizi!
Bir mevsimlikmiş kulakları.
Yazık göze geldi Midas.
Yazık, yazık çarpıldı.

Göstermelik, uydurma kulaklarmış.
Cascavlak kaldı kafası.
Midas kandırdın bizi, bunlar bayağı insan kulakları.
Basbayağı insan kulakları.
Midasın kulakları insan kulakları.

XXXXV

(Final korosu ile Keçiler Dansı)

KORO:

Dionisos Efendimiz, şu koskoca şarap tanrısı,
Efendimiz Dionisos, şu koskoca oyun tanrısı,
Bizi uçsuz bucaksız
Frigya ovalarına saldı.
Koro olduk biz bu oyuna,
Delişmen keçi tayfası
Tayfası, keçi tayfası
Delişmen keçi tayfası

ERKEKLER:

E söyleyin keçi tayfası, ne geldi Midas'ın başına

KIZLAR:

Neler geldi, neler geldi, ah başına!

ERKEKLER:

Girince o çelişen iki tanrının arasına.

KIZLAR:

Kapışmışlar o gün
Liriyle Apollon flütüyle Pan

KORO:

Kim daha güçlü, kim daha usta?
Kim daha güçlü, kim daha usta?
Efendimiz Dionisos,
şu koskoca oyun tanrısı
Dionisos efendimiz,
şu koskoca şarap tanrısı
Bizi uçsuz bucaksız

Frigya ovalarına saldı.
Koro olduk biz bu oyuna,
Delişmen keçi tayfası
Tayfası, keçi tayfası
Delişmen keçi tayfası
Delişmen keçi tayfası, tayfası…

EK 3: İzin Belgesi

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü
İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü

18.05.2017

İlgili Makama,

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisi olan Şehriban AKBABA' nın "Midas' ın Kulakları Operasının İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere, Midas' ın Kulakları Operasının librettosundan yayarlanmasına kurumumuz tarafından izin verilmiştir.

Suat ARIKAN
Müdür ve Sanat Yönetmeni

İstanbul Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü, Mete Cad. Seyran Apt. No:6 (34437) Taksim / İSTANBUL
☎:0212 249 35 88/ 0212.252 11 11-12-13 / **Fax :** 0212.252 11 14 / www.idobale.com

EK 4: TEMSİL FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf 3. İstanbul DOB 1969 İstanbul Kültür Sarayı İlk Temsil Rol Dağılımı

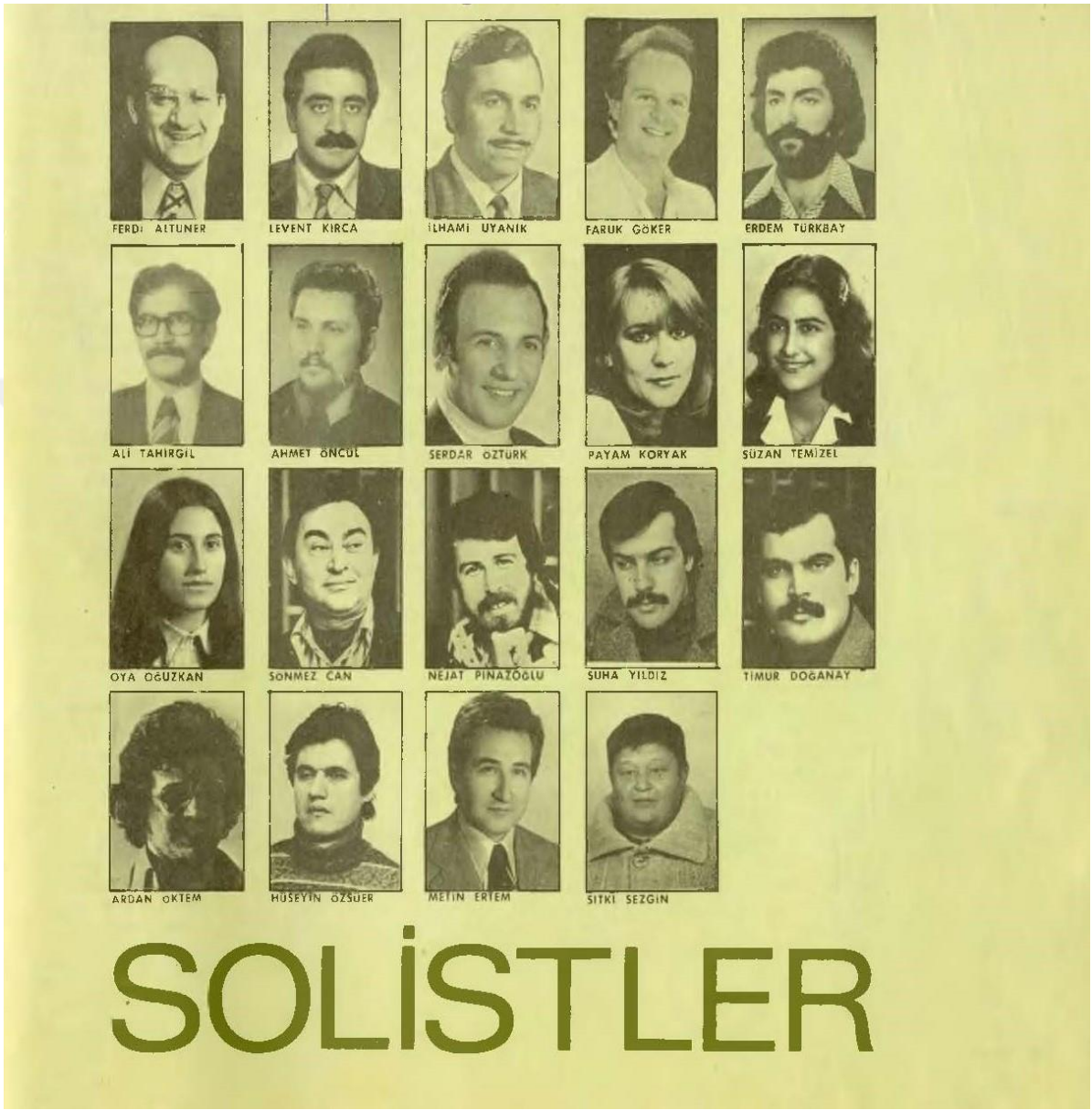
ROL
DAĞITIMI

Müzik :	Ferit TÜZÜN
Livre :	Güngör DİLMEN
Sahneye Koyan :	Aydın GÜN
Orkestra Şefi :	Ferit TÜZÜN
Dekor ve Kostüm :	Seza ALTINDAĞ
Koro Şefi :	Muhiddin SADAK Cenan AKIN
MİDAS	Özcan SEVGEN - Mete UĞUR
BERBERBAŞI	Altan ERBULAK
APOLLON	Attilâ MANİZADE
PAN	İhsan ÜNLÜER - Yalçın DAVRAN
HEYKELCİBAŞI	Serdar ÖZTÜRK - Ali KOÇ
AY TANRIÇASI	Oya TEKİN
BİRİNCİ SAKALLI	Bedros KUYUMCU - Nubar BAYVERT
İKİNCİ SAKALLI	Nurhan RUÇHAN - Jirayir ÇARKÇI
BİRİNCİ ADAM	Edip AKTUGAN
İKİNCİ ADAM	Nuri TURKAN
BİRİNCİ OZAN	Vural AKBABAGİL
İKİNCİ OZAN	Suphi ANSEN
BİR İHTİYAR	Nedim ERAGAN
Reji Yardımcıları :	Altan GÜNBAY - Gürçil ÇELİKTAŞ
Koreografi :	Rezzan ABİDİNOĞLU
Pandomim :	Erdinç DİNÇER
Kondüvit :	Nadin LUSAR
Işık :	Wolfgang KRAHN
Sahne Müdürü :	Asım Güngör KOZOL
Dekor Ralizasyon Şefi :	Baber KOCAMANOĞLU

Fotoğraf 4. Ankara DOB 1977 – 1978 Sezonu Rol Alan Solistler

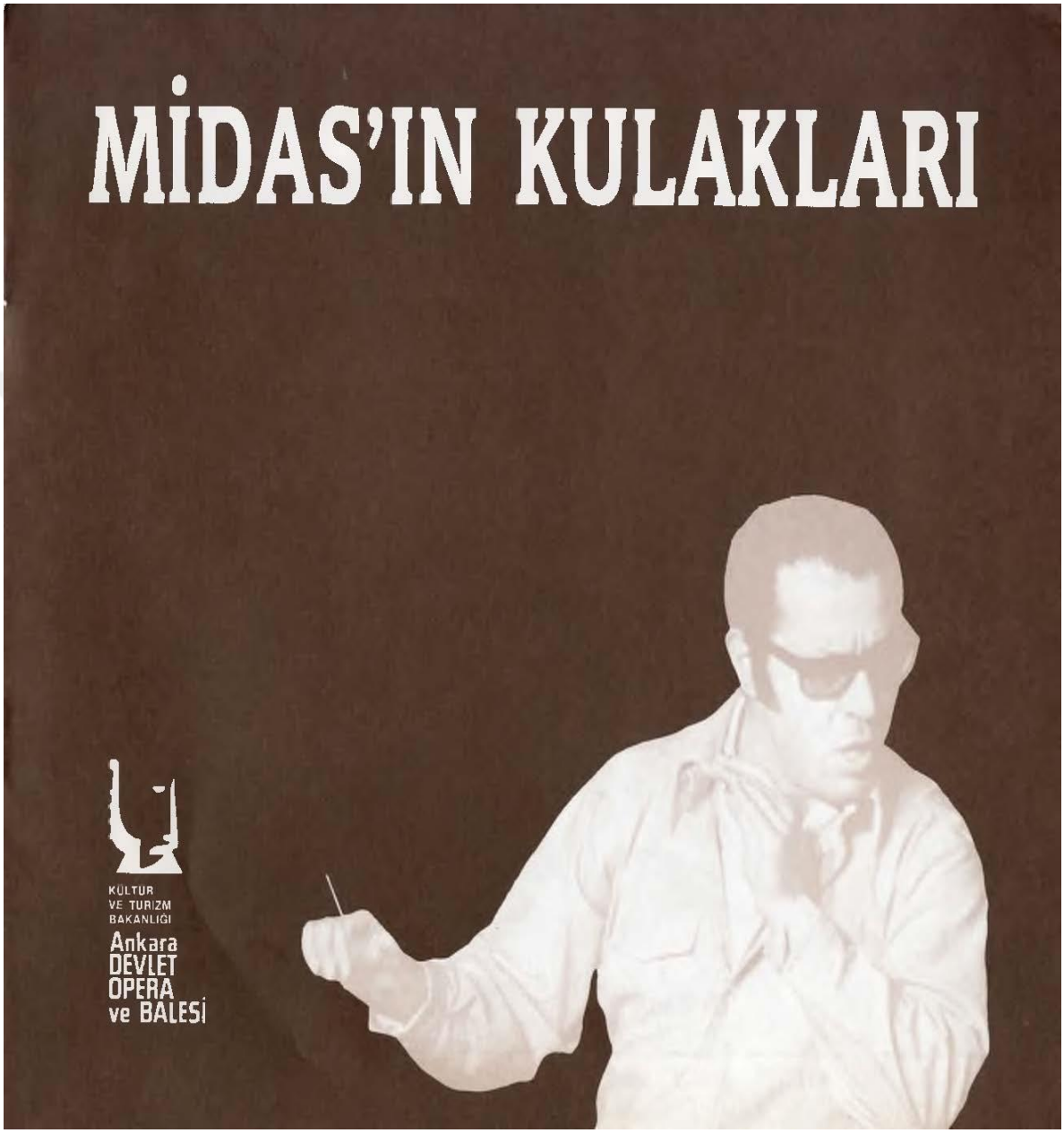
Fotoğraf 5. İstanbul DOB 1980 – 1981 Sezonu Rol Alan Solistler

Fotoğraf 6. Ankara DOB 1982 -1983 Rol Alan Solistler

Fotoğraf 7. Ankara DOB 1988 – 1989 Program Kitapçığı Kapağı

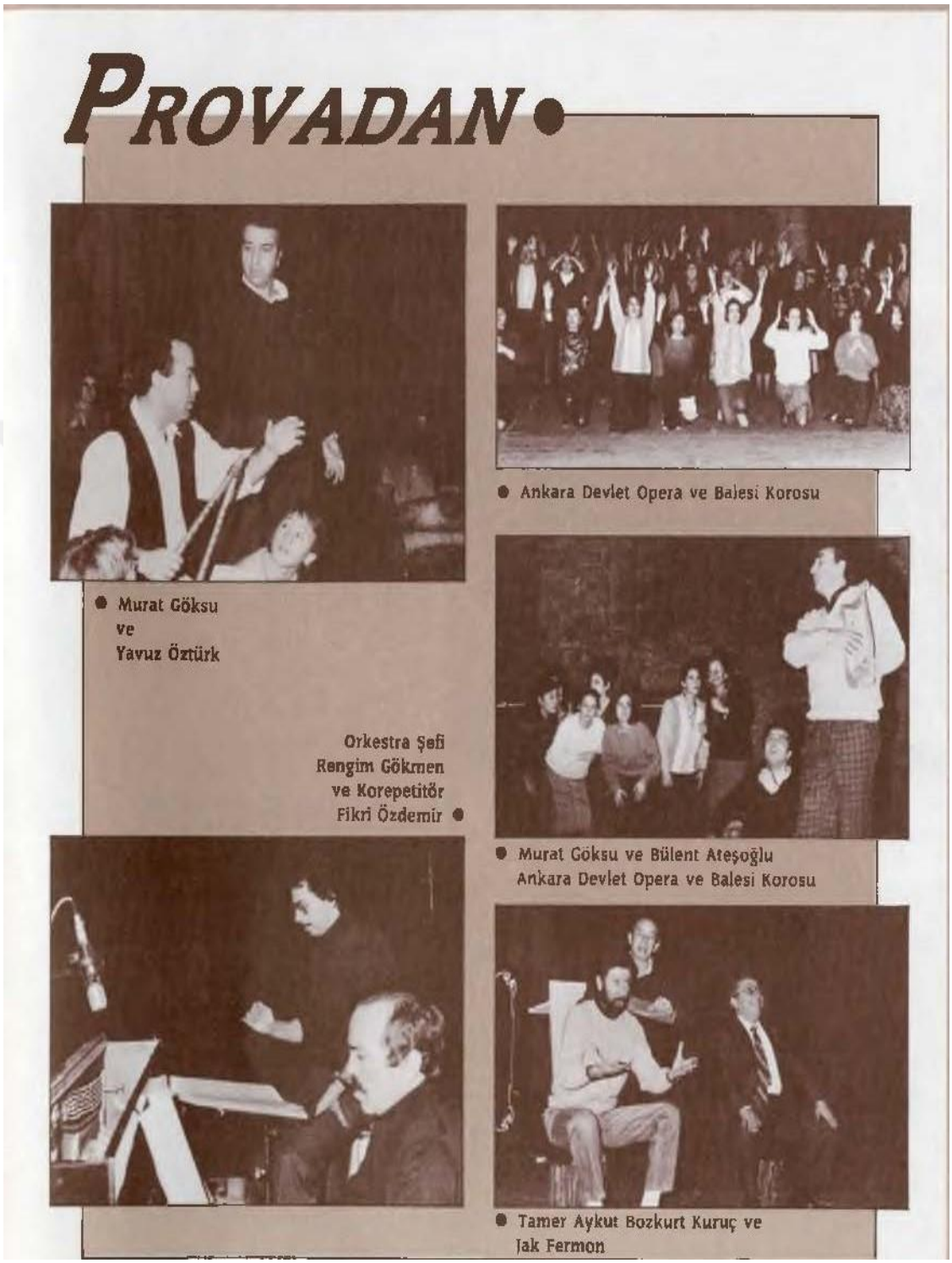
Fotoğraf 8. Ankara DOB Ferit Tüzün Midas'ın Kulakları Operasının Rejisörü Prof.Cüneyt Gökçer ile Provada (1977)

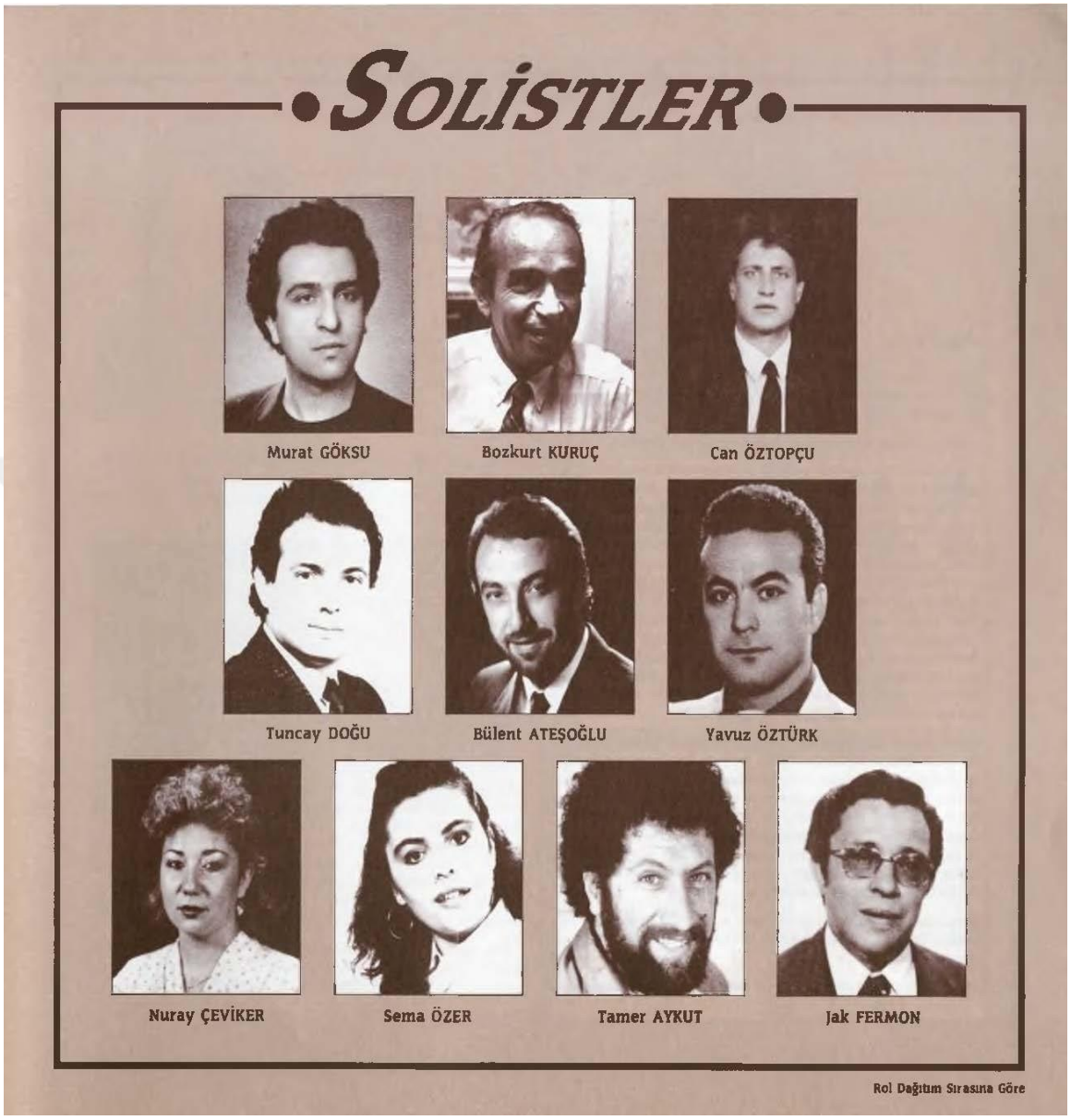
Fotoğraf 9. ADOB 1988- 1989 Program Kitapçığından

Fotoğraf 10. Ankara DOB 1988- 1989 Sezonu Provalardan

Fotoğraf 11. Ankara DOB 1988 – 1989 Sezonu Rol Alan Solistler

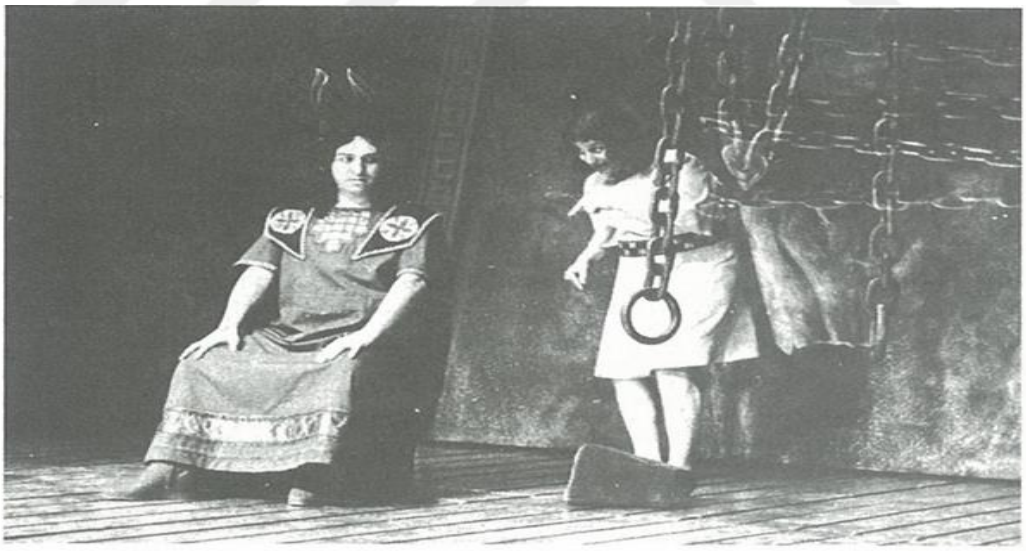

Fotoğraf 12. Ankara DOB 1977 -1978 Sezonu Ekrem Çelikkol / Bozkurt Kuruç

Ekrem Çelikkol / Bozkurt Kuruç. 1977/78 sezonu

Fotoğraf 13. Ankara DOB 1988 -1989 Sezonu Murat Göksu / Can Öztopçu

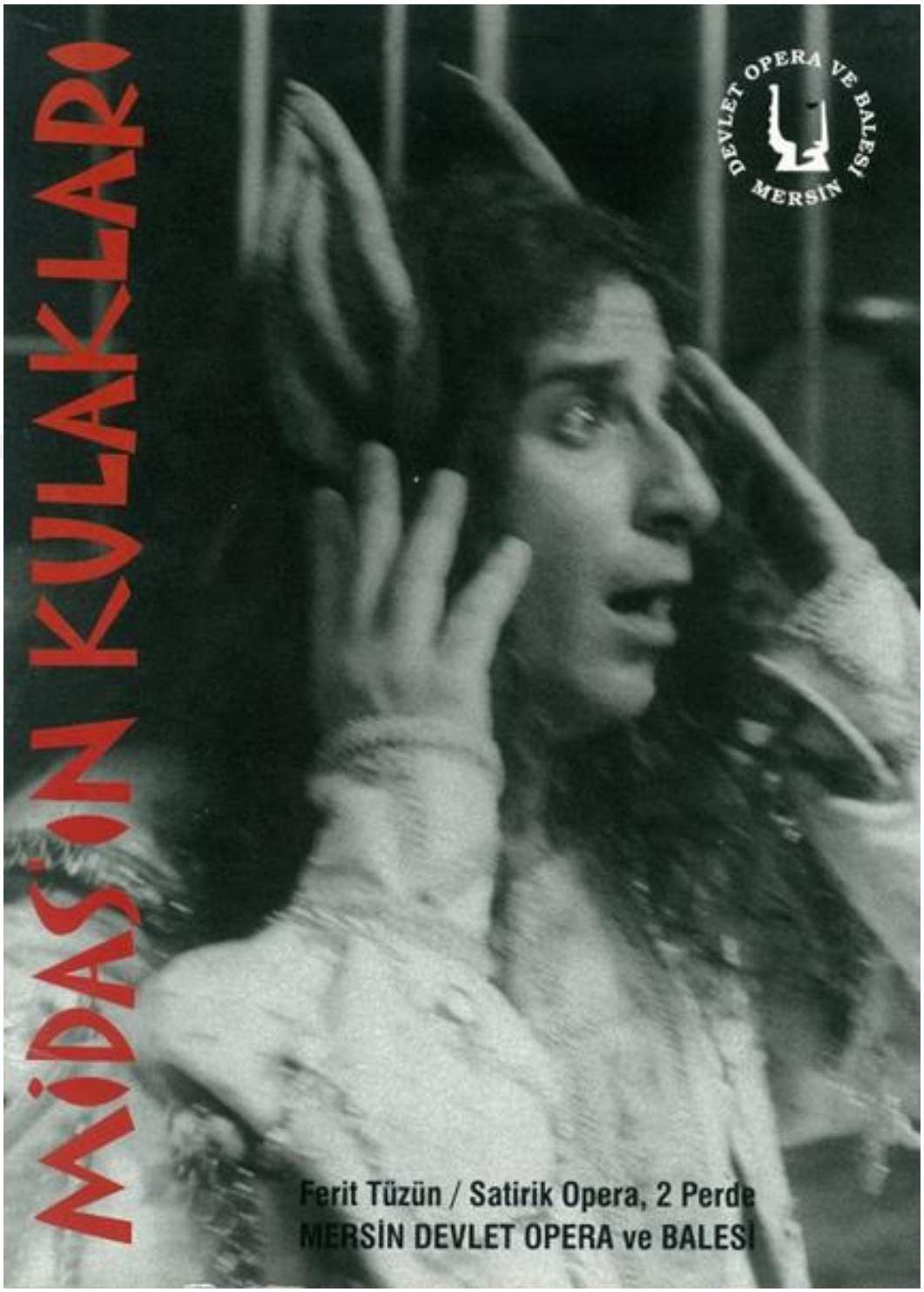
Murat Göksu / Can Öztopcu. 1988/89 sezonu

Fotoğraf 14. Ankara DOB 1993 – 1994 Sezonu Murat Göksu / Murat Akar

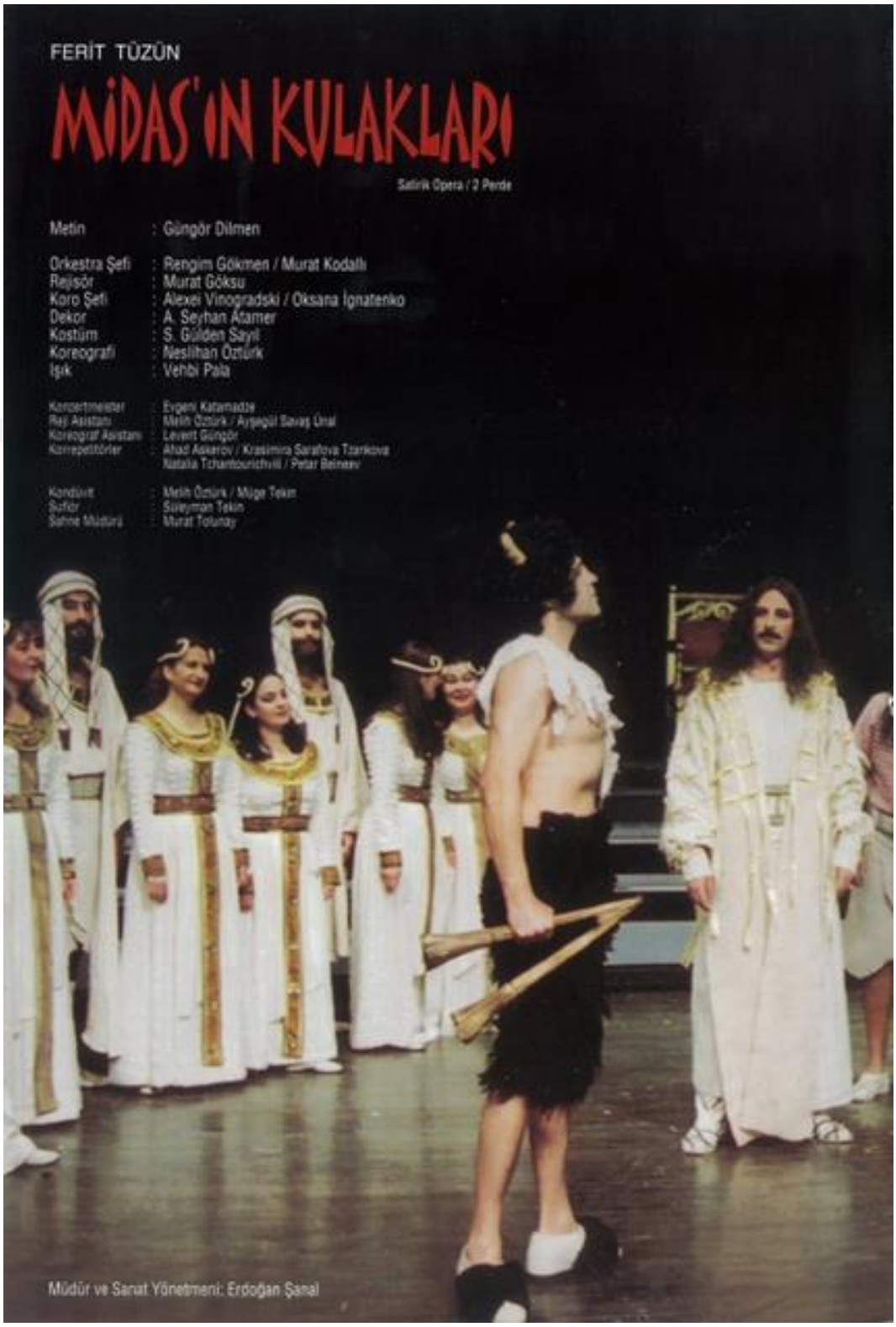
Murat Göksu / Murat Akar, 1993/94 sezonu

Fotoğraf 15. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

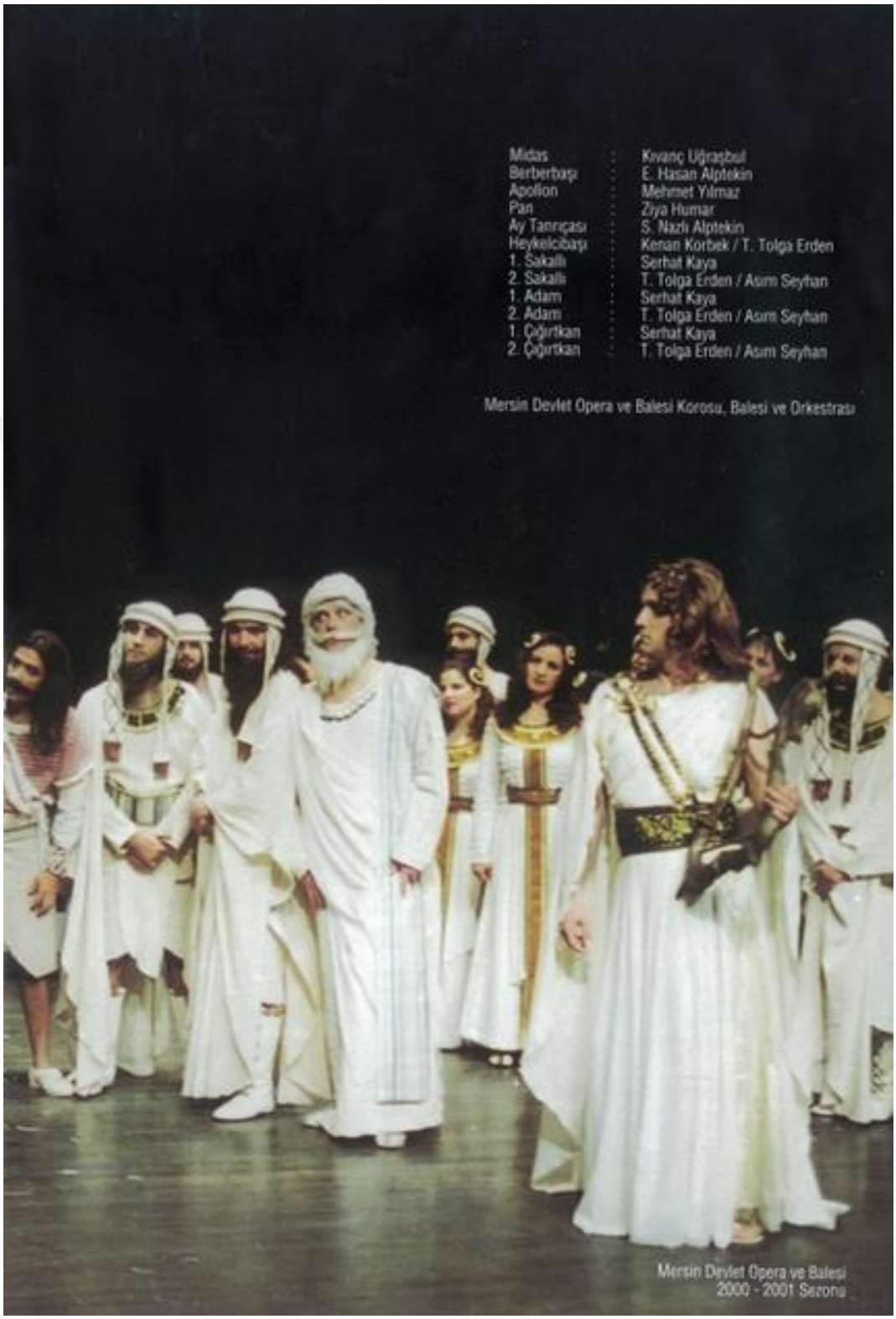

F

Fotoğraf 16. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

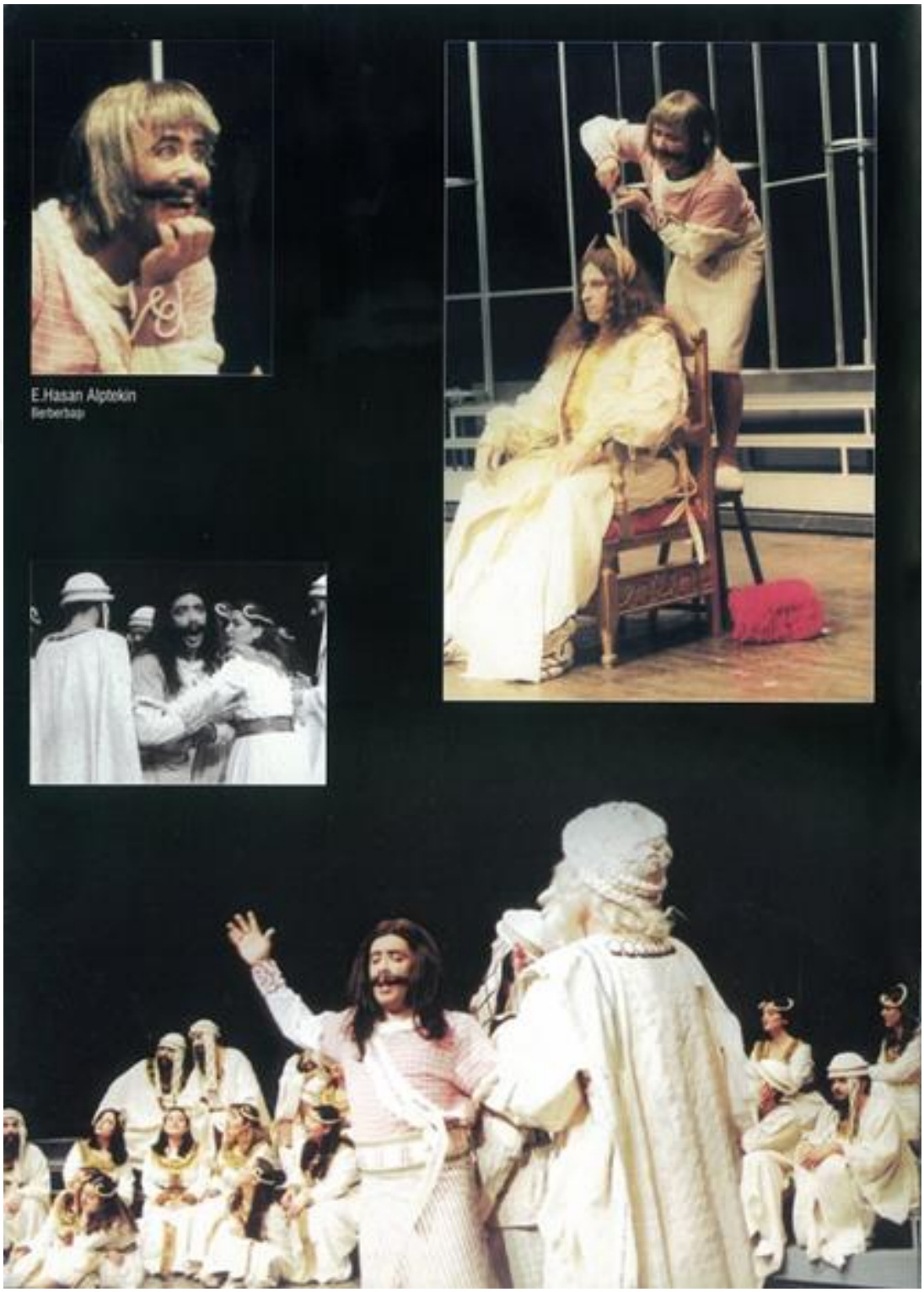
Fotoğraf 17. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

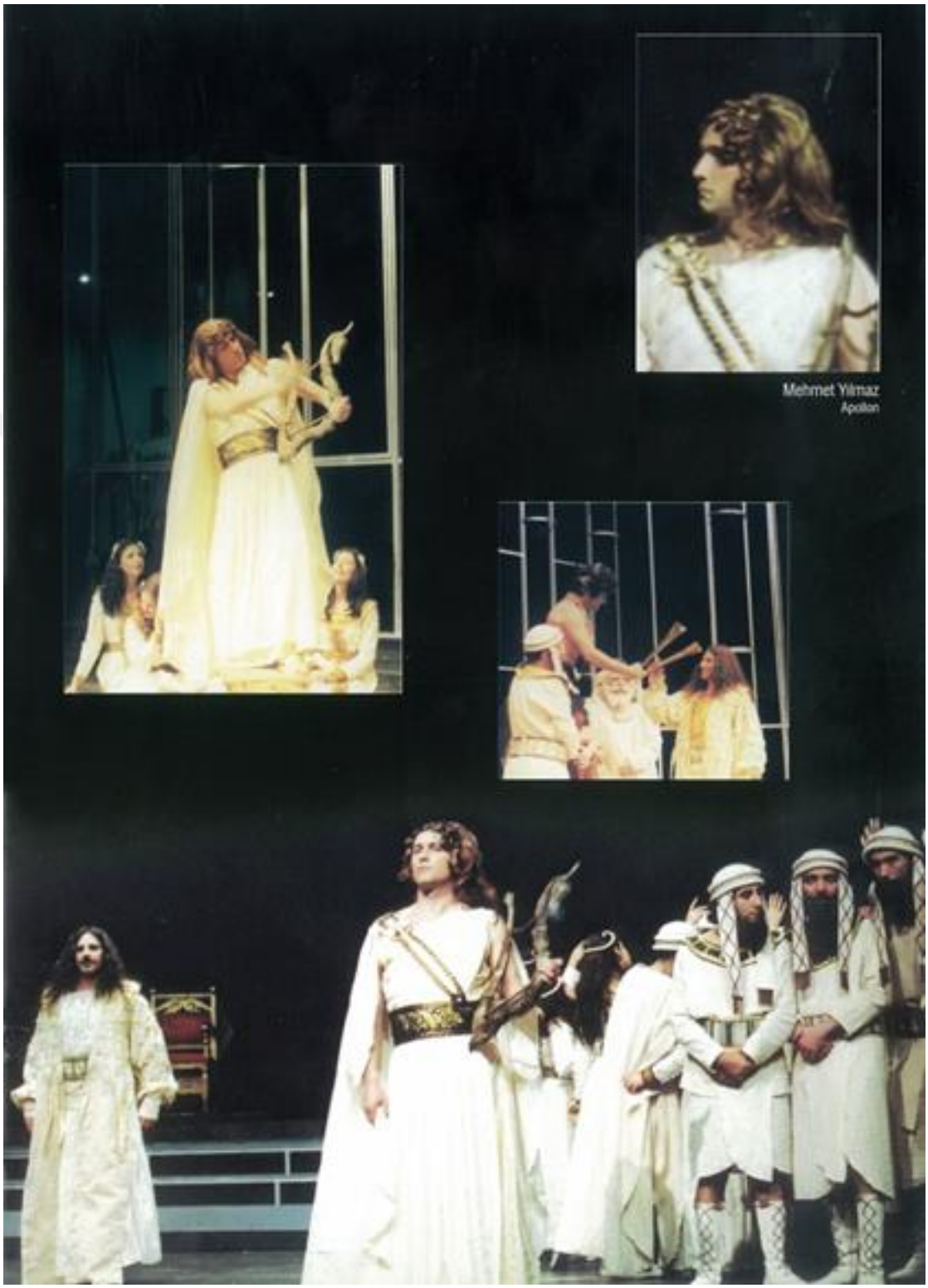
Fotoğraf 18. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 19. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

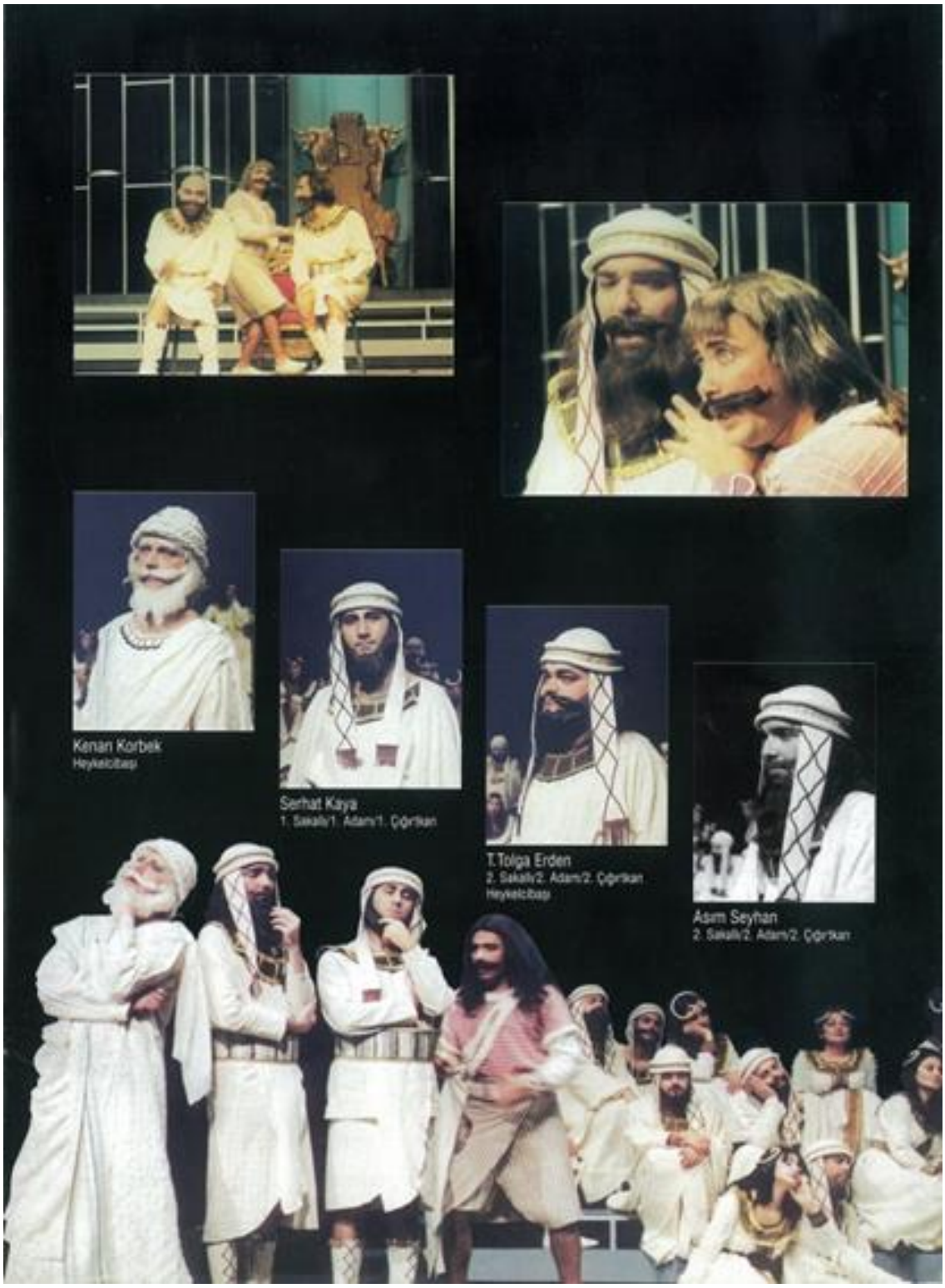
Fotoğraf 20. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 21. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 22. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

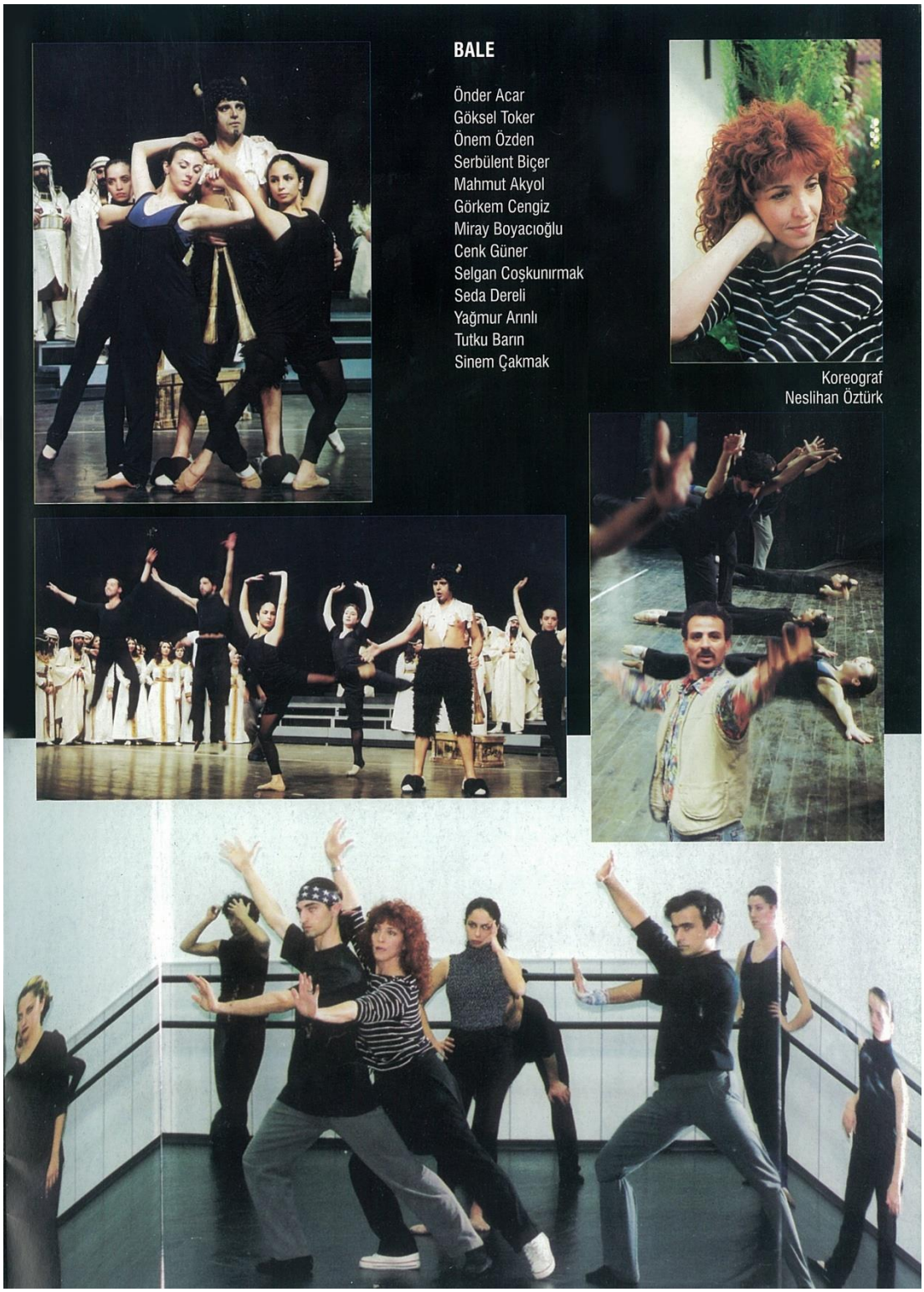
Fotoğraf 23. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 24. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 25. Mersin DOB 2000 -2001 Sezonu Temsil Fotoğrafları

Fotoğraf 26. Ankara DOB 2003 – 2004 Sezonu Nursel Ünlü'nün Kostüm Eskizleri

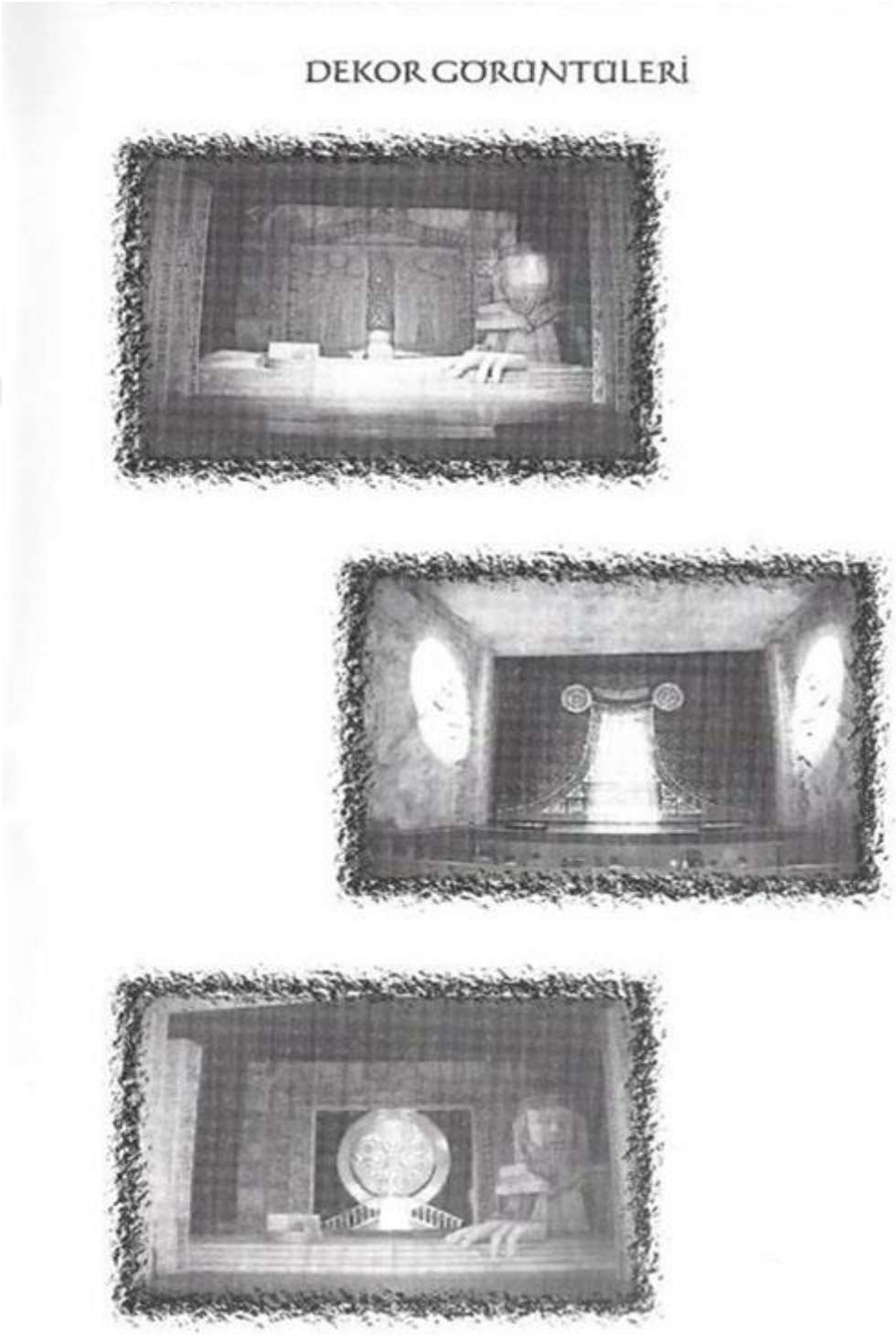

Nursun Ünlü'nün kostüm eskizleri.

Fotoğraf 27. Antalya DOB 2003 – 2004 Sezonu Nursel Ünlü'nün Kostüm Eskizleri

Fotoğraf 28. Antalya DOB 2003 – 2004 Sezonu Dekor Görüntüleri

Fotoğraf 29. Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011 – 2012 Sezonu

Fotoğraf 30. Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011 – 2012 Sezonu

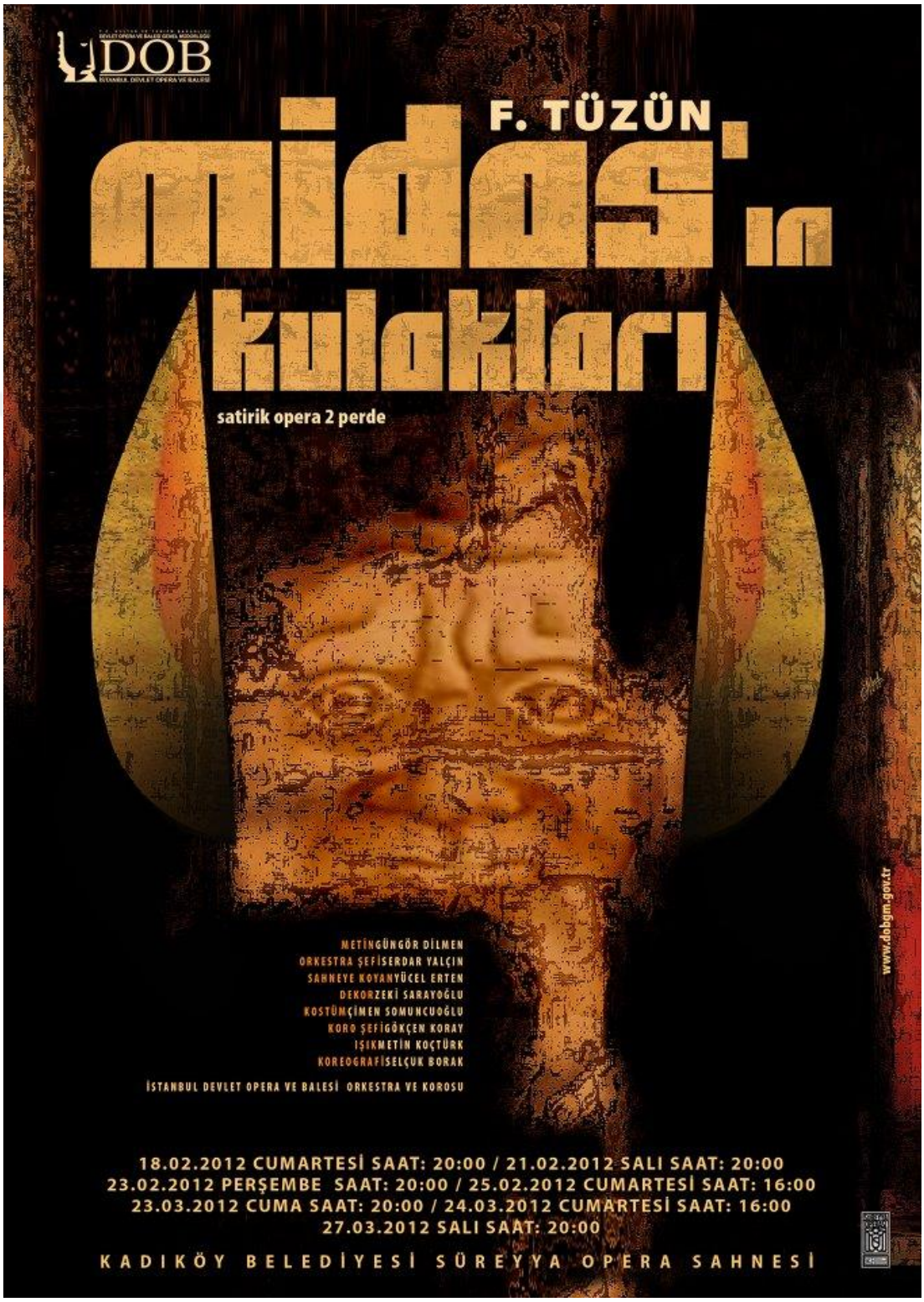
Fotoğraf 31. Sedat Öztoprak Arşivindenİstanbul DOB 2011 – 2012 Sezonu

Fotoğraf 32. Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011 – 2012 Sezonu

Fotoğraf 33. Sedat Öztoprak Arşivinden İstanbul DOB 2011-2012 Sezonu Midas'ın Kulakları Operası Afişi

ÖZGEÇMİŞ

Şehriban Akbaba 1973 yılında İstanbul'da doğdu. 2009 yılında Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik bölümünü kazandı. Lisans eğitimini 2013 yılında tamamladı. 2014 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi aldı.

2014-2017 yılları arasında Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği bölümünde; Ses Eğitimi, Form Bilgisi, Armoni ve Solfej dersleri verdi. 2015-2016 yılları arasında Kadıköy Halk Eğitim Merkezin'de Ses Eğitimi ve Piyano dersleri verdi.

2015 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı Performans yüksek lisans programını kazandı. Müzik alanındaki çalışmalarına ve Kocaeli Üniversitesi bünyesindeki lisans üstü eğitimine devam etmektedir.